

Uskonnollinen herääminen vai vapautus palveluksesta?

Tutkimus varusmiesten syistä käydä rippikoulu

Jenny Merimaa
Kirkkososiologian tutkielma
Lokakuu 2019

HELSINGIN YLIOPISTO – HELSINGFORS UNIVERSITET

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion Teologinen tiedekunta		Laitos – Institution Käytännöllinen teologia	
Tekijä – Författare Jenny Merimaa			
Työn nimi – Arbetets titel Uskonnollinen herääminen vai vapautus palveluksesta? Tutkimus varusmiesten syistä käydä rippikoulu			
Oppiaine – Läroämne Kirkkososiologia			
Työn laji – Arbetets art Maisterin tutkielma		Aika – Datum 6.10.2019	Sivumäärä – Sidoantal 74
Tiivistelmä – Referat <p>Tämän maisteri tutkielman tavoitteena on ollut tutkia millaisista taustoista sotilasrippikoulun käyvät varusmiehet tulevat, ja miksi varusmiehet käyvät rippikoulun juuri varusmiespalveluksen aikana.</p> <p>Tämä tutkimus on laadullinen tutkimus. Tutkimusaineisto koostuu 28 kyselystä, 3 haastattelusta, 2 kirjoituspyynnöstä sekä tutkijan kenttäpäiväkirjasta. Menetelmänä käytettiin siis aineistotriangulaatiota ja analyysimenetelmänä aineistolähtöistä sisällönanalyysia.</p> <p>Sisällönanalyysin avulla saatiin viisi ryhmää kuvaamaan varusmiesten syitä käydä rippikoulu. Nämä ryhmät ovat: 1. käytännölliset syyt, 2. yhteisölliset ja sosiaaliset syyt, 3. kulttuuriset syyt, 4. tiedolliset syyt, 5. hengellisen kasvun syyt.</p> <p>Tutkimustuloksista selvisi, että suurin syy rippikoulun käymiseen ovat kulttuuriset syyt, johon lukeutuvat mahdollisuus kirkollisiin toimituksiin sekä rippikoulu kokemuksen saaminen. Toiseksi suurin syy olivat käytännölliset syyt, joihin lukeutui suorittamisen yksinkertaisuus ja vapautus muusta palveluksesta rippikoulun ajaksi. Tiedolliset sekä yhteisölliset ja sosiaaliset syyt olivat seuraavaksi yleisimmät syyt. Tiedollisiin syihin kuuluvat kiinnostus kristinuskon opillisiin kysymyksiin, yleissivistyksen ja uuden informaation saaminen sekä ydin asioiden kertaaminen. Yhteisöllisiin ja sosiaalisiin syihin lukeutuivat puolestaan seurakuntayhteys ja ystävyysuhteiden luominen ja syventäminen. Hengellisen kasvun syihin lukeutui elämäkatsomuksellisten asioiden ja kysymysten pohtiminen, merkityksen ja Jumalasuhteen löytäminen ja vahvistaminen.</p> <p>Tutkimustuloksista selvisi, että varusmiehet tulivat hyvin erilaisista taustoista, sillä monella oli siteitä myös evankelis-luterilaisen kirkon lisäksi muihin kristillisiin kirkkokuntiin. Kuitenkin vain harvalla varusmiehellä oli ollut puhetta uskonnollisista asioista kotona, jolloin uskonnollisuus ei ollut vahvaa varusmiesten keskuudessa.</p> <p>Tässä tutkielmassa sovellettiin Daniéle Hervieu-Légerin analyysia sosiouskonnollisten identifikaatioiden dimensioita kuvaamaan haastateltujen varusmiesten uskonnollisuutta. Ristiintaulukoimalla dimensioilla havaittiin neljä sosiouskonnollista identifikaatiota, jotka ovat perinnöllinen uskonnoton uskonnollisuus, moraalinen uskonnollisuus, humanistinen uskonnollisuus ja yksilökohtainen uskonnollisuus.</p>			
Avainsanat – Nyckelord Puolustusvoimat, sotilasrippikoulu, syyt, varusmies, uskonnollisuus, aikuiset			
Säilytyspaikka – Förvaringställe Helsingin yliopiston kirjasto, Keskustakampuksen kirjasto, Teologia			
Muita tietoja			

Sisälllys

1. Johdanto	1
2. Aiempi tutkimus ja teoreettinen viitekehys	2
2.1 Aiempi tutkimus	2
2.2 Suomalainen uskonnollisuuden kenttä	5
2.3 Sosiouskonnollisen identiteetin muodostuminen	7
3. Tutkimustehtävä ja metodi.....	11
3.1 Tutkimustehtävä.....	11
3.2 Tutkimusaineisto ja keruu	11
3.3 Analyysimetodin kuvaus.....	13
3.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	15
4. Varusmiesten tie sotilasriippikouluun.....	16
4.1 Varusmiesten perhetaustat	16
4.2 Miksi rippikouluun vasta varusmiespalveluksessa?	23
4.3 Varusmiesten suhtautuminen kristinuskoon	25
4.4 Varusmiesten uskonnollisuus	30
5. Sotilasriippikoulun lähtemisen syyt	39
5.1 Käytännölliset syyt	39
5.2 Yhteisölliset ja sosiaaliset syyt	41
5.3 Kulttuuriset syyt	44
5.4 Tiedolliset syyt	48
5.5 Hengellisen kasvun syyt.....	51
6. Johtopäätelmät ja pohdinta.....	54
7. Lähde- ja kirjallisuusluettelo.....	65
Lähteet ja apuneuvot	65
Kirjallisuus	65
Liite 1 Kysely	70
Liite 2 Haastattelut.....	73

1. Johdanto

Suomessa jokainen miespuolinen kansalainen on asevelvollinen sen vuoden alusta, jolloin täyttää 18 vuotta. Asevelvollisuus säilyy sen vuoden alkuun asti, jolloin henkilö täyttää 60 vuotta. Myös naiset voivat suorittaa asepalveluksen, jolloin heidän vapaaehtoinen palveluksensa rinnastetaan asevelvollisuuteen, lukuun ottamatta asevelvollisuuslaissa erikseen säädettyjä kohtia. Sotilaat ovat tasa-arvolain mukaan tasa-arvoisessa asemassa sukupuolen, iän, kielen, uskonnon, poliittisen toiminnan ja seksuaalisen suuntautumisen osalta, jolloin näihin perustuvaa syrjintää ei hyväksytä puolustusvoimissa, vaan kaikkia tulee kohdella yhdenvertaisesti.¹

Kirkollisen alan tarkoitus puolustusvoimissa on turvata uskonnonvapauden toteutuminen varusmiehille, jotka on määrätty palvelukseen. Sotilaspapin työn tarkoituksena on tukea eettisen toimintakyvyn ja henkisen kestävyvyn ylläpitämistä Puolustusvoimissa paitsi varusmiehille myös aktiivipalveluksessa oleville Suomessa ja ulkomailla kansainvälisissä tehtävissä oleville. Kirkollisen alan tehtävänä on tarjota mahdollisuus harjoittaa uskontoaan palveluksen puitteissa. Esimerkiksi poikkeuksellisilla järjestelyillä pyritään mahdollistamaan jumalanpalveluksiin osallistuminen sekä islaminuskoisten rukoushetket sekä ruokavalio, paastojärjestelyt, poikkeukselliset juhla-ajat sekä hengellinen tuki. Sotilaspapin puoleen voi kääntyä vakaumuksesta riippumatta mieltä painavissa asioissa. Sotilaspapin pitämät oppitunnit ovat kaikille varusmiehille pakollisia.²

Aiemmin sotilaspapin oppitunnit olivat pakollisia vain evankelis-luterilaisen kirkon jäsenille, mutta nykyään niillä ei käsitellä tunnustuksellisia asioita, jolloin kaikilla on osallistumisvelvollisuus. Toisaalta hartaustilaisuudet ovat muuttuneet uudessa 2015 palvelusohjesäännössä vapaaehtoisiksi, kun ne ennen olivat pakollisia kirkon jäsenille. Hartaudet järjestetään palvelusajan ulkopuolella ja rinnastetaan siksi vapaaehtoiseen toimintaan, johon kellä tahansa on oikeus osallistua.³

Sotilasriippikoulu on kahdesti vuodessa järjestettävä sotilaspapin vetämä aikuisriippikoulu, joka käydään joukko-osastoittain tai useamman joukko-osaston yhteistyönä leirimuotoisena. Rippikoulu muuttui puolustusvoimissa leirimuotoiseksi 1970-luvulla.⁴ Rippikoulu pidetään useimmiten läheisessä leirikeskuksessa varuskunnan ulkopuolella, hieman rennommassa ilmapiirissä kuin varuskunnassa. Sotilaspappi kartoittaa rippikoulusta

¹ YLPALVO, 1.1, 1.2, 3.5

² Sorsa 2016, 199; PEKOULOS ak 21772/19.12.2018.

³ Sorsa 2016, 200; YLPALVO, 8.1.417, liite 10.

⁴ Renko 1982, 5.

kiinnostuneet alokkaat yleensä jo palveluksen alussa, mutta rippikoulu ei ole tarkoitettu pelkästään alokkaille.

Tutkimukseni tarkoitus on tutkia millaiset tekijät vaikuttavat aikuisrippikouluun osallistumiseen. Onko taustalla käytännöllisiä, hengellisiä vai sosiaalisia syitä. Varusmiespalvelus, jossa sotilaskoulutuksen osana on aseellinen koulutus, saattaa myös herättää eettisiä kysymyksiä, mahdollisen sodan ja tappamisen oikeutuksesta mikä saattaa ajaa varusmiehiä kristinuskon ääreen etsimään vastauksia.

Olen suorittanut naisten vapaaehtoisen asepalveluksen Vekaranjärvellä ja ollut varusmiespappina sotilasrippikoulun opettajana kahden sotilaspapin ohella helmikuussa 2013. Olen itse käynyt rippikoulun 15-vuotiaana kuten useimmat nuoret tekevät, joten rippikoulu varusmiespalveluksessa oli itselleni ihan ennen kuulumatonta. Kiinnostukseni rippikoulun suorittamisen motivaatioista ja sen annista varusmiespalveluksessa heräsi tuolloin.

2. Aiempi tutkimus ja teoreettinen viitekehys

2.1 Aiempi tutkimus

Aiempia tutkimuksia aiheen taustalla on neljä, vuosilta 1968, 1975, 1982 ja 2008. Ensimmäinen on *Varusmiesten asenteesta sotilassielunhoitoon*, jonka on kirjoittanut Risto Hemminki. Tutkielmassa on tutkittu yleisesti varusmiesten asenteita ja vakaumusta haastattelulomakkeen muodossa. Tutkimukseen osallistui 203 varusmiestä ja sen tarkoituksena oli tutkia sotilaspastorin kannalta keskeisiä näkökulmia sotilassielunhoidossa.⁵

Aslak Kettusen lisensoituttu tutkielma *Varusmiesaika asenteiden muuttajana* vuodelta 1975 on 587 varusmiehen kyselytutkimus, jossa tutkittiin uskonnollisia, eettisiä ja palvelukseen liittyviä asenteita. Kettusen hypoteesi on, että vuorovaikutus sotilasympäristössä muokkaa edellä mainittuja asenteita. Asenteiden muutokseen liittyy joukkoharha, että varusmiestoverit olisivat vähemmän uskonnollisia, mikä laskee tutkimukseen osallistuneiden positiivisia asenteita palvelukseen ja uskonnollisiin kysymyksiin.⁶

Uskonnollisten asenteiden ja aiheiden kiinnostavuuden muutokset varusmiehillä sotilasrippikoulun aikana on vuodelta 1982 uskonnonpedagogiikan laudaturtyö. Tapani Renko tutkii tässä asenteiden ja rippikoulun aiheiden kiinnostavuuden muutoksia, rippikoululaisten taustaa sekä tekijöitä rippikouluun osallistumiseen ja kokemusta rippikoulusta. Kyselytutkimus on tehty 266 varusmiehelle rippikoulun alussa ja lopussa

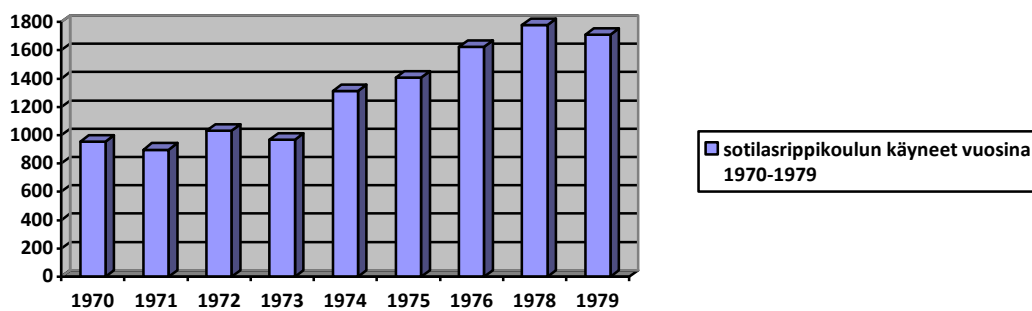
⁵ Hemminki 1968, 4–5, 8–9.

⁶ Kettunen 1975, 44–50.

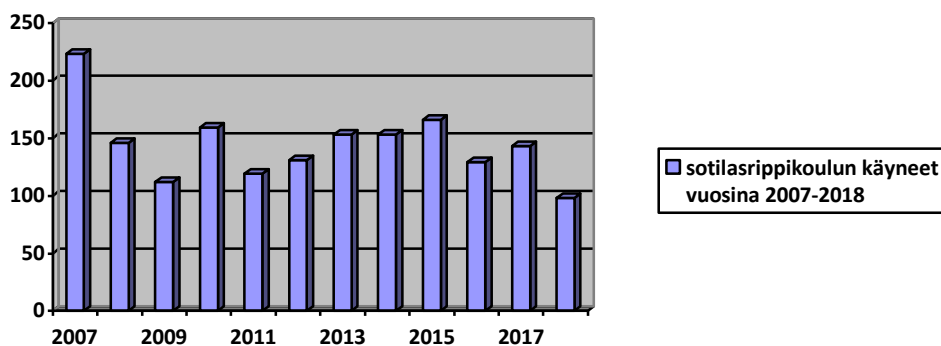
täytettävillä kaavakkeilla. Renko käyttää tutkimusmenetelmänä taulukointia, ja vastausten arvioimista faktorianalyysin avulla.⁷

Viimeksi esitelty tutkimus tulee lähimmäksi omaa tutkimustani, sillä siinä on samanlaisia aiheita ja tutkimuskohtia. Uusi tutkimus aiheesta on relevantti, koska vuosien 1982 ja 2019 välillä on tapahtunut paljon muutoksia. Näihin muutoksiin kuuluvat muun muassa naispappeuden hyväksyminen 1986⁸, uskonnonvapauslaki 2003⁹, internetin ja sosiaalisen median myötä muuttunut ja globalisoitunut maailmankuva ja yhteiskunta¹⁰ sekä maahanmuutto¹¹ ja sen myötä muiden kulttuurien vaikutus Suomessa. Nämä muutokset ovat vaikuttaneet kirkon aseman muutokseen yhteiskunnassa.¹² Rippikoulututkimus on ollut pinnalla jo muutamia vuosia, mutta sotilasrippikouluun ei ole kiinnitetty huomiota juurikaan. Toki rippikouluinnostus on laskenut puolustusvoimassakin vuosien myötä (katso taulukot 1 ja 2)¹³, mutta silti henkilöitä liittyy edelleen kirkkoon juuri sotilasrippikoulun yhteydessä.

Taulukko 1: Sotilasrippikoulun käyneet varusmiehet vuosina 1970–1979.

Taulukko 2: Sotilasrippikoulun käyneet varusmiehet vuosina 2007–2018.

⁷ Renko 1982, 15, 21—22, 26—27.

⁸ <https://evl.fi/sanasto/-/glossary/word/Naiset%20pappeina>. Viitattu 5.10.2019.

⁹ Kääriäinen 2004, 27—28.

¹⁰ Kääriäinen 2004, 26, 33; Salonen 2004, 257—259.

¹¹ Kääriäinen 2004, 21; Niemelä 2004, 41.

¹² Niemelä 2004, 49—52, 56—58, 97.

¹³ Taulukko 1: Renko 1982, 6; Taulukko 2: Puolustusvoimien kirkollisen alan tilastot 2007-2018.

Yksi puhuu ja muut kuuntelee: opetuksen suunnittelu, toteutus ja ihanteet sotilasrippikoulussa on Mari Liimataisen pro gradu-tutkielma vuodelta 2008. Tämä uskonnonpedagogiikan pro gradu on tapaustutkimus sotilasrippileirin opetuksesta. Tutkimusmateriaali koostuu yhdestätoista videoidusta oppitunnista, neljästä sotilaspastorin ja kolmestatoista varusmiehen haastattelusta. Liimatainen on käyttänyt laadullista sisällönanalyysia analyysimenetelmänä.¹⁴

Sini Johanssonin kirkkososiologian pro gradu ”*Vähitellen alkoi tuntua siltä, että kirkko on itseasiassa ihan hyvä koti minulle.*” Tutkimus evankelis-luterilaiseen kirkkoon liittyneistä aikuisista on vuodelta 2017. Tämä on toinen keskeinen tutkimus työni kannalta. Johansson käyttää ranskalaisen sosiologi Danièle Hervieu-Légerin analyysiä sosiouskonnollisten identiteettien muodostumisesta, joka on myös tämän tutkimuksen teoreettinen ydin. Hervieu-Légerin mukaan yhteiskunnan säilymisen elinehto on sen instituutioiden ja arvojen siirtyminen sukupolvelta toiselle, mutta se ei tarkoita, että ne siirtyisivät muuttumattomina.¹⁵

Johansson jakaa kirkkoon liittyneet kolmeen ryhmään: käytännöllisistä syistä, uskonnollisista ja hengellisistä syistä sekä sosiaalisista ja yhteisöllisistä syistä liittyneiden ryhmiin. Liittyneiden taustat vaihtelivat ryhmien välillä ja sisällä. Suuri osa tutkimukseen osallistuneista liittyi kirkkoon aikuisrippikoulun kautta ensimmäistä kertaa. Nämä henkilöt olivat kokeneet seurakunnan läheisemmäksi ja vastaanottavaisemmaksi kuin internetin kautta liittyneet. Johanssonin mukaan kirkkoon liittymisen helppous heikentää yhteyttä paikallisseurakuntaan.¹⁶

Noora Wikman tutki pro gradussaan, millaisia olivat vuosina 1995—2007 kirkkoon sitoutuneet ja mihin sitoutuminen kohdistui. Wikman vertaili tutkimuksessaan vuosien 1995, 1999, 2003 ja 2007 Gallup Ecclesiastica- kyselyiden tuloksia ja vastaajien taustamuuttujia. Tulosten mukaan kirkkoon sitoutuneiden uskonnonharjoittaminen ei eroa juurikaan muista suomalaisista. Julkinen uskonnonharjoittaminen eli osallistuminen seurakunnan tilaisuuksiin ei välttämättä ole kovin aktiivista, kun taas yksityinen uskonnonharjoittaminen, kuten rukoukset on aktiivisempaa. Kirkon oppeihin sitoutuminen oli osittain perusoppien mukaista, mutta saatana olemassaoloon, lopunaikoihin ja viimeiseen tuomioon liittyviin oppeihin vastaajat suhtautuivat enemmän epäilevästi.¹⁷

Kati Niemelän tutkimus *Rippikoulusta aikuisuuteen* on tutkimus rippikoulun vaikutuksesta ja merkityksestä viisi vuotta rippikoulun käymisen jälkeen. Tutkimukseen

¹⁴ Liimatainen 2008, 20—21, 27—30.

¹⁵ Johansson 2017, 12; Hervieu-Léger 1998, 213—214.

¹⁶ Johansson 2017, 57—61.

osallistuneet olivat vuonna 2001 käyneet rippikoulun Tampereen seurakunnissa. Tähän tutkimukseen osallistuneet olivat siis 20-vuotiaita eli suunnilleen saman ikäisiä kuin oman tutkimukseni varusmiehet. Tätä ikävaihetta kuvataan orastavaksi aikuisuuden vaiheeksi, jossa tyypillistä on uskonnollisista auktoriteeteista etäännyminen sekä uskonnollisen aktiivisuuden vähentyminen. Tämä johtuu siitä, että tässä elämänvaiheessa nuoret aikuiset alkavat irtautumaan lapsuudenkodeistaan ja siirtyvät itsenäisempään vaiheeseen elämässään, joka korostaa yksilöllistä elämänasennetta.¹⁸

Kuitenkin Niemelän tutkimuksen mukaan valtaosa tutkimuksen osallistuneista nuorista aikuisista kuitenkin toivoo, että myös heidän lapsensa kastettaisiin ja kävisivät rippikoulun.¹⁹ Myös vuoden 2015 Gallup Ecclesiastica-kyselyn mukaan 74 prosenttia vastaajista sanoi, että yksi tärkeistä syistä kuulua kirkkoon on juuri kirkon opetus oikeista elämänarvoista lapsille ja nuorille.²⁰ Myös Wikmanin tutkimuksen mukaan suomalaiset arvostavat kirkon tekemää kasvatustyötä, mikä vaikuttaa kirkkoon sitoutumiseen.²¹

2.2 Suomalainen uskonnollisuuden kenttä

Peter Berger, Grace Davie ja Effie Fokas esittävät teoksessaan *Religious America, Secular Europe*, että moderneissa yhteiskunnissa yksilöllä on valinnanvapaus ja mahdollisuus valita itselle sopiva uskonnollisen traditio tarjolla olevista vaihtoehdoista, sen sijaan, että he seuraisivat aiempien sukupolvien viitoittamaa tietä.²² Suomessa seurataan Euroopan yleistä mallia, jossa kirkkojen vaikutus on vähentynyt, sillä osallistuminen seurakunnan tilaisuuksiin on pudonnut huomattavasti. Uskonnollisuuden siirtyessä taka-alalle, yksityiseksi asiaksi, myös kirkkojen näkyvyys julkisessa kuvassa on vähentynyt.²³ Kuitenkin ihmiset katsovat olevansa spirituaalisia, mutteivat niinkään uskonnollisia. Grace Davie nimittää tätä ”believing without belonging” termillä, mikä tarkoittaa, että ihminen on hengellinen, muttei identifioi itseään mihinkään kirkkokuntaan. Etenkin Euroopassa tämän sanaparin voi kääntää myös toisinpäin (belonging without believing), joka on myös Suomessakin yleistynyt. Valtaosa suomalaisista kuuluu evankelis-luterilaiseen kirkkoon (vuonna 2018 70 %), mutta vain murto-osa uskoo kirkon oppeihin.²⁴

¹⁷ Wikman 2011, 21—22, 56, 67.

¹⁸ Niemelä 2007, 40—43, 162—172.

¹⁹ Niemelä 2007, 172.

²⁰ Hytönen 2016, 112.

²¹ Wikman 2011, 74.

²² Berger & Davie & Fokas 2008, 14.

²³ Berger & Davie & Fokas 2008, 11.

²⁴ Berger & Davie & Fokas 2008, 14—15; <https://www.kirkontilastot.fi/viz?id=103>. Viitattu 13.5.

Rambon mukaan viime vuosisadan lopussa uskonnollisuus on näyttänyt hämmästyttäviä elpymisen merkkejä maailmalla. Uskonnot eivät siis ole kuolemassa sukuputtoon, kuten sekularisaation kannattajat ovat ennustaneet. Uskonnollisuus päinvastoin vahvistuu sekä julkisessa että yksityisessä elämässä, ja siksi kääntymyksen tutkiminen on herättänyt tutkijoiden kiinnostuksen ilmiöön. Myös Solhbergin ja Ketolan mukaan uskonnollisuus on maailmalla kasvanut, mutta Pohjois-Euroopassa uskontojen kannattajien määrä on pudonnut dramaattisesti.²⁵

Suomessa luottamus perinteisiin auktoriteetteihin on horjunut tällä vuosituhanella, mikä näkyy tilastoissa kasvaneena kirkosta eronneiden määränä. Evankelis-luterilaisen kirkon jäsenmäärä on jatkanut laskuaan melkein kymmenen prosenttia kymmenen vuoden aikana. Tilastojen mukaan eniten kirkkoon kuuluvia on rippikouluikäisissä sekä yli 65-vuotiaiden keskuudessa, kun taas pienin ikäluokka ovat 28–34-vuotiaat.²⁶

Solhbergin ja Ketolan mukaan kirkosta eroavien yleisin profiili on 1980-1990-luvulla syntyneet, perusasteen koulutuksen saaneet, joilla on ollut uskonnollinen kasvatus.²⁷ Vuonna 2015 23 prosenttia ilmoitti, ettei usko Jumalaan.²⁸ Jumalaan uskominen on pienintä 25-34-vuotiaiden ikäluokassa ja suurinta yli 65-vuotiaiden keskuudessa, jotka ovat myös uskonnollisesti aktiivisempia.²⁹ Suomalaiset ovat julkisen uskonnonharjoittamisessa hyvin passiivisia, sillä jumalanpalveluksissa käy vain noin 10 prosenttia väestöstä.³⁰ Kuitenkin jopa 25 prosenttia vuonna 2015 Gallup Ecclesiastica -kyselyyn vastanneista ilmoitti rukoilevansa päivittäin ja 34 prosenttia vähintään kerran viikossa.³¹

Maarit Hytösen mukaan moni suomalainen on saanut varsin uskonnollisen kotikasvatuksen. Vuoden 2015 Gallup Ecclesiastica -kyselyn mukaan 70 prosentille vastanneista oli opetettu lapsuudessa iltarukous ja 69 % kävi lapsena pyhäkoulussa tai seurakunnan kerhossa. Kuitenkin vain 39 % mielsi saaneensa uskonnollisen kasvatuksen, vaikka 53 % kodeissa uskonnosta puhuttiin myönteisesti ja vain 4% kodeissa kielteisesti. Hytösen mukaan iltarukous tai seurakunnan kerhoissa käyminen katsotaan kuuluvan suomalaiseen elämäntapaan eikä niitä pidetä niinkään uskonnollisena toimintana. Tyttöjä pidetään yleensä uskonnollisempina kuin poikia, mikä Hytösen mukaan saattaa selittyä sillä, että tytöt puhuvat uskonnollisista asioista enemmän kuin pojat. Tytöt keskustelevat myös

²⁵ Rambo 1993, 1; Solhberg & Ketola, 2016, 21, 23.

²⁶ Solhberg & Ketola 2016, 15, 26, 29, 32—33.

²⁷ Solhberg & Ketola 2016, 36.

²⁸ Ketola 2016, 61.

²⁹ Ketola 2016, 62—64.

³⁰ Ketola 2016, 73.

³¹ Ketola 2016, 78.

vanhempien kanssa uskonnollisista asioista poikia enemmän, jolloin tytöt saattavat kokea kotikasvatuksen helposti uskonnollisemmaksi.³²

Vuoden 2010 nuorisobarometrin tulosten mukaan kirkkoon kuulumisen lisäksi maanpuolustushalua ja asepalveluksen suorittamista, sekä positiivista asennetta isänmaan aseelliseen puolustamiseen. Vastaavasti siviilipalvelukseen hakeutuvat ovat todennäköisemmin vähemmistöuskontoihin tai uskonnottomiin kuulumattomia.³³

2.3 Sosiouskonnollisen identiteetin muodostuminen

Danièle Hervieu-Légerin mukaan kulttuurinen muutos on jatkuvaa, mistä seuraa, etteivät vanhempien arvot ja uskomukset välity suoraan lapselle edes perinteiseksi mielletyissä yhteiskunnissa.³⁴ Solhberg ja Ketolan mukaan Suomessa nuorempien ikäluokkien kohdalla on tapahtunut vieraantumista kristillisestä perinteestä.³⁵ Tämä näkyy myös Suomessa kastetilastoissa, joiden mukaan kastettujen lapsien osuus on vähentynyt viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana 20 prosenttia.³⁶ Vuonna 2012 Helsingin hiippakunnassa tehdyssä tutkimuksessa selvisi, että suurin syy jättää lapsi kastamatta, oli vanhempien tahto antaa lapsen päättää myöhemmin kuulumisestaan kirkkoon.³⁷

Näin ollen lapsi jää hyvin helposti luterilaisen perinteen ja opetuksen ulkopuolelle, jolloin vieraantuminen on todennäköistä. Pirjo Rantala arvioi pro gradu-tutkielmassaan, että tällainen ajattelu johtaa pattitilanteeseen, sillä uskonnollisuus ei ole irrallinen ilmiö, jonka voi valita tai jättää valitsematta. Rantalan mukaan uskonnollisuus on asia, johon kasvetaan, ja lapsella oikeus tutustua uskontonsa asioihin ja lapsella tulee olla mahdollisuus pohtia uskonnollisia kysymyksiä. Uskonnollisuutta ei tulisi rajata vain tiettyihin kirkollisiin tilaisuuksiin tai uskonnontuntien aiheiksi, vaan niiden tulisi antaa vaikuttaa lapsen jokaisella osa-alueella.³⁸

Rambon mukaan uskonnollinen kääntymys on yksi ihmisen tavoista lähestyä tietoisuuden herättämiä kysymyksiä ihmisen kohtalosta, tarkoituksesta ja elämän mysteereistä. Yksilö voi saavuttaa kääntymyksen myötä tunteen äärimmäisestä arvostaan, sekä liittyä ja osallistua uskonnolliseen yhteisöön, joka jakaa yksilön arvot ja luo elämälle merkitystä. Yhteisö voi tarjota hoivaa ja johdatusta sekä tuottaa syvempää intellektuaalista

³² Hytönen 2016, 118—119, 121.

³³ Sorsa 2016, 199—200.

³⁴ Hervieu-Léger 1998, 214.

³⁵ Solhberg & Ketola 2016, 46.

³⁶ Hytönen 2016, 113.

³⁷ Hytönen 2016, 117.

³⁸ Rantala 2015, 70—74.

sekä emotionaalista yhteenkuuluvuuden tunnetta, ja rituaalinen toiminta voi antaa järjestystä ja merkitystä.³⁹

Rambo pitää kääntymystä pikemminkin prosessina kuin yhdessä yössä kokonaisvaltaisena tapahtumana, muttei sulje yhtäkkistä kääntymystä pois.⁴⁰ Myös vuosina 2012—2014 kansanvälisen rippikoululaisille suunnatun tutkimuksen tulokset osoittavat, että erityisesti koulutettujen vanhempien lapsilla on useimmiten käsitys uskosta kasvuprosessina. Vähemmän koulutettujen vanhempien kohdalla kristillisen perinteen välittäminen on vähäisempää kuin koulutettujen vanhempien kohdalla.⁴¹ Sini Johanssonin pro-gradussa kukaan tutkimukseen osallistuneista ei ollut kokenut kääntymystä kirkkoon liittymisen yhteydessä. Haastattelututkimukseen osallistuneet kuvasivat kääntymystään ennemminkin ”hiljalleen tapahtuneena prosessina tai aikaisemmassa uskonnollisessa yhteisössä koettuna”.⁴²

Sosiaaliset instituutiot, kuten perhe ja koulu, ovat kohdanneet kulttuurillisen jatkumattomuuden, joka on modernien yhteiskuntien tunnusomainen piirre. Näiden instituutioiden tehtävänä on ollut muokata yksilöiden ideoita, käyttäytymistä ja persoonallisuutta kyseisen sosiaalisen instituution mukaiseksi, mutta ovat joutuneet määrittelemään tehtävänsä uudelleen muuttuneessa tilanteessa.⁴³

Uskontososiologiassa tutkijoiden on myös pitänyt ottaa huomioon kulttuurinen jatkumattomuus uskonnon välittämisessä vanhemmalta lapselle, joka voi johtaa uskonnollisuuden kiinnostavuuden vähenemiseen nuorten parissa. Uskonnolliset instituutiot kohtaavat kilpailua nuorista, joille on tarjolla erilaisia symboleja, joista valita. Hervieu-Légerin mukaan nuorten kiinnostumattomuuden taustalla on myös aikuisväestön epäily uskonnollisuuden välittämisen tarpeellisuudesta seuraavalle sukupolvelle. Yksilön spirituaaliteetti nähdään nykyään yksityisenä asiana, jolloin vanhemmat antavat lastensa päättää omasta uskonnollisuudestaan itse, jolloin myös kiinnostus uskontoon vähenee helposti. Hervieu-Légerin mukaan edes uskonnolliset vanhemmat eivät halua siirtää uskoaan lapsilleen, vaan halutaan, että lapset itse etsivät itse oman henkilökohtaisen uskontonsa ja uskonnollisen identiteetin. Hervieu-Légerin mukaan yhteisen tradition siirtäminen sukupolvelta toiselle on yhteiskunnan selviytymisen kannalta elintärkeää, vaikkei seuraava sukupolvi koskaan ole

³⁹ Rambo 1993, 2.

⁴⁰ Rambo 1993, 1.

⁴¹ Hytönen 2016, 140—141.

⁴² Johansson 2017, 61.

⁴³ Hervieu-Léger 1998, 214; Johansson 2017:13.

edellisen kopio. Muussa tapauksessa, sukupolvia yhdistävä ketju, josta Hervieu-Léger puhuu muistin-käsitteenä, katkeaa.⁴⁴

Hervieu-Léger esittelee analyysissään sosiouskonnollisen identifikaation neljä dimensiota, jotka ovat yhteisöllinen, eettinen, emotionaalinen ja kulttuurinen dimensio. Ensimmäinen eli yhteisöllinen dimensio (communal) asettaa tunnusmerkit uskonnollisille yhteisöille ja määrittelee, ketä yhteisöihin kuuluu. Tämä dimensio määrittelee virallisen ja käytännöllisen joukkoon kuulumisen rajauksen, sillä esimerkiksi jo pelkkä kristillinen kaste on merkinä henkilön kuulumisesta kristilliseen yhteisöön. Tämän voi katsoa olevan minimivaatimus jäsenyyteen, mutta sitoutuminen yhteisöön voi vaihdella, joidenkin yhteisöjen vaatiessa radikaaleja muutoksia yksilön elämässä kuuluakseen yhteisöön täysvaltaisesti.⁴⁵

Toinen, eettinen dimensio (ethical) on usein erottautunut yhteisöllisestä dimensiosta, siten, että se ei vaadi yhteisöllisyyttä, vaan korostaa yksilön sitoutumista arvoihin. Yksilö voi hyväksyä ja pitää arvossaan uskonnollisen tradition ylläpitämiä arvoja olematta sen uskontokunnan jäsen. Näin ollen uskonnollisen tradition arvot linkittyvät universaalien arvojen kanssa. Kolmas, emotionaalinen dimensio (emotional) koskettaa emotionaalista kokemusta, mikä yhdistyy samaistumiseen, jotka liittyvät ”tietoisuuden lisääntymiseen” (feeling of merging of consciousness) ja ”syvyyden tunteeseen” (feeling of depth). Tällainen on kokemus tilanteesta, jossa ensisijainen kokemus kuulumisesta vahvistuu, vaikkei identifioisi itseään uskonnollisen ryhmän jäseneksi.⁴⁶

Neljäs eli kulttuurinen dimensio (cultural) yhdistää symbolisia, käytännöllisiä ja kognitiivisia ulottuvuuksia, jotka muodostavat tietyn tradition kulttuuriperinnön. Näitä ovat esimerkiksi opinkappaleet, rituaalit, historia ja uskonnolliset tulkinnat sekä käyttäytymisnormit. Yksilön ei tarvitse identifioitua uskontokunnan ryhmän jäseneksi omaksuakseen jaettua kulttuuria. Pohjoismaissa puhutaan jaetusta luterilaisuudesta, joka ei tarkoita, että kaikki pohjoismaalaiset olisivat luterilaisten kirkkojen jäseniä. Yksilön ei edes tarvitse olla kristitty omatakseen nämä luterilaiset juuret, eivätkä ne määrää yksilön eettistä käytöstä tai valintoja. Näiden neljän dimension lisäksi Hervieu-Léger esittää, että yhdistelemällä dimensioita saadaan kuusi tyypillistä kristillistä identifioinnin kehityskaarta.⁴⁷

Ensimmäisen identifikaation tyyppin *emotionaalisen kristillisyyden* muodostavat yhteisölliset ja emotionaaliset dimensiot. Tämä tyyppi muodostuu aktiivisesta tunteellisesta

⁴⁴ Hervieu-Léger 1998, 214—215; Hervieu-Léger 200, 82—89, 123—130; Johansson 2017, 12—13.

⁴⁵ Hervieu-Léger 1998, 219; Johansson 2017, 13.

⁴⁶ Hervieu-Léger 1998, 219—220; Kääriäinen 2003, 110.

yhteisöllisen kuulumisen tunteesta, joka voi olla yksittäinen hetkellinen tai toistuva kokemus. *Perinnöllinen kristillisyy*s on toinen tyyppi, joka muodostuu yhteisöllisestä ja kulttuurillisesta dimensioista. Tämän tunnusomainen piirre on tietoisuus kuulumisesta yhteisöön ja kulttuuriperintöön, joka vahvistaa radikaalia ryhmien erottelua ”perillisiin” ja muihin.⁴⁸

Kolmas eli *humanitaarinen kristillisyy*s muodostuu eettisestä ja emotionaalisesta dimensioista. Se aistii herkästi ennen kaikkea epäoikeudenmukaisuutta, jota dimensioon identifioivat pyrkivät poistamaan korostamalla yksilön aktiivista hyväntekemistä. Myötätunto ja solidaarisuus ovat keskeisiä arvoja, eikä hyvän tekeminen katso kirkkokuntarajoja. Neljännen identifikaation tyyppin *poliittinen kristillisyyden* muodostavat yhteisölliset ja eettiset dimensiot. Se pyrkii välittämään kristillisiä arvoja julkiseen kenttään sekä puolustamaan niitä.⁴⁹

*Humanistinen kristillisyy*s muodostuu eettisestä ja kulttuurillisesta dimensioista, ja tässä identifikaation tyyppissä kristillinen oppi ei ole näkyvissä. Sen sijaan tässä tyyppissä korostuvat kulttuurilliset kristilliset juuret ja universaalit arvot. Se on vahvasti yksilökeskeinen, laajasti erityisesti oppineiden keskuudessa edustettu tyyppi, joka jättää yhteisöllisyyden ja kristillisen vakaumuksen toissijaisiksi. Tämän tyyppin yksilöitä voi kutsua uskovoisiksi ateisteiksi. Kuudennen ja viimeisen tyyppin muodostavat kulttuurillinen ja emotionaalinen dimensiot ja sen nimitys on *esteettinen kristillisyy*s. Tähän tyyppiin luetaan ihmiset, jotka ovat ensisijaisesti kiinnostuneet kristillisestä kulttuurin ja taiteen perinnöstä. Uskomisen tai osallisuus yhteisöön ovat usein hyvin ohuita ja harvoin tehty mitenkään selväksi. Esteettinen kristitty käy pääasiassa kirkossa ihailemassa sen arkkitehtuuria ja historiaa - ei niinkään sen antaman hengellisen annin takia.⁵⁰

Sovellan tutkielmassa Daniele Hervieu-Légerin analyysia sosiouskonnollisten identifikaatioiden dimensioista (dimensions of religious identification), joita myös Maija Turunen (nyk. Penttilä) on käyttänyt ja soveltanut väitöskirjassaan *Faith in the Heart of Russia: the Religiosity of post-Soviet university students*. Sini Johansson on omassa pro-gradu tutkielmassaan hyödyntänyt myös dimensioita kuvatessaan aikuisena kirkkoon liittyneiden uskonnollisuutta.⁵¹

Turunen tutki ensimmäisen jälkikommunistisen sukupolven uskonnollisuutta nuorten yliopisto-opiskelijoiden keskuudessa Venäjällä. Turunen haastatteli ja teetti kyselyitä neljässä

⁴⁷ Hervieu-Léger 1998, 220, 223.

⁴⁸ Hervieu-Léger 1998, 224.

⁴⁹ Hervieu-Léger 1998, 224—225.

⁵⁰ Hervieu-Léger 1998, 225—226.

⁵¹ Turunen 2005, 73; Johansson 2017, 12—16.

yliopistokaupungissa vuosien 2000 ja 2003 välillä haastatellen 25 opiskelijaa. Useimmat uskonnolliseksi itsensä mieltävät nuoret aikuiset olivat sitä mieltä, että heidän uskonnollisuuteensa oli vaikuttanut eniten heidän oma etsintänsä ja kokemuksensa. Instituutionaalinen uskonnollisuus oli vähemmistöroolissa uskonnollisessa identifioitumisessa, sillä nuoret aikuiset osoittivat kriittistä suhtautumista vanhoihin auktoriteetteihin ja korostivat yksilöllistä käsitystä uskonnollisuudesta. Tämä näkyy monivaihteisina käsityksinä uskonnollisuudesta, jossa nuoret aikuiset sitovat ortodoksia oppeja muiden uskontojen ja ei-konventionaalisten uskomusten kanssa. Tämä ei juurikaan häiritse opiskelijoita, sillä he eivät harjoittaneet uskontoa aktiivisesti jokapäiväisessä elämässään.⁵²

3. Tutkimustehtävä ja metodi

3.1 Tutkimustehtävä

Tutkimuksen tavoitteena on tutkia miksi ja mistä lähtökohdista varusmiehet menevät varusmiespalveluksen aikana sotilasriippikouluun. Tutkimuskysymyksiä on kaksi:

1. Millaisista uskonnollisista taustoista sotilasriippikoulun käyvät varusmiehet tulevat?
2. Miksi varusmiehet käyvät rippikoulun varusmiespalveluksen aikana?

3.2 Tutkimusaineisto ja keruu

Tutkimusaineisto kerättiin kahdelta sotilasriippikoululeiriltä, jotka järjestettiin keväällä 2019. Tutkimushenkilöt olivat syntyneet vuosien 1990 ja 2000 välillä, ja he olivat kotoisin 18 eri paikkakunnalta ympäri Suomea. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin kontrolloitua kyselyä ja teemahaastattelua. Aineistoa täydennettiin osallistuvalla havainnoinnilla toisella rippikoululeirillä.⁵³

Rippikoulun ensimmäisenä päivänä jokainen varusmies täytti kyselyn, jossa oli avoimia kysymyksiä ja monivalintakysymyksiä sekä Likert-asteikkokysymyksiä, jolla kartoitettiin rippikoululaisten taustoja, alkutuntemuksia sekä odotuksia ja syitä tulla rippikouluun sekä asenteita. Tämä tehtiin luokassa sotilasriippileirin alussa yhdessä, jossa olin läsnä. Ennen kyselyiden tekemistä esittelin tutkimusta ja kertoi, että tutkimukseen osallistuminen oli vapaaehtoista. Kyselyä tehdessä varusmiehet saattoivat esittää kysymyksiä lomakkeen täyttämistä tai tutkimukseen liittyvistä asioista.⁵⁴

⁵² Turunen 2005, 67–68, 77–80, 110, 112, 145–146, 199–200, 238.

⁵³ Eskola & Suoranta 1999, 87–89, 93, 99–103; Hirsjärvi 2002, 183–189; Tuomi & Sarajärvi 2009, 81–82.

⁵⁴ Eskola & Suoranta 1999, 93, 99–103; Hirsjärvi 2002, 180–181, 183–189; Liite 1.

Kyselyyn vastasi toisella leirillä 9 henkilöä, ja toisella 19 henkilöä. Tutkimukseen osallistui 5 naista ja 23 miestä. Kyselyiden jälkeen kartoitin kiinnostuvuutta osallistua haastatteluun, jolloin saatiin ensiksi yhteensä kolme vapaaehtoista. Kaksi muuta varusmiestä saatiin tavoitettua rippikoulun päätyttyä. He lupautuivat kirjoittamaan vastauksensa, sillä kasvokkain käytävä haastattelu ei onnistunut aikataulullisten ja maantieteellisten syiden takia. Heille lähetettiin haastattelukysymykset sähköpostiin, johon he vastasivat.

Kaksi haastatteluista suoritettiin sotilasrippikoulun jälkeen seuraavalla viikolla varuskunnassa ilta-aikaan henkilökunnan kahvihuoneessa. Yksi haastattelu tehtiin heti rippileirin päättyessä ennen konfirmaatiotilaisuutta. Kaksi kirjallista vastausta tulivat kuukauden sisään rippikoulun päättymisestä.

Toisella rippileirillä osallistuin havainnoimalla oppitunneilla ja keskustelemalla varusmiesten ja henkilökunnan kanssa oppituntien ulkopuolella. Rippileirin alussa esittelin tutkimustaan ja kerroin, miksi olin paikalla ja vastailin varusmiesten ja henkilökunnan kysymyksiin työstä. Pidin koko leirin tutkimuspäiväkirjaa, johon kirjasin oppituntien kulkua ja varusmiesten käyttäytymistä. Tutkimuspäiväkirjaan kirjattiin myös oppituntien ulkopuolisia keskusteluita, mitä varusmiehet keskustelivat esimerkiksi ruokapöydässä.

Oppituntien aikana pyrin havainnoimaan ilman osallistumista, olemalla läsnä oppitunnilla luokan perällä havainnoimassa varusmiehiä.⁵⁵ Kuitenkin oppitunteja pitävät sotilaspapit sekä varusmiespapit pyrkivät kanssani välillä keskusteluun ja kysivät teologisia asioita rippikoululaisten ollessa hieman passiivisia kuuntelijoita.

Oppituntien ulkopuolella pyrin taas olemaan aktiivisemmin keskustelemassa varusmiesten kanssa oppituntien aiheista ja muista aiheista. Hartaushetkissä, joita kirkollisen alan varusmiehet pitivät päivittäin, havainnoitiin varusmiesten aktiivisuutta esimerkiksi virsien yhteislauluun ja yhteisiin rukouksiin osallistumista. Varusmiehet keskustelivat mielellään ja vapautuneesti kanssani leirin aikana eri aiheista. Osallistuin kaikkeen toimintaan rippileirillä ja yöpyi kurssikeskuksessa. Kaikissa tilanteissa ei voitu pitää tutkimuspäiväkirjaa mukana ja kaikki käydyt keskustelut kirjattiin vasta jälkikäteen, mistä aiheista oli keskustellut kenenkin kanssa, jolloin muistiinpanot eivät ole täysin tarkkoja, vaan tulkintaa tilanteista jälkikäteen.⁵⁶

⁵⁵ Tuomi & Sarajärvi 2009, 81—82.

⁵⁶ Eskola & Suoranta 1999, 99—104.

3.3 Analyysimetodin kuvaus

Tutkimuksen analyysimenetelmänä käytetään laadullista sisällönanalyysiä, johon kuuluu karkeasti kolme vaihetta: aineiston pelkistäminen, ryhmittely ja teoreettisten käsitteiden luominen. Analysoitava aineisto on sana sanalta litteroidut haastattelut ja kirjoituspyynnöt sekä kyselylomakkeet.⁵⁷ Tutkimuspäiväkirjan havainnot tukevat analysoitavan aineiston tuloksia.

Kyselylomakkeeseen vastasi yhteensä 28 varusmiestä. Koska otanta ei ole suurempi, ei ole mielekkäänä käyttää mitään kvantitatiivista analyysitapaa. Avointen kysymysten vastausten ollessa suppeita, niitä ei juurikaan tarvinnut pelkistää eli redusoida. Luettaessa avoimia vastauksia läpi päädyin merkkamaan värikynillä samankaltaisia vastauksia ja sitä kautta hahmottamaan ja ryhmittelemään vastauksia. Klusteroinnin seurauksena saatiin ryhmiteltyä alaluokkia, joista muodostettiin viisi pääluokkaa.⁵⁸ Alla olevissa taulukoissa on kuvattu analyysin vaiheita käyttämällä kyselylomakkeen avoimia vastauksia rippikouluun tulon syistä.

Tutkimuksessa löytyi 33 eri alaluokkaa, joista muodostui viisi pääluokkaa: käytännölliset syyt, hengellisen kasvun syyt, tiedolliset syyt, kulttuurilliset syyt sekä yhteisölliset ja sosiaaliset syyt.

Taulukko 3. Aineiston pelkistäminen, ryhmittely ja abstrahointi.

Alkuperäisilmaukset	Pelkistetyt ilmaukset	Alaluokat	Pääluokka
Ettei tarvitsisi osallistua viikon palvelukseen. Mahdollisuus mennä kirkossa naimisiin.	Vapautus palveluksesta Kirkossa naimisiin	Vapautus Kirkollinen vihkiminen	Käytännöllinen syy Kulttuurillinen syy
koska haluan kasteen ja saada kokemuksen rippikoulusta	Halu saada kaste kokemus rippikoulusta	Kaste Kokemus	Hengellisen kasvun syy Kulttuurillinen syy
Intin aikana on helppo käydä rippikoulu viikossa. --	Helppous käydä	Helppous/kätevyys	Käytännöllinen syy

⁵⁷ Tuomi & Sarajärvi 2009, 108—109.

⁵⁸ Tuomi & Sarajärvi 2009, 108—113.

Haluan toimia tulevaisuudessa kummina ja mennä kirkossa naimisiin	Kummiksi pääseminen Kirkkohäät	Kummius Kirkollinen vihkiminen	Kulttuurillinen syy
Odotan oppivani jotain uutta kristinuskosta.	Kristinuskosta oppiminen	Kristillinen oppi	Tiedollinen syy

Haastattelut ja kirjoituspyynnöt analysoitiin samalla tavalla kuin kyselyt. Litteroinnin jälkeen luin auki kirjoitetut haastattelut moneen kertaan läpi pelkistäen aineistoa eli redusoimalla sitä karsimalla epäolennaisuudet (kuten turhat öö, ää ääntelyt) pois. Näin aineistosta on helpompi lukea ja poimia pelkistettyjä ilmaisuja ja ryhmitellä niitä. Tässä käytettiin samanlaista värikoodausta kuten kyselyissä alleviivaten haastattelun tekstiä yhdistääkseen ilmauksia keskenään samankaltaisiin kokonaisuuksiin. Tässä aineiston ryhmittelyn eli klusteroinnin vaiheessa ryhmiteltiin pelkistettyjä ilmauksia alaluokiksi pyrkien yhdistämään samalla värillä olevia ilmaisuja.⁵⁹

Aineiston abstrahointi on analyysin kolmas vaihe, jossa alaluokkia yhdistellään pääluokiksi, jolloin teoreettisten käsitteiden muodostaminen tulee mahdolliseksi. Kyselyihin verraten haastatteluissa ilmeni 7 alaluokkaa, joista muodostui neljä pääluokkaa: hengellisen kasvun merkitys, kulttuurillinen merkitys, tiedollinen merkitys sekä sosiaalinen merkitys.⁶⁰ Varusmiesten vastauksissa löytyi useampien pääluokkien syitä mikä merkitsee, että paitsi varusmiesten syyt tulla rippikouluun ovat moninaiset, myös rippikoulun merkitys on monivivahteinen. Alla olevassa taulukossa on esitetty rippikouluun merkityksiä haastatteluiden perusteella.

Taulukko 4. Rippikoulun merkitykset haastatelluille

Sosiaalinen merkitys	Sosiaaliset suhteet (2) Velvollisuuden hoitaminen (1)
Kulttuurillinen merkitys	Rippikoulukokemus (1) Kummius (3) Kirkkohäät (2)
Tiedollinen merkitys	Kristinuskon sisällöllinen merkitys (1)
Hengellisen kasvun merkitys	Oman hengellisyyden kasvu (2)

⁵⁹ Tuomi & Sarajärvi 2009, 108—111.

⁶⁰ Tuomi & Sarajärvi 2009, 111—113.

Haastattelun analyysissä syntyneitä tuloksia pyrittiin tarkastelemaan ristiintaulukoimalla niitä Hervieu-Légerin dimensioihin. Näin pyrin samaan selville, minkälaisen sosiouskonnollisten dimensioiden varaan varusmiesten uskonnollisuus rakentuu.

3.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen alussa varusmiehille kerrottiin, että tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja suostumuksen pystyi perumaan missä vaiheessa tahansa. Pyrin tutkimuksessa todenmukaiseen analyysiin ja tulkintoihin. Pyrin jo haastatteluvaiheessa neutraaliin ja objektiiviseen tutkimusotteeseen sekä itsekriittisyyteen. Pyrin myös välttämään johdattelua, mutta pyrin samalla samaan mahdollisimman laajan vastaksen haastattelutilanteissa. Siksi esitin lisäkysymyksiä kunkin haastattelun kohdalla tilanteen mukaan. Näitä pyrin käyttämään parhaan taitoni mukaan koko tutkimuksen aikana.⁶¹

Olen itse toiminut varusmiesriippikoulun opettajana ollessani vapaaehtoisessa asepalveluksessa Karjalan prikaatissa 2013. Näin ollen osa sotilaspapeista oli minulle jo oman palvelukseni ajalta tuttuja. Pyrin kuitenkin välttämään omien kokemusteni ohjaavan tutkimukseni tekoa.

Ensimmäisellä rippikoululeirillä kyselyn päätyttyä, sotilaspapit lupasivat haastatteluun osallistujille tarjota kahvilipukkeen, jolla pystyi lunastamaan ilmaisen kahvin sekä munkin sotilaskodista. Tämä ei herättänyt kuin vain kahden varusmiehen kiinnostuksen osallistua haastatteluun. Toisen leirin kootessa varusmiehiä eri joukko-osastoista, mahdollisuutta hankkia kahvilipukkeita haastatteluun osallistuneille ei samalla tavalla ollut. Toisella leirillä vain yksi varusmies oli kiinnostunut osallistumaan haastatteluun. Kaksi kirjoituspyyntöä sain pyydettyä rippikoulun jälkeen kahdelta osallistuneelta lähestymällä heitä henkilökohtaisesti.

Vastauspaperit, tutkimuspäiväkirja ja haastattelutilanteessa syntyneet nauhoitteet sekä sähköpostiviestit ovat jokaisen tutkittavan ja minun välisiä tilanteita, eikä esimerkiksi rippikoulua pitävällä sotilaspapeilla ollut pääsyä näihin tietoihin tutkimuksen luotettavuuden ja yksityisyydensuojan takia. Raportoinnissa tutkimusaineisto anonymisoitiin, niin ettei yksittäisten henkilöiden henkilöllisyyttä ole mahdollista tunnistaa, vaan tutkittaville annettiin kirjain- ja koodiyhdistelmät K1-K28 viittaamaan kyselyyn ja H1-H5 viittaamaan haastatteluihin ja kirjoituspyyntöihin. Tutkimuseettisistä syistä jätetään kertomatta mistä joukko-osastoista varusmiehet olivat. Näin pyritään suojaamaan tutkimukseen osallistujien

⁶¹ Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2002, 23—28; Ruusuvoori & Tiittula 2009, 44—45.

henkilöllisyyttä siten, että vain kyseisissä rippikouluissa olevat tietävät, keitä osallistujat olivat.

Puolustusvoimat asettaa tutkimuksen tekemiselle tutkimuksen eettisten ohjeiden lisäksi omia ehtojaan. Tutkimuslupa tähän tutkimukseen on henkilökohtainen. Raportoinnissa tulee kiinnittää erityistä huomiota, että tutkittavien anonymisuus säilyy. Näin ollen kyselyitä ja haastatteluja ei voi yhdistää toisiinsa.

Puolustusvoimien yhtenä ehtona tutkimukselle on, että tutkimusaineiston vastauspaperit ja tallenteet tuhoaan tutkimuksen valmistuttua tai ne luovutetaan puolustusvoimien säilytykseen. Olen valinnut, että tuhoan materiaalin tutkielman tultua valmiiksi. Tämä siksi, että tutkimusluvan ollessa henkilökohtainen⁶², aineistoa ei voi käyttää muuhun kun tähän kyseiseen tutkimukseen. Tämä saattaa vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen, sillä sitä ei voi toistaa. Tämä ei sinänsä ole ongelma tutkimuksen luotettavuuden kannalta, sillä aineisto on tarkoitettu tähän nimenomaiseen tutkimukseen. Tutkimukseen osallistuneille kerrottiin, että käytetty materiaali tuhoaan tutkimuksen valmistuttua, mikä saattoi lisätä varusmiesten luottamusta tutkijaa kohtaan ja saada heidät puhumaan vapautuneemmin. Näin ollen tutkimusmateriaalin tuhoaminen ei vaaranna tutkimuksen luotettavuutta, vaan lisää sitä, kun varusmiehet voivat vastata vapautuneemmin ja totuudenmukaisemmin.

Tutkimuslukuissa viitataan litteroituihin haastatteluihin ja kyselyn avoimiin vastauksiin. Tutkimuseettisistä syistä en ole muokannut viittauksissa esiintyviä kirjoitusvirheitä vaan jättänyt vastaukset sellaisiksi kuin ne ovat. Olen kuitenkin poistanut kaikki haastatteluissa mainitut nimet ja korvannut ne N.N merkillä ja lisännyt sulkeisiin joissain tapauksissa viittauksen asiayhteyden luettavuuden helpottamiseksi.

4. Varusmiesten tie sotilasrippikouluun

4.1 Varusmiesten perhetaustat

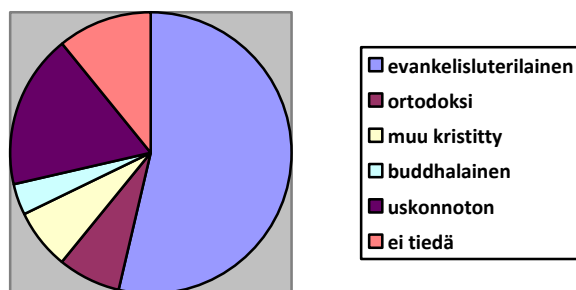
Tutkimukseen osallistui yhteensä 28 varusmiestä, joista viisi oli naisia. Vanhin osallistuja on syntynyt vuonna 1990 ja nuorimmat vuonna 2000. Lähes puolet on syntynyt vuonna 1999. Varusmiesten keski-ikä oli 21 vuotta.

Osallistujista 8 on kotoisin pääkaupunkiseudulta. Muualta Suomesta suurista ja keskisuurista kaupungeista on kotoisin 10 varusmiestä. Lisäksi 10 varusmiestä on kotoisin eri puolilta Suomea pienemmiltä paikkakunnilta. Tutkimusjoukko edustaa siis suppeudesta huolimatta varsin kattavaa ja todenmukaista otosta varusmiehistä, iän ja asuinpaikan mukaan.

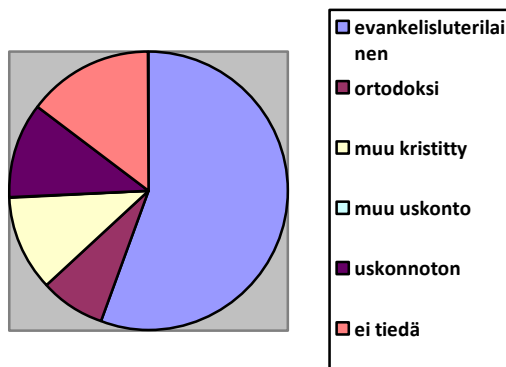
⁶² Tutkimuslupa AP915/16.1.2019.

Taulukoissa 5 ja 6 on kuvattu varusmiesten vanhempien uskontokuntiin kuuluvuutta. Kahdellatoista vastanneista kumpikin vanhempi kuuluu evankelisluterilaiseen kirkkoon⁶³, lisäksi kuudella vastanneella toinen vanhempi kuuluu evankelisluterilaiseen kirkkoon.⁶⁴ Kahdella vastanneella kumpikaan vanhemmista ei kuulu mihinkään uskontokuntaan.⁶⁵ Kahdella varusmiehellä vanhemmat ovat ortodokseja, yhdellä helluntailaisia, ja lisäksi yksi vanhempi kuuluu vapaakirkkoon ja kaksi katoliseen kirkkoon.⁶⁶ Ei-kristillisperäiseen uskontokuntaan kuuluu yksi vanhempi.⁶⁷ Kaksi varusmiestä ei tiennyt kummankaan vanhemman kuulumisesta uskontokuntaan⁶⁸ ja lisäksi kolme muuta ei tiennyt toisen vanhemman uskontokuntaan kuulumisesta.⁶⁹

Taulukko 5: Äidin uskontokunta

Taulukko 6: Isän uskontokunta

Peruskoulussa uskonnotunneilla oli ollut 23 vastaajaa⁷⁰, ja neljä kertoi olleensa elämäkatsomustiedossa.⁷¹ Yksi varusmies⁷² ilmoitti opiskelleensa kumpaakin ainetta ja

⁶³ K4, K5, K7, K8, K9, K10, K12, K16, K18, K21, K25, K28.

⁶⁴ K1, K11, K13, K20, K22, K27.

⁶⁵ K6, K24.

⁶⁶ K2, K3, K13, K23, K26.

⁶⁷ K2

⁶⁸ K15, K17.

⁶⁹ K14, K19, K22.

⁷⁰ K1, K2, K3, K4, K5, K7, K8, K10, K12, K13, K16, K17, K18, K19, K20, K21, K22, K23, K24, K25, K26, K27, K28.

⁷¹ K6, K9, K11, K14.

⁷² K11.

yksi⁷³ ilmoitti, ettei ollut opiskellut kumpaakaan. Varusmiehistä 20 oli kastettu, ja viisi⁷⁴ ilmoitti rippikoulun alussa ottavansa kasteen rippikoulun päätteeksi. Yksi varusmies⁷⁵ ei tiennyt onko hän kastettu. Lisäksi yksi vastaaja ei halunnut kastetta. Toisella leirillä kastettiin kaksi ja toisella neljä konfirmaatiotilaisuudessa.⁷⁶

Alueellisesti pääkaupunkiseutu on muodostunut monissa tutkimuksissa uskonnollisesti maallistuneemmaksi muuhun Suomeen verrattuna.⁷⁷ Tässä tutkimuksessa kahdeksan (29 prosenttia) vastaajista oli kotoisin pääkaupunkiseudulta. Pääkaupunkiseudulta kotoisin olevista viisi eli 62,5 prosenttia oli kastettu, kun pieniltä paikkakunnilta kotoisin olevista 80 prosenttia oli kastettu. Muista suurista ja keskisuurista kaupungeista kotoisin olevista 70 prosenttia oli kastettu.

Yllättävää oli, että pääkaupunkiseudulta kotoisin olevien vanhemmista enemmistö kuului evankelis-luterilaiseen kirkkoon (62,5 prosenttia kummatkin vanhemmat) kun taas pienillä paikkakunnilla sekä suurista ja keskisuurista kaupungeista vähemmistö (40 prosenttia kummatkin vanhemmat) kuului joko evankelis-luterilaiseen tai ortodoksiseen kirkkoon. Kuitenkin 17 varusmiehen kummatkin vanhemmat ja 22 varusmiehen vanhemmista ainakin toinen kuului johonkin kristilliseen kirkkoon. Vain kahden varusmiehen kumpikaan vanhemmista eivät olleet minkään uskonnollisen yhdyskunnan jäseniä. Toinen varusmiehistä on kotoisin pääkaupunkiseudulta ja toinen pienemmältä paikkakunnalta Keski-Suomesta.

Pääkaupunkiseudulta kukaan ei rukoile säännöllisesti, kun taas kaksi varusmiestä pieneltä paikkakunnalta ja yksi varusmies muusta suuresta kaupungista vastasivat rukoilevansa ainakin jokseenkin säännöllisesti. Myöskään yksikään pääkaupunkiseudulta kotoisin oleva ei katsonut olevansa uskovainen. Pieniltä paikkakunnilta olevista 30 prosenttia vastasi olevansa uskovaisia. Muista suurista tai keskisuurista kaupungeista kotoisin olevista 20 prosenttia piti itseään uskovaisena.

Pääkaupunkiseutulaisista 25 prosenttia vastasi pitävänsä itseään hengellisenä, muista kaupungeista ja pienemmiltä paikkakunnilta olevista 40 prosenttia koki olevansa hengellisiä. Henkiseksi itsensä koki 40 prosenttia suurista ja keskisuurista kaupungeista kotoisin olevat, 37,5 prosenttia pääkaupunkilaisista, ja pienipaikkakuntalaisista 30 prosenttia.

Pieniltä paikkakunnilta olevat ovat kaikki käyneet uskonnonopetuksessa peruskoulussa, kun taas pääkaupunkiseudulta 75 prosenttia vastaajista on käynyt uskonnonopetuksessa ja 25

⁷³ K15.

⁷⁴ K2, K6, K11, K13, K27.

⁷⁵ K22.

⁷⁶ H2, Tutkimuspäiväkirja.

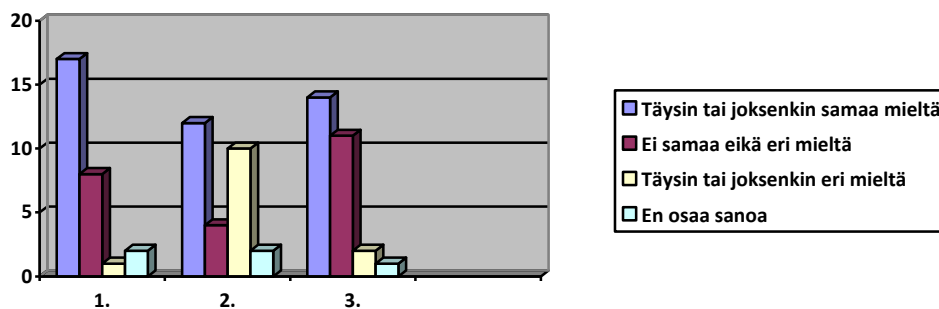
⁷⁷ Niemelä 2003, 203—206.

prosenttia elämäkatsomustiedossa. Suursista ja keskisuurista kaupungeista 80 prosenttia ilmoitti käyneensä uskonnonopetuksessa koulussa.

Kristinuskosta on puhuttu 40 prosentissa kodeissa pienillä paikkakunnilla, kun taas pääkaupunkiseutulaisten vain 12,5 prosentin kotona. Peräti puolet suurista ja keskisuurista kaupungeista kotoisin olevien varusmiesten kotona kristinuskosta on ollut puhetta.

Pääkaupunkiseudulla 75 prosenttia on käynyt ammattikoulun, 12,5 prosenttia lukion ja 12,5 prosenttia vain peruskoulun. Muista suurista ja keskisuurista kaupungeista puolet on ammattikoulutaustaisia, 20 prosenttia on suorittanut lukion ja ammattikoulututkinnon ja 10 prosenttia suorittanut lukion. Lisäksi 10 prosenttia on käynyt alemman korkeakoulun ja 10 prosenttia vain peruskoulun. Pieniltä paikkakunnilta taas vastaavasti vain 10 prosenttia on ammattikoulutaustaisia ja 60 prosenttia on käynyt lukion ja 30 prosenttia vain peruskoulun. Tuloksiin vaikuttaa todennäköisesti se, että pienemmillä paikkakunnilla opintotarjonta on pienempi kuin suurissa kaupungeissa.

Taulukko 7: Varusmiesten lähipiirin suhtautuminen uskonnollisiin kysymyksiin

Yllä olevassa taulukossa 7 on kuvattu vastauksia kyselylomakkeen taulukon kysymyksiin 1. *Kotona uskonnollisuuteen on suhtauduttu positiivisesti*, 2. *Kotona kristinuskosta ei ole puhuttu mitään*, 3. *Ystävät suhtautuvat uskuntoihin positiivisesti*, Väitteissä oli käytetty tekstin lihavoitinta joissakin kohdin, jotta varusmiesten oli helpompi ymmärtää kysymyksen asettelu. Tietyissä väitteissä puhuttiin yleisesti uskonnollisuudesta tai uskonnoista, kun toisissa spesifioitiin kysymys tarkoittamaan kristinuskkoa.

Vastaajista 17 ilmoitti kotona uskonnollisuuteen olleen suhtauduttu täysin tai jokseenkin positiivisesti. Kahdeksan⁷⁸ vastaajista ilmoitti suhtautumisen olevan jotain positiivisen ja negatiivisen väliltä. Ainoastaan yksi vastaaja⁷⁹ kertoi kotona olleen suhtauduttu jokseenkin negatiivisesti ja vain kaksi⁸⁰ ei osannut sanoa miten kotona oli suhtauduttu uskonnollisuuteen.

⁷⁸ K1, K7, K12, K17, K20, K21, K22, K28.

⁷⁹ K16.

⁸⁰ K9, K18.

Yksi varusmies kertoi kotona olleen hyvinkin uskonnollinen ja vanhoillinen kasvatus. Varsinkin hänen isänsä on erittäin uskonnollinen eikä hyväksy evankelis-luterilaisen kirkon naispappetta, minkä vuoksi ei ole antanut lapsensa käydä rippikoulua aiemmin. Perhe oli käynyt aktiivisesti helluntaiseurakunnassa ja varusmiehen vanhemmat käyvät yhä edelleen. Varusmies tai hänen sisaruksensa eivät kuitenkaan käy juurikaan kirkollisissa tilaisuuksissa nykyään.⁸¹ Myös toisella varusmiehellä on helluntaiseurakuntataustaa ja hänellä on ollut jonkin verran uskonnollinen kasvatus.⁸²

uskonnollinen kasvatus on sikäli kun ne on vanhoollisia, ja voin sanoa, että ne on niin uskonnollisia, että jatkuvasti on uskonnollista -- se oli niin vahvasti esillä ettei siinä voinut olla eri mieltä, ja enkä mä nää siinä mitään väärää et miksen olis ollut siinä mukana -- ja Raamattuakin luettiin jatkuvasti⁸³

Kolme varusmiestä⁸⁴ kertoi, etteivät vanhemmat olleet uskovaisia, eikä kasvatus ollut mitenkään uskonnollista. Yksi tosin kertoi isovanhempien olevan uskovaisia, vaikkei uskonnosta ole ollut juurikaan puhetta heidänkään kanssa. Kotona uskonnollisuus ei ollut esillä ollenkaan, eikä varusmies ollut varma, ovatko vanhemmat edelleen kirkon jäseniä vai eivät.⁸⁵

en oikeastaan, tai en ainakaan en uskonnollista et tottakai niinku mutsin isovanhemmat tai siis niinku mutsin puolelta isovanhemmat on uskovaist sakkia, ne asuu pohjoisessa ja eihän nyt niinku en mä oo varmaan kertaakaan kuullut et ne niinkun rukoilis tai niinku ei puhu niinku Jeesuksesta mutta tottakai vanhat lappalaiset niin niillä on se Jeesus juttu, mut en mä oo kyl ite, mun nuoruuteen ei oo liittyny uskonto millään tapaa --joskus muistan kun mä kysyin pienenä et meit ei oo kastettu niin mutsi vaan vastas et haluttiin niinkun et ei haluta tyrkyttää teille mitään .. uskonnollista, et antaa sit niinku teidän itse päättää joskus et kiinnostaaks teit ylipäätänsä uskonto et siit mulle on ehkä jäänyt et, tai en nyttenkään en halunnut liittyä kirkkoon koska en mä haluu sanoo et mä kuuluisin kirkkoon koska mä en oo just millään tapaa kovinkaan uskonnollinen ihminen et mua vaan kiinnostaa hieman tää aihe⁸⁶

Toinen kertoi olleensa isänsä kanssa joskus lapsena seurakunnan järjestämällä leireillä, muttei kokenut saaneensa uskonnollista kasvatusta tai uskonnollisuuden olleen mitenkään isossa osassa kasvatusta tai elämää. Vanhemmilla oli lisäksi alkoholiongelmia, joiden hän arvelee vaikuttaneen lapsuudessa myös kodin hengelliseen ilmapiiriin. Varusmies kertoi olevansa harvemmin tekemisissä vanhempiensa kanssa, mutta sisarusten kanssa paljonkin. Sisarukset olivat kirkon jäseniä, mutteivat kovinkaan hengellisiä varusmiehen mukaan.⁸⁷

⁸¹ H1.

⁸² K13.

⁸³ H1.

⁸⁴ H2, H3, H5.

⁸⁵ H3.

⁸⁶ H3.

⁸⁷ H2.

Oon mä siellä joskus leireillä pikkusena ollut tai just sillon 14 13-vuotiaana isukin kaa käytiin leireillä -- se oli vaan semmosta retkeilyä ja sit siellä oli jotain kivoja liikunta aktiviteetteja ja sit en muista kuinka uskonnollista se sitten oli mutta kyl ne oli ainakin seurakunnan järjestämä⁸⁸

Kotona kristinuskosta ei puhuttu mitään vastaajat jakaantuivat kumpaankin ääripäähän siten, että 10 vastaajista⁸⁹ oli eri mieltä ja 12 samaa mieltä väitteen kanssa. Hieman suuremman enemmistön kotona ei siis ollut puhetta kristinuskosta, vaikka suurimman osan kotona uskonnollisuuteen oli suhtauduttu positiivisesti. Neutraalisti vastaajia oli neljä, kun taas kaksi⁹⁰ vastasi, ettei tiedä, onko kotona puhuttu kristinuskosta.

Kysymys ei ota kantaa, miten kristinuskosta tai mahdollisesti kirkosta on kotona puhuttu tai kenen toimesta. Keskustelua on voinut olla vanhempien toimesta tai lasten esittämien kysymysten pohjalta. Aiheesta on voinut olla myös negatiivista tai kriittistä puhetta, mikä ei kuitenkaan näytä vaikuttaneen kodin negatiiviseen suhtautumiseen uskonnollisuuteen. Voi myös olla, ettei uskonnollisista aiheista ole ollut puhetta, mutta osa varusmiehistä on kokenut, että uskonnollisuuteen on suhtauduttu enemmän positiivisesti kuin negatiivisesti.

Vain kahdeksan vastaajista⁹¹ vastasi, että kotona uskonnollisuuteen on suhtauduttu positiivisesti ja kristinuskosta on puhuttu kotona. Näistä kahdeksasta neljä on kastettu, mutta vain yhden varusmiehen kummatkin vanhemmat ovat kirkon jäseniä. Yhden varusmiehen vanhemmat ovat ortodokseja, toisen vapaakirkkoon ja evankelisluterilaiseen kirkkoon kuuluvia ja kolmannen helluntailaisia. Kahdella varusmiehellä kumpikaan vanhemmista ei kuulu mihinkään uskonnolliseen yhdyskuntaan, ja yhden varusmiehen äiti ei kuulunut kirkkoon, mutta isän kuulumisesta hän ei tiennyt. Yhdellä varusmiehellä toinen vanhempi oli katolinen ja toinen evankelisluterilainen. Tämä vastaajakunta ei ollut mitenkään yhteneväinen taustojen perusteella.

17 varusmiehen mielestä kotona oli suhtauduttu uskonnollisuuteen positiivisesti, mutta vain 10 heistä ilmoitti kotona olleen jotain puhetta kristinuskosta. Lähes kaksi kolmasosaa vastaajista ei ollut siis kuullut kotona puhuttavan kristinuskosta. Se, ettei kristinuskosta olla kotona puhuttu, ei tarkoita etteikö uskonnollisuudesta olisi voitu puhua yleisellä tasolla, jolloin vastaajilla voi olla muodostunut tunne, että uskonnollisuuteen on suhtauduttu positiivisesti. Voidaan kysyä, keskustellaanko perheissä uskonnoista tai uskonnollisuudesta ja jos keskustellaan, niin millä tavalla.

⁸⁸ H2.

⁸⁹ K3, K6, K11, K12, K13, K14, K23, K24, K25, K28.

⁹⁰ K4, K26.

⁹¹ K3, K6, K11, K13, K14, K23, K24, K25.

Yksi varusmies kertoi kotona olleen puhetta uskonnosta, aina kun hän sitä toivoi, mutta vanhemmat eivät antaneet mitään suoria vastauksia vaan jättivät hänet miettimään asioita. Vanhemmat eivät olleet mitenkään uskovaisia, vaikka olivatkin kirkon jäseniä ja uskon asioihin suhtauduttiin vakavasti, mutta neutraalisti. Varusmiehelle selvisi vasta aikuisena, että isän puoleisessa suvussa oli ollut vahva lestadiolainen painotus, mutta erinäisten suvuissa olevien erimielisyyksien takia uskonnollisuus ei ole jatkunut vahvana.⁹²

Joskus keskustelimme äitini ja isäni kanssa uskosta ja uskonnosta, mutta keskustelu alkoi aina minun aloitteestani ja omista kysymyksistä. Vanhempani eivät koskaan antaneet kovin jyrkkiä tai suoria vastauksia, jättivät "mysteeriksi" ja omaksi asiakseni pohtia suuria kysymyksiä. – [uskosta puhuttiin] Kunnioittavasti, mutta sitä ei ole pidetty "meidän juttuna". Äitini tosin myös kertoi ajattelevansa, että hänen mielestään monen uskovaisen elämä on ns. hyvää elämää (siis parempaa kuin monen, joka ei usko). Ja ettei uskosta hänen mielestään ainakaan haittaa olisi. Minua myös kannustettiin tutustumaan muihin uskontoihin, erityisesti itämaisiin.⁹³

Ne varusmiehet, joiden kotona uskonnollisuuteen on suhtauduttu positiivisesti ja puhuttu kristinuskon asioita olivat myös sitä mieltä, että myös ystäväpiirissä uskontoihin suhtauduttiin positiivisesti. Yksi varusmies⁹⁴ ei osannut sanoa ystäviensä suhtautumisesta uskontoihin. Vain kaksi varusmiestä⁹⁵ koko joukosta ilmoitti, että uskontoihin suhtauduttiin ystäväpiirissä jokseenkin tai täysin negatiivisesti. Varusmiesten taustat erosivat, sillä toinen heistä on kastettu ja vanhemmat ovat kirkon jäseniä, kun taas toinen, joka ei ole kastettu, ei osannut sanoa vanhempien uskontokuntaan kuulumisesta.

Nykyaikana monilla on kontakteja myös muiden uskontojen ja katsantokantojen edustajiin. Uskonnollisuus kuitenkin mielletään nykypäivänä niin henkilökohtaiseksi, ettei siitä ole sopivaa tai edes tarpeellista keskustella. Haastatteluissa ja toisella rippikoululeirillä kävi keskusteluissa selville, ettei uskonnollisista asioista tule juurikaan puhuttua ystävien kanssa, vaikka joukossa olisikin uskovaisia ihmisiä.⁹⁶

Ateisteja lähinnä, yks kaveri on tota hieman uskovainen -- kyllä sillä on niinku Raamattu jossain yöpöydällä, mä oon nähnyt ja kantaa rippiristii ja puhuu niinku aina välil niinku ei, mut joku pieni referenssi johonkin, mut silleen et siit päälle lainausmerkeissä päällepäin huomaa että olis niinku uskovainen, mut. Se on ainoa vähänkään uskovainen tuttu.⁹⁷

En mä hirveästi jutellut mut kyl mä uskon että kaikki [kaverit] sanoo et semmosta ihan palturia se [kristinusko] on. Mutta tota ei ne varmaan paljon oo ajatellutkaan asiaa⁹⁸

⁹² H4.

⁹³ H4.

⁹⁴ K27.

⁹⁵ K9, K17.

⁹⁶ Tutkimuspäiväkirja; H2; H3.

⁹⁷ H3.

⁹⁸ H2.

Koulutustasoltaan varusmiehet jakaantuivat siten, että viisi ilmoitti korkeimman koulutustasonsa olevan peruskoulu, kahdeksan lukion, 12 ammattikoulun ja yksi alemman korkeakoulututkinnon. Kaksi vastaajista ilmoitti suorittaneensa ammattikoulun sekä yotutkinnon.

Yksi varusmies kertoi uskonnonopetuksen olleen merkityksellistä koulussa. Koulussa oli inspiroiva opettaja, ja koulu oli kontrasti rankkoihin kotioloihin. Toinen varusmies kertoi taas, etteivät uskonnotunnit oikein kiinnostaneet hirveästi koulussa, koska uskontokasvatus oli kotona niin vahvaa.⁹⁹

Sotilasvakuutuksen oli antanut ainoastaan yksi varusmies¹⁰⁰, muut ilmoittivat antaneen sotilasvalan. Sotilasvala vannotaan ulkona kenttähartaudessa tai kirkossa jumalanpalveluksessa, ja niillä varusmiehillä, jotka ilmoittavat, etteivät osallistu hartauteen, jossa vala vannotaan, järjestetään vakuutuksen antaminen erikseen. Sotilasvakuutus eroaa valasta siinä suhteessa, että siinä vakuutetaan *kunniani ja omantuntoni kautta*, kun taas valassa vakuutetaan *kaikkivaltiaan ja kaikkitietävän Jumalan edessä* palvella Suomea ja noudattaa, mitä sotilailta odotetaan.¹⁰¹

4.2 Miksi rippikouluun vasta varusmiespalveluksessa?

Varusmiehillä oli erinäisiä syitä, miksei rippikoulua ole tullut suoritettua aikaisemmin. Kaksi varusmiestä¹⁰² sanoi olleensa ulkomailla sinä vuonna, kun useimmat oman ikäluokan nuoret kävivät rippikoulun.

Minua ei ole kastettu syntymän yhteydessä (isä katolinen, äiti evli). Muutin ulkomailta Suomeen vasta 20v- ei ole ollut ajankohtaista¹⁰³

Aiemmin ei tullut käytyä, sillä olin ulkomailla siihen aikaan.¹⁰⁴

Kaksi varusmiestä¹⁰⁵ kertoi, etteivät olleet nähneet 15-vuotiaana rippikoulun käymistä hyödyllisenä. Kirkko ja rippikoulu tuntuivat nuorempana varusmiehistä vierailta ja turhilta, mutta aikuisena he olivat tulleet uusiin ajatuksiin ja suhtautuvat suopeammin kirkkoon.

15 kesäisenä en tahtonut käydä rippikoulua. Näin sen typeränä. En halunnut menettää kokonaista viikkoa tämän vuoksi (en myöskään tähän aikaan käynyt koulua). Koin, että minun oli paljon tärkeämpää käyttää aikaani virtuaalimaailmassa pelaamaani peliin, jossa pärjäsin erinomaisesti, mutta

⁹⁹ H1, H2.

¹⁰⁰ K2

¹⁰¹ YLPALVO, 8.2, Liite 2.

¹⁰² K11; H5.

¹⁰³ K11.

¹⁰⁴ H5

¹⁰⁵ K16; H4.

se vaati runsaasti aikaa. Viikossa olisin voinut menettää joukkueeni etulyöntiaseman muihin joukkueisiin nähden, enkä nähnyt rippikoulua sen arvoisena.¹⁰⁶

Yksi varusmies kertoi, että vanhempien alkoholiongelmat vaikuttivat hänen elämäänsä siten, että rankat kotiolot saivat hänet masentumaan ja kapinoimaan uskonnollisia auktoriteetteja vastaan. Hän ei osaa sanoa, mikä oli ratkaiseva syy, miksei lähtenyt rippileirille, vaikka oli käynyt rippileiriä ennakoivissa tapahtumissa ja kerännyt vaadittavat leimat.

Se oli aika monta asiaa, kun silloin 15-vuotiaan oli silloin vähän koulun ja kaikki muutkin jäi mä epäilen et siinä oli joku masennus tausta, kun, koska mä sain 4 lähetettä siihen tai masennus tutkimuksiin paitsi et mä en kyllä ikinä mennyt niin en mä tiedä selittää sekään mitään tuota niin sit se kirkkoasia oli siinä oli sekin et mä menin kaikki kirkon jutut mutta jostain syystä mä en sinne leirille lähtenyt -- Silleen mä hommasin kaikki ne leimatkin ja sit ku tuli leiri aika niin sit mä vaan en mennä -- niin ykskin juttu, mitä mä silloin 15-vuotiaan aattelin että mä en halunu mennä sinne koska se tuntuu hirveeltä aivopesusta mutta sit mä niinku ajattelisin et siellä on tehty silleen se Raamattu ja ylipäätänsä se että se niinku et sillä tarkoitetaan hyvää mut sitten nyt vaan menin ja nyt mä aloin enemmän niinku mietin vielä enemmän asioita mistä kaikki ne kertomukset ja tarinat et mitä ne hakee ja kaikkee tämmöstä¹⁰⁷

Yksi varusmies¹⁰⁸ kertoi olleensa helluntaiseurakunnan järjestämällä rippikoulua vastaavalla fiftyyn-leirillä. Kaksi varusmiestä oli käynyt prometheus-leirin. Kolme varusmiestä kertoi olleensa erilaisilla urheiluleireillä, jolloin rippileirille meneminen ei ollut ajan puutteen takia mahdollista. Yksi varusmies oli jättänyt menemättä rippileirille, sillä ei päässyt haluamalleen leirille.¹⁰⁹

Yksi varusmies kertoi, etteivät hänen vanhempansa olleet päästäneet häntä rippikouluun, sillä varsinkin hänen isänsä suhtautui kielteisesti kirkon naispappeuteen. Nyt aikuisena hänellä oli halu suorittaa aiemmin kielletty rippikoulu. Myös vanhempien suhtautuminen rippikoulun käymiseen oli positiivisempaa kuin aikaisemmin.¹¹⁰

Kyllä on positiivisia et mä kävin sen nyt. Ainakin äidin puolelta oli et käyn tän nyt, mut isä on silleen et hälläväliä, muutenkin silleen näyttää olevan mitä mä teen¹¹¹

Sotilasrippikouluun mentiin positiivisella mielellä. Lähes puolet varusmiehistä oli kuullut sotilasrippikoulusta ennen varusmiespalvelusta, mutta noin puolelle suorittamisen mahdollisuus oli selvinnyt vasta palvelukseen astuttua. Osa kiinnostui asiasta kuultuaan siitä palveluksessa sotilaspapin infotilaisuudessa. Sotilasrippikoulun odotettiin olevan

¹⁰⁶ H4.

¹⁰⁷ H2

¹⁰⁸ K23.

¹⁰⁹ Tutkimuspäiväkirja.

¹¹⁰ H1.

¹¹¹ H1

aikuismaisempi ja rennompi tapa suorittaa rippikoulu kuin ”tavallinen” nuorille suunnattu rippileiri.¹¹²

[Lähdin leirille] Hyvillä mielin, halusin sen pois käydä ja kummiksi on pyydetty niin sen takia myös sitten oon ajatellut sitä.¹¹³

Mul oli vähän silleen että mä olin kadottanut sen lapun, ja sit mun tupakaveri mikä oli tulossa sinne niin sit se oli vaan et -- tänään lähtö ja sit mä olin et täh ja sit mä äkkii pakkasin ja sit mä löysin sen paperin ja mä katoin sitä ja ajattelin aa meidän pitää lähtee. Et en mä hirveesti ehtinyt valmistautuu, kun olin ihan unohtanut koko asian. --, kateltiin et aika rauhalinen mesta ja ei oo pölyä ja kaunis paikka [leiripaikka]¹¹⁴ Ja sit lähinnä se tykkää siis siviilissäkin tehdä tosi paljon asioita ja en tykkää jättää mitään tekemättä, -- maistan kaikkea mitä on tarjolla -- Tuntuu jotenkin tyhmältä ajatukselta en ois käyny rippileiriä nyt koska koska milloin muulloin mä oisin sen käynyt -- mun päätös tulla riparille siinäkin ei oikein hirveästi oo mitään uskonnollista¹¹⁵

Kiinnostuin uudelleen uskosta. Aloin nähdä yksittäisten ”kurjien/väärrien” asioiden ylitse merkityksiä. Aloin myös kokea elämässäni konkreettisesti asioita, joista Raamatussakin mainitaan ja jotka olivat mielestäni oikeamielisiä tai ainakin jaloja tai hyvään pyrkiviä. Aloin myös arvostamaan erittäin paljon sellaisia ihmisiä, jotka pyrkivät tekemään paljon hyvää, eivätkä tuominneet muita vaan keskittyivät omiin tekemisiinsä sekä niiden Petraamiseen. Tätä kautta koin myös, että tahtoisin käydä rippikoulun.--

[Lähdin rippileirille] Iloisin mielin siitä, että näin yllättävässä kohtaa se osoittautui mahdolliseksi.¹¹⁶ Aikanaan taisin itse Googletella kun mietin miten suorittaa rippikoulu täysi-ikäisenä.¹¹⁷

Menin ihan hyvillä fiiliksillä rippileirille.¹¹⁸

Rippikoulun merkitystä kysyttiin kyselyssä mitä varusmies odottaa rippikoulusta. Tähän tuli osittain samoja vastauksia, kuin miksi rippikouluun oli menty. Siksi rippikouluun menemisen syitä ja merkitystä on syytä tarkastella rinnakkain. Osalle varusmiehistä syyt mennä rippikouluun olivat samoja kuin rippikoulun merkitys heille.

4.3 Varusmiesten suhtautuminen kristinuskoon

Alla olevassa taulukossa 8 on kuvattu kyselylomakkeen kysymykset (4) *Minulla on selkeä käsitys kristinuskon ydinkohdista*, (5) *Uskon, että Raamatun tapahtumat ovat totta* (6) *Jumala on oikeudenmukainen* (7) *Jumala on hyvä*, sekä (8) *Vain Jeesukseen Kristukseen uskovat pääsevät taivaaseen*. Näissä vastauksissa on suurimmat ”en osaa sanoa” vastausprosentit. Väitteet liittyvät kristinuskon oppiin, jotka on muokattu Rengon tutkimuksen kysymyspatteriston¹¹⁹ pohjalta tähän tutkimukseen sopivaksi.

¹¹² Tutkimuspäiväkirja, K4, K7, K9, K13 K16, K17 K23, K24, K26, K27, K28.

¹¹³ H1.

¹¹⁴ H2.

¹¹⁵ H3.

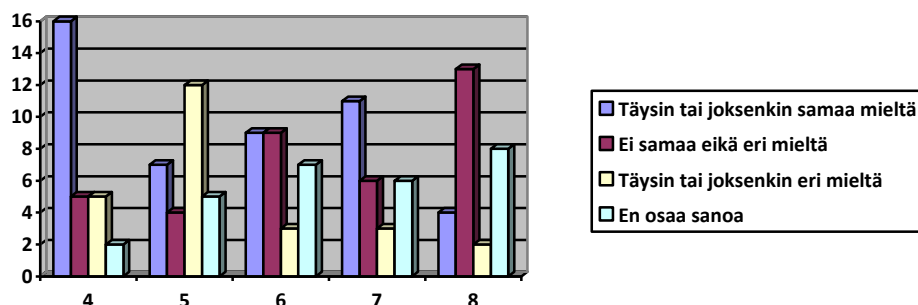
¹¹⁶ H4.

¹¹⁷ K10.

¹¹⁸ H5.

¹¹⁹ Renko 1982, liite 3.

Taulukko 8: varusmiesten suhtautumisesta kristinuskon asioihin

Väitteestä selkeästä käsityksestä kristinuskon ydin kohdista 16 ilmoitti olevansa perillä kristinuskon ydinkohdista ainakin jotenkin. Kaksi¹²⁰ ei osaa sanoa ja viisi¹²¹ antoi neutraalin kannan. Mielenkiintoista on nämä kaksi varusmiestä, jotka eivät varmoja tietävätkö he kristinuskon ydinkohtia vai eivätkö.

Viisi¹²² vastaajaa ilmoittavat, ettei heillä ole käsitystä kristinuskon ydinkohdista. Kolme heistä on kastettu ja heidän kummatkin vanhempansa kuuluvat kirkkoon. Kaksi muuta ei ole kastettu, eikä toisen äiti kuulu mihinkään uskontokuntaan. Toisella näistä ei ole tietoa, kuuluvatko vanhemmat mihinkään uskontokuntaan vai eivät. Tästä ryhmästä vain yksi ilmoitti kotona olleen puhetta kristinuskosta, mutta olleensa elämäntiedossa koulussa. Muut neljä ovat käyneet koulussa uskonnontunneilla.

Suurin osa kuitenkin ilmoitti olevansa selvillä kristinuskon ydinkohdista. Tämä kävi myös havainnoissa ilmi. Keskusteluissa varusmiesten kanssa moni sanoi, että osa asioista oli heille jo koulusta tuttua. Kuitenkin moni suhtautui positiivisesti asioiden kertaamiseen ja jopa sanoi, että asiat avautuivat uudella tavalla rippikoulussa.¹²³

Kaikki oli aikalail semmosta mitä kuullu ja sit vaan nyt kun on vähän vanhempi kuulee niit juttui niin jolloin tavalla kyl muistaa paremmin tai ymmärtää paremmin, tuntu siltä. Mut ei mitään uutta¹²⁴

Olen käynyt uskon opetuksessa koulussa, joten suurin osa asioista oli tuttua. Toki siitä on jo aikaa, joten sinäänsä kertaaminen ei haitannut. Aiheina oli myös sellaisia asioita, joista kaikilla oli varmasti jonkin näköisiä omia kokemuksia esim. Ihmissuhteet. Rippikoulussa monet asiat selitettiin mielestäni paljon helpommin ymmärrettävästi kuin opetuksessa jota ennen olen saanut. Kysymyksiin tuli hyviä vastauksia ja oli hienoa kun useampi opettaja paikalla, jotka tiesivät asioista paljon, mutta tietenkin jokainen katsoi

¹²⁰ K6, K18.

¹²¹ K4, K19, K20, K24, K26.

¹²² K7, K8, K14, K17, K21.

¹²³ Tutkimuspäiväkirja.

¹²⁴ H2.

maailmaa omasta näkökulmastaan. Kysymykseen saattoi näin saada usealta henkilöltä vastauksen, jonka sisältö kenties oli melko samaa, mutta myös hän eri ja näin sitä oli helpompi käsitellä.¹²⁵

pääsin hieman ymmärtämään tota mitä toi toimii, kristinuskon ylipäätään¹²⁶

Monissa kohtia opetusta opettaja teki vertauksen kyseisestä opetettavasta asiasta varusmiehille tuttuun sotilasympäristöön käyttämällä sotilasslangia, millä oli selkeä vaikutus asian ymmärrettävyyteen. Esimerkiksi, kun oppitunnilla käsiteltiin syntiinlankeemusta, sotilaspappi käytti esimerkkiä, että ihminen joutui Jumalan esitutkintaa.¹²⁷ Esitutkinta on kurinpidollinen tapahtuma, jossa selvitetään, onko sotilas tehnyt jotain väärin ja tarvittaessa rangaistaan väärin tehnyttä. Useimmiten rangaistus pienistä rikkomuksista varusmiespalveluksessa on poistumiskielto, joka voi olla muutamasta päivästä viikkoja kestävä rangaistus olla poistumatta varuskunnasta. Poistumiskiellossa oleva sotilas joutuu ilmoittamaan olinpaikkansa tasaisin väliajoin, eikä saa poistua varuskunnan alueelta.

Toinen esimerkki sotilasslangin käyttämisestä opetuksen apuna on oppitunnilta, jolla käsiteltiin Jeesuksen elämää ja lunastusta. Oppitunnilla sotilaspappi esitti, miten sotilaspedagogiikka ja Jeesuksen johtaminen ovat samanlaisia. Yhteistä näissä on juuri sotilaspedagogiikalle tyypillinen, johtajan perässä tekemisen mentaliteetti. Sotilaspapin mukaan Jeesus kutsui seuraajiaan tulemaan nimenomaan luokseen ja seuraamaan häntä.¹²⁸

Väitteeseen ”uskon, että Raamatun tapahtumat ovat totta”, suhtauduttiin kriittisesti, sillä 12 vastaajaa oli ainakin jokseenkin eri mieltä väitteen kanssa. Kuitenkin jopa seitsemän¹²⁹ vastaaja oli samaa mieltä väittämän kanssa. Neljä¹³⁰ vastaajaa oli neutraalia mieltä väittämän kanssa ja viisi¹³¹ ei osannut sanoa mielipidettään.

Suurimmalle osalle Raamattu ei ollut tuttu. Vain muutama varusmies¹³² oli lukenut Raamattua ennen rippikouluun tuloa. Varusmiehet suhtautuivat Raamattuun vaihtelevasti. Hyvin monella varusmiehellä oli ennakko-oletuksia Raamatusta ja he suhtautuivat siksi siihen varauksella.

(Raamattu) se on vähän semmonen kirja, mikä pyrkii siihen että semmoseen standardiin, et jokainen ihminen osaa olla tappamatta toisiaan, kun mietii sitä aikaa, just kaikissa maissa missä oli semmonen kunnan paimentolaiskulttuuri niin mä epäilen et se oli aika kaaottista siihen aikaan. Niin niin, jos kaikki

¹²⁵ H4.

¹²⁶ H3.

¹²⁷ Tutkimuspäiväkirja.

¹²⁸ Tutkimuspäiväkirja.

¹²⁹ K3, K4, K10, K12, K13, K23, K25.

¹³⁰ K14, K20, K24, K28.

¹³¹ K6, K8, K19, K26, K27.

¹³² H1, H4, Tutkimuspäiväkirja.

tottelee niinku vähän niinku noita raamatun juttui, niin mä epäilen et se on aika rauhallista niinku menoa siellä¹³³

Raamattu on vaan yksi tylsä kirja, jota en tuu ikinä lukemaan.¹³⁴

Äitini osoitti pettymyksensä päätökseeni [olla menemättä rippikouluun teininä] ja melko vihoissaan tokaisi että lukisin sitten edes itsekseni Raamattua. Hänelle oli tärkeää, että tietäisin edes mistä uskossa on kyse. Otin tästä sitten koppia, ja luinkin noin 1/3 vanhaa testamenttia alleviivaten tai jopa yliviivaten jokaisen mielestäni epämukavan maininnan tai asian josta olin (kenties melko pinnallisella ja lapsentasoisella tavalla) erimieltä. Lopputulos oli melko viivattua. Tuomitsin silloin lähinnä väkivaltaiset jumalan teot. Myöhemmin aloin ymmärtämään asioita melko eri tavalla, syvällisemmin?¹³⁵

En oo ennen tätä avannut ikinä avannut Raamattua¹³⁶

Ainakin kaksi varusmiestä aikoi rippikoulun jälkeen tutustua syvemmin Raamattuun. Toinen heistä oli nuorena lukenut kriittisesti jonkin verran Raamattua ja halusi nyt avoimin mielin tutustua kunnolla Raamattuun. Toinen varusmies ei ollut ennen rippikoulua koskaan lukenut Raamattua ja suhtautui avoimen mielenkiinnolla teokseen. Hän halusi oppia kristinuskosta, sillä hänellä ei ollut aikaisempaa tietoa tai kokemusta kristittynä elämisestä. Hän ajatteli tutustumalla Raamatun kautta selvittävänsä olisiko kristinusko ”hänen juttunsa”.¹³⁷ Kolmas varusmies ajatteli lukevansa joskus tulevaisuudessa Raamattua, muttei kokenut olevansa kiinnostunut vielä. Haastatteluiden perusteella varusmiehillä oli hyvin erilaisia käsityksiä Raamatusta. Vain yksi varusmies¹³⁸ kertoi, että lapsuudenkodissa oli luettu aktiivisesti Raamattua.

Pitäisi lukasta läpi tuorein silmin. Vaikea vastata kun ei ole muistissa paljoakaan sisällöllisiä asioita, lähinnä mielikuvia. Raamattu kertoo myös paljon arvoista joista meidän nykyinen yhteiskunta on saanut perustan. Jo senkin vuoksi olisi yleissivistävää kansalaisten lukea Raamattu¹³⁹

Ehkä joskus jos jostain tulee semmonen kipinä että se [Raamatun lukeminen] on kiinnostamaan¹⁴⁰ aion lukee kyllä Raamattu ihan vaan niinku, en niinkään kovin uskollisesti, uskonnollisessa mielessä vaan ihan vaan siks et mua kiinnostaa kristinusko ja tää aihe¹⁴¹

Väitteeseen *Jumala on oikeudenmukainen* ja *Jumala on hyvä*, vastaajat vastasivat viittä¹⁴² lukuun ottamatta samalla tavalla. Kaksi vastaajaa jätti vastaamatta jälkimmäiseen väitteeseen, ehkä huomaamattaan tai sitten tarkoituksena vastata sama kuin edelliseen väitteeseen. Saman verran vastauksia saivat samaa mieltä ja neutraalia kantaa Jumalan oikeudenmukaisuuteen

¹³³ H2.

¹³⁴ H5.

¹³⁵ H4.

¹³⁶ H3.

¹³⁷ H3, H4.

¹³⁸ H1.

¹³⁹ H4.

¹⁴⁰ H2.

¹⁴¹ H3.

¹⁴² K1, K6, K11, K24, K26.

vastatessa. Yksi vastaaja ei osannut tässä sanoa kantaansa, mutta väitteessä Jumalan hyvydestä hän oli kuitenkin samaa mieltä väitteen kanssa. Kolme vastaajaa¹⁴³ olivat kumpaankin väitteeseen täysin eri mieltä.

Väitteeseen *vain Jeesukseen Kristukseen uskovat pääsevät taivaaseen*, lähes puolet otti neutraalin kannan. Neljä vastaajaa¹⁴⁴ oli samaa mieltä väitteen kanssa ja kolme¹⁴⁵ eri mieltä. Tähän väitteeseen tuli suurin en osaa sanoa- vastaajaprosentti, kun kahdeksan¹⁴⁶ vastasi, ettei osaa sanoa mielipidettään väitteeseen.

Varusmiesten suhtautumista kristinuskoon ilmensi rippikoululeirillä osallistuminen hartauksiin ja oppitunneilla. Oppitunneilla varusmiehet istuivat luokassa kuuntelemassa opetusta pääasiallisesti aktiivisesti kuunnellen ja keskittyen oppituntien sisältöihin. Varusmiehet eivät niinkään osallistuneet oppitunneilla keskusteluihin, vaikka tuntien opettajat toisinaan yrittivät saada keskustelua aikaiseksi. Muutama varusmies osallistui esittämällä kysymyksiä ja vastaamalla oppituntien pitäjien kysymyksiin. Kuolemaa käsittelevällä oppitunnilla tunnelma oli muihin tunteihin verrattuna hyvin rauhallinen ja vakavampi.¹⁴⁷

Osa varusmiehistä kuitenkin seurasi opetusta hyvin passiivisesti ja toisinaan keskittyminen herpaantui. Suuri osa heistäkin suhtautui kuitenkin positiivisesti opettaviin asioihin.¹⁴⁸

Rippileirillä oli kirkollisen alan varusmiesten¹⁴⁹ pitämiä hartauksia kolmesti päivässä, joissa laulettiin virsiä ja varusmiespappi tai –diakoni pitivät hengellisiä puheita, lukivat Raamattua ja rukoilivat.¹⁵⁰ Osallistuminen hartauksiin vaihteli. Suurin osa varusmiehistä osallistui laulamalla virsiä muiden mukana sekä laittamalla kädet ristiin rukouksissa. Vain muutama varusmies näytti, ettei olisi osallistunut hartaudessa lauluun tai rukouksiin.¹⁵¹

Yksi varusmies kertoi odottaneensa rippikoulun olevan omien sanojensa mukaan ”enemmän kirkkomeininkiä”, jolla hän tarkoitti saarnaavampaa otetta opetuksessa. Varusmies oli positiivisesti yllättynyt, että rippikoulu oli osoittautunut vapaammaksi ja keskustelevammaksi paikaksi.¹⁵²

¹⁴³ K5, K15, K22.

¹⁴⁴ K3, K12, K23, K25.

¹⁴⁵ K11, K22, K24.

¹⁴⁶ K5, K7, K8, K9, K18, K19, K21, K27.

¹⁴⁷ Tutkimuspäiväkirja.

¹⁴⁸ Tutkimuspäiväkirja.

¹⁴⁹ Kirkollisen alan varusmiehiä ovat varusmiespappit ja varusmiesdiakonit, jotka ovat teologian tai diakonian alan opiskelijoita.

¹⁵⁰ Tutkimuspäiväkirja

¹⁵¹ Tutkimuspäiväkirja.

¹⁵² Tutkimuspäiväkirja.

Juuri kukaan varusmiehistä ei ollut tällä hetkellä aktiivisesti mukana seurakunnan toiminnassa. Jotkut varusmiehet kuitenkin ajattelevat kiinnostuvansa seurakunnan toiminnasta joskus vanhempana.¹⁵³

oon ajatellut kyllä, jossain vaiheessa [seurakunnan toimintaan mukaan]¹⁵⁴

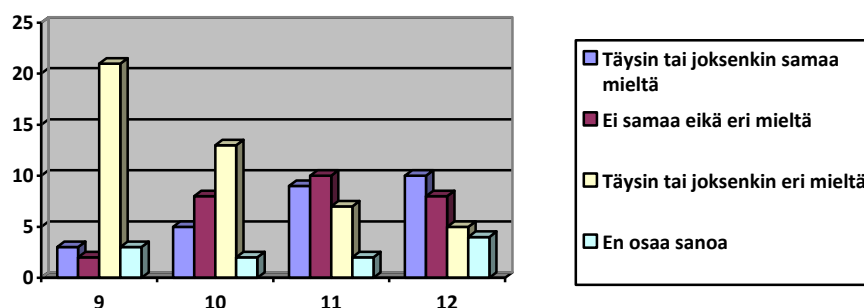
kirkkoon tulee kun joku menee häihin tai kuukahtaa mutta en mä varmaan ite niihin seurakunnan toimintaan liity ainakin mitä katteli, siellä oli aika semmosia juttuja että ei hirveesti ite kiinnosta -- kyllä varmaan sit kun vanhempi on, sit se ehkä vois olla mut ei oikee tiä tällä hetkellä ei hirveetä halua sellaseen -- sit kun on vähän vanhempi ja kokemusta elämästä, niin sit voi vähän rinnastaa näitä [Raamatun] tarinoita omaan elämään ja saada jonkinlaista elämäkatsomusta siitä, veikkaisin näin¹⁵⁵ Saattaa olla mahdollista [että liittyisin joskus kirkkoon] mä en ikinä kiellä mitään täysii suljettaisiin pois suunnitelmista mun elämässä, mut -- jos mä kävisin kerran viikossa kirkossa ja katselemissa vähän niin kai mä sitten oisin jonkunäköinen uskovainen, mut omassa tilanteessa jossa just, et en oo käyny ikinä kirkossa en mä nyttenkään tuu käymään kerran viikossa kirkossa, niin en haluu liittyä kirkkoon, et semmonen meininki¹⁵⁶

Aion myöhemmin järjestää lapseni seurakunnan kerhoon. Ehkä silloin innostun itekin mukaan johonkin? Perheellisenä pidän tärkeänä myös lapsille suunnattuja tapahtumia ja perhetapahtumia.¹⁵⁷

4.4 Varusmiesten uskonnollisuus

Alla olevassa taulukossa on kuvattu varusmiesten vastauksia kyselyssä rukouksesta ja miten he mieltävät itsensä uskovaisiksi, hengelliseksi tai henkiseksi. Taulukossa 9: (9) *Rukoilen säännöllisesti* (10) *Koen olevani uskovainen ihminen.* (11) *Koen olevani hengellinen ihminen.* (12) *Koen olevani henkinen ihminen.* Tämän taulukon vastastauksiin tuli eniten erimielisiä vastauksia väitteisiin.

Taulukko 9: varusmiesten uskonnollisuus

Peräti 21 varusmiestä vastasi, ettei rukoile ainakaan säännöllisesti. Yksi vastaaja antoi kaksi vastausta sekä täysin eri mieltä, että en osaa sanoa. Hänellä saattoi olla kokemus

¹⁵³ Tutkimuspäiväkirja; H1; H2; H3; H4; H5.

¹⁵⁴ H1.

¹⁵⁵ H2.

¹⁵⁶ H3.

rukoilemisesta joskus elämän varrella, muttei ehkä katsonut sen olevan mitenkään säännöllistä tai tärkeää.

Kolme varusmiestä¹⁵⁸, jotka vastasivat rukoilevansa säännöllisesti, katsoivat myös olevansa uskovaisia ihmisiä. Yhteensä viisi varusmiestä¹⁵⁹ ajatteli olevansa uskovaisia. Uskovaisiksi itsensä mieltämät katsovat myös olevansa hengellisiä, ja heidän lisäksi viisi muuta varusmiestä¹⁶⁰ koki olevansa hengellisiä, vaikkeivat katso välttämättä olevansa uskovaisia. Yhtä¹⁶¹ lukuun ottamatta samat varusmiehet kokevat olevansa myös henkisiä ihmisiä.

Kolmetoista varusmiestä vastasi, ettei koe olevansa uskovaisia. Neutraalisti väitteeseen vastasi kahdeksan¹⁶². Kaksi varusmiestä¹⁶³ vastasi, ettei osaa sanoa, onko uskovainen. Kummankin vanhemmat ovat evankelis-luterilaisen kirkon jäseniä ja kotona uskonnollisuuteen on suhtauduttu positiivisesti, joskaan kristinuskosta ei ole ainakaan kovin vahvasti puhuttu.

Lisäksi kaksi eri varusmiestä¹⁶⁴ ei osannut vastata ovatko he hengellisiä. Hengelliseksi itsensä koki kymmenen varusmiestä. Yhdeksän varusmiestä¹⁶⁵ vastasi neutraalisti väitteeseen. Seitsemän varusmiestä¹⁶⁶ katsoo, etteivät he ole hengellisiä ihmisiä.

Peräti neljä varusmiestä¹⁶⁷ vastasi, ettei osaa sanoa ovatko he henkisiä. Heille ei mahdollisesti ollut selvillä mitä henkisyys on, joten eivät osanneet vastata. Kymmenen varusmiestä katsoi olevansa henkisiä ja kahdeksan¹⁶⁸ vastasi neutraalisti väitteeseen. Väitteen kanssa eri mieltä oli enää vain viisi varusmiestä¹⁶⁹. Yksi varusmies ei vastannut väitteeseen mitään.

Viisi varusmiestä¹⁷⁰ ei pitänyt itseään minään näistä kolmesta. He kaikki halusivat kuitenkin kirkollisen avioliittoon vihkimisen. Osalla ei ollut tietoa vanhempien uskonnollisesta taustasta, vaikka kolme heistä oli kastettu. Uskonnollisuuteen oli suhtauduttu

¹⁵⁷ H4.

¹⁵⁸ K23, K24, K25.

¹⁵⁹ K3, K13, K23, K24, K25.

¹⁶⁰ K9, K14, K17, K21, K28.

¹⁶¹ K21.

¹⁶² K8, K10, K12, K14, K20, K21, K26, K28.

¹⁶³ K4, K5.

¹⁶⁴ K6, K11.

¹⁶⁵ K4, K5, K8, K10, K12, K16, K20, K26, K27.

¹⁶⁶ K1, K2, K7, K15, K18, K19, K22.

¹⁶⁷ K6, K10, K11, K27.

¹⁶⁸ K7, K8, K12, K16, K18, K20, K21, K26.

¹⁶⁹ K1, K2, K15, K19, K22.

¹⁷⁰ K1, K2, K15, K19, K22.

joko positiivisesti tai neutraalisti kotona, mutta kristinuskosta ei ollut puhetta. Lisäksi yhtä lukuun ottamatta kaikki olivat käyneet uskonnontunneilla koulussa.

Tästä voi tehdä päätelmän, että henkilökohtainen uskonnonharjoitus tai hengellisyys on tärkeää suurimmalle osalle varusmiehistä, vaikkei monikaan koe olevansa uskovainen tai rukoilevansa säännöllisesti. Monellakaan ei kuitenkaan tunnu olleen kontaktia kirkon työhön eikä hieman yli puolien kotona ole pidetty uskonnollisia asioita esillä, jolloin hengellisyys ei ole ollut merkittävässä roolissa ihmisten elämässä.

Vastaajista siis 36 % piti itseään henkisenä, 18 % piti itseään uskovaisena ja 36 % hengellisenä. *Gallup Ecclesiastica 2011*-kyselyssä puolestaan puolet vastaajista koki itsensä henkiseksi ihmiseksi, 39 % piti itseään uskovana ja 32 % hengelliseksi.¹⁷¹ Varusmiehistä siis melkein puolet vähemmän pitää itseään uskovaisena kuin mitä kirkon tutkimuskeskuksen kyselyyn vastanneista. Prosentuaalisesti useampi varusmiehistä koki kuitenkin olevansa hengellinen kuin, mitä *Gallup Ecclesiastica* vastaukset antavat. Myös huomattavasti vähemmän varusmiehet kokivat olevansa henkisiä ihmisiä. Sana henkisyys tai miten varusmiehet mieltävät sanan tarkoittavan saattoi olla joillekin epäselvä ja vaikuttaa vastaamiseen.

Ristiintaulukoimalla kyselyn vastauksia voidaan varusmiehet jakaa viiteen ryhmään sen mukaan, kuinka hengellisiä he ovat sekä millainen suhtautuminen heillä on kristinuskoon ja kirkkoon. Alla olevaan taulukkoon 10 on koottu ristiintaulukoinnin tulokset.

Taulukko 10: Varusmiesten suhtautuminen kristinuskoon

Ryhmä 1: uskovainen, positiivinen suhtautuminen kristinuskoon, hyväksyvä	K3, K13, K23, K24, K25
Ryhmä 2: hengellinen, positiivinen tai neutraali suhtautuminen kristinuskoon, passiivinen	K9, K14, K17, K21, K28
Ryhmä 3: varovaisen hengellinen, positiivinen tai neutraali suhtautuminen kristinuskoon, hyväksyvän passiivinen	K4, K6, K10, K11, K12, K26
Ryhmä 4: varovaisen hengellinen, neutraali suhtautuminen kristinuskoon, kriittisen passiivinen	K5, K8, K16, K20, K27
Ryhmä 5: ei-hengellinen, positiivinen tai neutraali suhtautuminen kristinuskoon, kriittinen	K1, K2, K7, K15, K18, K19, K22

Ryhmään 1 kuuluu viisi varusmiestä, jotka katsovat olevansa ainakin jokseenkin uskovaisia ja hengellisiä, suhtautuvat kristinuskoon ja kirkkoon positiivisesti sekä ovat ainakin

¹⁷¹ Haastettu kirkko 2012, 39—40.

jokseenkin samaa mieltä sen väitteen kanssa, että vain Jeesukseen uskovat pääsevät taivaaseen, kanssa. Yhtä lukuun ottamatta he ovat kaikki kastettuja ja kolme heistä ilmoitti rukoilevansa säännöllisesti.

Tähän ryhmään kuuluvilla oli hyvin erilaiset taustat, sillä varusmiesten vanhemmissa on eri kirkkoihin kuuluvia ja ei mihinkään uskontokuntaan kuuluvia. Kuitenkin kaikki varusmiehet olivat käyneet koulussa uskonnotunneilla ja antaneet sotilasvalan. Varusmiesten kodeissa oli lisäksi puhuttu jonkin verran kristinuskosta ja uskonnollisuuteen oli suhtauduttu pääasiassa positiivisesti ja varusmiehet suhtautuvat positiivisesti evankelis-luterilaiseen kirkkoon. Yhtä lukuun ottamatta varusmiehet olivat mielestään hyvin selvillä kristinuskon ydinasioista. Varusmiehet uskovat ainakin osittain, että Raamatun tapahtumat ovat totta ja Jumala olevan hyvä ja oikeudenmukainen.

Tähän ryhmään kuuluvilla on lisäksi paljon erilaisia kiinnostuksen kohteita kristinuskossa. Rippikoulusta he odottavat pääsääntöisesti tietoa kysymyksiinsä kristillisestä elämästä sekä opillisista asioista.

Odotan oppivani uusia asioita kristinuskosta ja tahtoisin kuulla erilaisia mielipiteitä ja näkemyksiä kristillisestä elämästä.¹⁷²

Yhdessä oloa. Ja paljon uskonto liittyviä aiheita. Jumalan rakkaudesta elämään sekä ihmisiin kohtaan.¹⁷³

Kristinuskossa kiinnostaa kaikkia asiat mitä käydään läpi.¹⁷⁴

Ryhmään 2 kuuluu viisi varusmiestä, jotka eivät katso olevansa uskovaisia, mutta olevansa hengellisiä. He suhtautuvat kristinuskoon ja kirkkoon positiivisesti tai neutraalisti.

Kristinuskon väitteisiin he suhtautuvat neutraalisti tai eivät osaa sanoa, mitä mieltä ovat väittämistä. Kolme heistä oli kastettu, mutta kaksi muuta eivät oleet varmoja aikovatko kasteelle rippikoulussa. Tyypillisesti tähän ryhmään kuuluvien varusmiehen vanhemmat ovat joko evankelisluterilaisia tai varusmies ei tiedä ainakaan toisen vanhemman kuulumisesta mihinkään uskontokuntaan. Kolme ilmoitti käyneensä koulun uskonnotunneilla, kun kaksi taas ilmoitti olleensa elämäkatsomustiedossa.

Myös tämän ryhmän varusmiehet ovat kiinnostuneet hengellisistä kysymyksistä ja odottavat, että pääsevät keskustelemaan ja pohtimaan hengellisiä asioita rippikoulussa. He myös odottavat yleissivistävää informaatiota aiheesta sekä sosiaalista kokemusta.

Hengellistä keskustelua ja uusia näkökulmia. Läsnäoloa. Usko luo turvaa elämän tiukkoihin paikkoihin (esim. kuolema)¹⁷⁵

Keskustelua syvällisistä aiheista ja elämän pohdiskelua.¹⁷⁶

¹⁷² K13.

¹⁷³ K25.

¹⁷⁴ K3.

¹⁷⁵ K28.

Ryhmään 3 kuuluu kuusi varusmiestä. He suhtautuvat neutraalisti tai eivät osaa sanoa, ovatko uskovaisia tai hengellisiä. He suhtautuvat positiivisesti tai neutraalisti kristinuskoon ja kirkkoon. He ovat samaa mieltä, että jumala on hyvä, mutta käsitykset Raamatun tapahtumien todellisuudesta tai pelastumisesta heidän näkemyksensä vaihtelevat positiivisen ja negatiivisen välillä.

Kolmanteen ryhmään kuuluvien varusmiesten kotona uskonnollisuuteen on suhtauduttu positiivisesti tai neutraalisti, mutta vain osan mukaan kristinuskosta on puhuttu jotain. Tyypillisesti tämän ryhmän varusmiesten vanhemmat kuuluvat evankelis-luterilaiseen, katoliseen tai ortodoksiseen kirkkoon. Yhtä lukuun ottamatta kaikki olivat opiskelleet koulussa uskontoa.

Kolmannessa ryhmässä on kaksi varusmiestä, joita ei ole kastettu, mutta he aikoivat kumpikin rippikoulun lopussa kasteelle. Kumpikin näistä varusmiehistä ei osaa sanoa ovatko he hengellisiä tai henkisiä, mutta kumpikaan ei katso olevansa uskovainen. Kumpikin heistä odotti rippikoululta lisää ymmärrystä kristinuskon asioihin.

Muillakin tähän ryhmään kuuluvilla oli hengellisyyteen ja yhteisöllisyyteen liittyviä odotuksia. Myös kristinuskon ydinasioden kertaamista sekä mahdollisuutta toimia kummina ja kirkossa naimisiin menemistä odotettiin.

Odotan rippikoululta enemmänkin lupaa kirkko naimisiin ja kummiksi. Rippikoululta hengellistä vetoa ei kumminkaan yli mennä vaan kohtuudella.¹⁷⁷

Ryhmään 4 kuuluu viisi varusmiestä, jotka suhtautuvat hengellisyyteen neutraalisti. Heidän käsityksensä kristinuskosta ja kirkosta ovat hyvin neutraaleja. Myös opillisiin väitteisiin he suhtautuvat pääasiallisesti neutraalisti tai eivät osaa sanoa kantaansa. Raamatun tapahtumien todellisuuteen varusmiehet eivät pääasiallisesti usko.

Neljänteen ryhmään kuuluvien varusmiesten taustat ovat kahta vanhempaa lukuun ottamatta kaikki evankelisluterilaisia. Kotona uskonnollisuuteen oli kuitenkin suhtauduttu vaihtelevasti, pääasiassa positiivisesti, vaikka vain yhden varusmiehen¹⁷⁸ kotona on ollut puhetta kristinuskosta.

Kaikki ovat opiskelleet koulussa uskontoa. Yhtä¹⁷⁹ lukuun ottamatta kaikki olivat kastettuja, ja hänkin aikoi kasteelle rippikoulun lopussa. Samoin häntä lukuun ottamatta muiden varusmiesten ystäväpiireissä uskontoihin suhtaudutaan neutraalisti. Varusmies ei osannut sanoa, miten ystäväpiirissä suhtaudutaan uskontoihin.

¹⁷⁶ K9.

¹⁷⁷ K4.

¹⁷⁸ K16.

¹⁷⁹ K27.

Yhtä¹⁸⁰ lukuun ottamatta kaikki haluavat saada kirkollisen avioliittoon vihkimisen. Yksikään ei ilmoittanut rukoilevansa säännöllisesti. Kristinuskossa heitä kiinnosti pääasiassa sen historia ja maailmankuva. Rippikoululta odotetaan pääasiassa joko vapautusta palveluksesta, uusia tuttavuuksia tai kokemusta. Vain yksi varusmies odottaa saavansa jotain uskonnollista rippikoulusta.

hyviä kokemuksia¹⁸¹

odotan mukavaa sekä hauskaa viikkoa, sekä naimalupaa¹⁸²

varmasti mieleenpainuva kokemus. Saan ehkä uusia ystäviä. Saan hetkeksi hengähtää palveluksesta.¹⁸³

Ryhmään 5 kuuluu seitsemän varusmiestä, jotka eivät katso olevansa uskovaisia, hengellisiä eivätkä henkisiä. Ainoastaan yksi varusmies¹⁸⁴ suhtautuu neutraalisti henkisyyteen. Käsitykset kristinuskosta ovat pääasiassa neutraaleita, mutta kahdella positiivisia¹⁸⁵ ja yksi¹⁸⁶ ei osaa sanoa käsitystään. Käsitykset evankelis-luterilaisesta kirkosta sen sijaan ovat kolmella¹⁸⁷ positiivisia ja neljällä neutraaleja.

Suhtautuminen oppikysymyksiin on kriittistä ja vaihtelevaa. Raamatun tapahtumien todellisuuteen suhtaudutaan kriittisimmin. Ainoastaan yksi varusmies¹⁸⁸ ei osaa sanoa kantaansa. Kaksi varusmiestä¹⁸⁹ ei uskonut Jumalan oikeudenmukaisuuteen tai hyvyyteen, sillä he eivät mitään ilmeisimmin usko Jumalaan. Kaksi varusmiestä¹⁹⁰ ei osannut ottaa kantaa Jumalan hyvyyteen tai oikeudenmukaisuuteen ja kaksi varusmiestä¹⁹¹ suhtautui asiaan neutraalisti. Yksi varusmies¹⁹² puolestaan oli täysin samaa mieltä väitteiden kanssa. Ainoastaan yksi varusmies¹⁹³ oli eri mieltä sen kanssa, että vain Jeesukseen uskovat ihmiset pääsevät taivaaseen. Kolme varusmiestä¹⁹⁴ ei osannut sanoa vastaustaan ja toiset kolme suhtautuivat neutraalisti väitteeseen.

¹⁸⁰ K20.

¹⁸¹ K20.

¹⁸² K16.

¹⁸³ K27.

¹⁸⁴ K18.

¹⁸⁵ K1, K2.

¹⁸⁶ K18.

¹⁸⁷ K1, K7, K19.

¹⁸⁸ K19.

¹⁸⁹ K15, K22.

¹⁹⁰ K7, K18.

¹⁹¹ K1, K19.

¹⁹² K2.

¹⁹³ K22.

¹⁹⁴ K7, K18, K19.

Yksi varusmies¹⁹⁵ ei ollut kastettu, mutta aikoi kasteelle rippikoulun lopussa. Yksi varusmies¹⁹⁶ taas ei tiedä onko hänet kastettu eikä myöskään aikoiko ottaa kastetta rippikoulun lopussa.

Tämän ryhmän varusmiesten taustat olivat erilaiset, sillä tässä ryhmissä oli yhtä tyyppillistä, että vanhemmat kuuluivat evankelis-luterilaiseen kirkkoon tai ei mihinkään uskontokuntaan. Tähän ryhmään lukeutui myös eniten varusmiehiä, jotka eivät tiedä ainakaan toisen vanhemmat kuulumisesta. Voi olla, että varusmiehet eivät ole tekemisissä toisen vanhemman kanssa, jolloin vanhemman uskonnollisuutta ei tiedetä.

Tyypillisesti uskonnollisuuteen oli suhtauduttu kotona neutraalisti. Yksi varusmies¹⁹⁷ ei osaa sanoa miten uskonnollisuuteen oli kotona suhtauduttu, vaikka hänen kummatkin vanhempansa kuuluvat evankelis-luterilaiseen kirkkoon ja hänet oli kastettu. Yksi varusmies¹⁹⁸ vastasi neutraalisti, joten oletettavasti kotona myöskään ole ollut paljoa puhetta kristinuskon asioista. Kolmella varusmiehellä¹⁹⁹ ystävät suhtautuvat positiivisesti uskontoihin ja muilla neutraalisti.

Rippikouluodotukset viidennelle ryhmälle ovat moninaiset. Yhteistä kaikille on halu saada kirkollinen avioliittoon vihkiminen tai kuten osa sen ilmaisi ”naimalupa²⁰⁰.

Varusmiesten mukaan rippikoulu ei merkittävästi muuttanut heidän hengellisyyttään. Niillä varusmiehillä, jotka uskoivat kolmiyhteiseen Jumalaan, rippikoulu vahvisti hieman uskoa.²⁰¹ Osa varusmiehistä mietti vielä omaa hengellisyyttään ja sitä, onko Jumala olemassa. Kaksi varusmiestä uskoi, että on olemassa jotain ihmistä suurempaa, mutta he eivät olleet varmoja, mikä tämä ylempi taho olisi.²⁰²

En usko siihen Isoon herranen, joka istuu siellä taivaan päälle ja en tiedä uskonko Jeesukseen, mut tähän Pyhään Henkeen osittain voisin uskoa, koska se Pyhä Henki, kun mä lähin miettii sitä se lähtee vähän niinku ihmisestä tai ainakin tuntuu, mitä niinku kuunnelu juttui. Et se on se joku ihmisen oisko se tahto tai joku semonen -- jos Jumala on tota jollain tavalla uskois niin se vois olla se joka määrää kaikki sattumat²⁰³

Ei ei oo niin hengellistä ollu että ois muuttanut mun elämää. tottakai saattaa olla niinku apuna siihen miten tai jos musta nyt tuliskin hyvin uskovainen niin kai mä pitäisin tätä rippileiriä niinku semmosena käännekohtana. Sekin on vain yksi mahdollisuus, -- ei oo yleisellä tasolla on hirveä todennäköisistä, että

¹⁹⁵ K1.

¹⁹⁶ K22.

¹⁹⁷ K18.

¹⁹⁸ K2.

¹⁹⁹ K15, K18, K22.

²⁰⁰ K15.

²⁰¹ H1.

²⁰² H2, H3.

²⁰³ H2

joku ateisti kääntyy uskovaiseksi, tai silleen niinku yhtäkkiä, no kääntyy. Kuulostaa oudolta sanoo noin, et ei oo hirveen yleinen tapahtuma, niin oletan et se pätee muhukin mut -- joo toi [uskoontulo prosessina] kuulostaa ihan fiksummalta -- oon pitkään ollut sitä mieltä että on joku ylempi Voima joku en sano että se on juuri niimenomaan Jumala vai ties mihin mihin uskontoon se mahtaakaan liittyä mut joku mikä on niinku isompi ku me.²⁰⁴

Vaikea muodostaa kuvaa, minulle Jumala on tavallaan kaikki. -- . Kirkon opetusta on niin monenmoista. En voi sanoa uskovani kaikkea, mutta moneen asiaan ja kysymykseen suhtaudun nöyrästi, sillä koen etten voi sitä oikeutetusti väittää vääräksi. Olen avoin sille mahdollisuudelle että oudotkin kirkon opetukset saattaisivat olla totta²⁰⁵

Osalla varusmiehistä oli selkeästi havaittavissa käsitys Jumalasta konkreettisena hahmona. Tällainen käsitys luo varmasti ristiriitoja varsinkin, jos Jumalan olemassaolon puolesta ei ole omakohtaista kokemusta. Älykkyyttä ja tiedettä arvostavassa yhteiskunnassa kysymys uskomuksista, joita ei voi tieteen keinoin todistaa, voi kuulostaa monen mielestä lapselliselta sadulta muiden satujen joukossa.

En usko kirkon opetukseen, koska mielestäni se ei kuulosta todenmukaiselta.²⁰⁶

Kati Niemelän tutkimuksessa kirkosta eronneista osa perusteli kirkosta eroamistaan sillä, ettei kristillinen maailmankuva ja käsitys Jumalasta sopineet enää aikuisen maailmankuvaan. Osa ei pitänyt kristillistä uskonkäsitystä loogisesti eikä älyllisesti mahdollisena.²⁰⁷ Tällainen käsitys Jumalasta, konkreettisena partasuisena hahmona pilven reunalla esiintyy James W. Fowlerin uskon kehitysteorian toisessa myyttis-kirjaimellisessa vaiheessa. Tämä vaihe esiintyy yleensä 7-11 vuotiailla, mutta Fowlerin mukaan myös pieni osa aikuisista jää tähän kehitysvaiheeseen.²⁰⁸

Varusmiehet suhtautuivat rippikoulun hengellisyyteen hyvin eri lailla. Osa suhtautui hyvin positiivisesti, suurin osa hyvin neutraalisti tai passiivisesti. Vain yksi varusmies suhtautui kielteisesti hengellisyyteen leirillä.

Kyl se ainakin näky ja se oli hengellisesti oli läsnä kaikkialla, muutenkin koko aika, kyllä se näky²⁰⁹

Ei oo, tai tääl on ollut aika vähän niinku semmosta erityisemmin hengellistä, et lähinnä ollaan vaan käyty Raamatun keskeisiä asioita tai en nyt tiedä kuinka keskeisiä ne on ollut²¹⁰

Koin leirillä hengellisyyden kenties jonkin sortin rauhan kautta. Leirin puitteet olivat kenties osa tätä kokemusta... Sekä kontrasti kasarmielämään. Ajattelisin uskonnollisen hengellisyyden olevan

²⁰⁴ H3

²⁰⁵ H4.

²⁰⁶ H5.

²⁰⁷ Niemelä 2006A, 47—48.

²⁰⁸ Fowler 1981, 135—150.

²⁰⁹ H1.

²¹⁰ H3.

lähentymistä kohti Jumalaa. Omat kokemukseni ovat olleet pikemminkin pysähtymistä hetkeen ja keskittymistä omaan itseeni ja sisäisen rauhan tuntemista²¹¹
Hengellisyys hieman ahisti kun aihe ei kiinnosta mua²¹²

Varusmiesten näkemykset evankelis-luterilaisesta kirkosta olivat pääosin positiivia. Osa varusmiehistä mielti vielä suhdettaan kirkkoon. Kirkon tehtävänä nähtiin hyväntekeminen, kristillinen julistus- ja opetustyö sekä yhteisöllisyyden ylläpitäminen. Kirkon avoimuutta ja erilaisuuden hyväksymistä arvostettiin varusmiesten keskuudessa.²¹³

Kyllä se lähempänä mua kun mikää muu niistä -- Kirkosta ei oo muuttunut. Se on pysynyt samana tähänkin mennessä -- on ollut positiivinen – [kristillisen yhteisön tehtävä] ilosanomaa tuo, tuoda ihmisille, hyvää mieltä ja uskonvapautta²¹⁴

todella vahvat neutraalit ajatukset mulla -- sitä että nuo on paljon mukavempi [kuva luterilaisesta kirkosta] -- ne tekee semmosta yhteisölle hyvää silleen et kun ne pitää niitä leirejä ja kaikkii tapahtumia ja tämmöstä, semmonen 24/7 yhteisöjä pitää yllä²¹⁵

Mielestäni juuri kristillisessä uskossa hyvää on se, että ainakin omien kokemuksieni mukaan sen yhteisöt hyväksyvät usein myös jossain yksilöiden erilaiset näkemykset ja sen, ettei ehkä kaikki ole meille ihmisille aivan itsestään selvää, eikä kaikkeen ole selkeää vastausta²¹⁶

Yksi varusmies kertoi suhtautuvansa kirkkoon kielteisesti, sillä hän pitää itseään ateistina. Hänen mukaansa yliluonnollisiin asioihin uskomisen on älytöntä, sillä niitä ei pystytä todistamaan. Hänen mukaansa rippikoulu ei vaikuttanut tai muuttanut hänen ajatteluaan kirkosta tai uskonnollisista asioista. Hänen näkemyksensä mukaan kirkko tuputtaa uskoa, mutta samalla tekee arvokasta vanhustyötä.²¹⁷

Ajattelen samallatavalla kuin ennen. -- Jumalasta en ajattele mitään, sillä en usko Jumalan olemassa oloon -- Mielikuva seurakunnasta on se, että siellä ei mistään muusta puhutakaan ku jeesuksesta ja jumalasta.

Seurakunnan työstä taas mielikuva on, että ne tuputtaa uskontoo älyttömästi ja sit auttaa vanhuksia.²¹⁸

Abby Day tutkimuksen *Believing in Belonging* mukaan nuorten vakaumus pyrkii olemaan yhdessä tuotettu uskomus, johon perhe ja ystävät osallistuvat luomalla ja pitämällä uskomusta yllä. Hänen mukaansa usko ja kuuluminen (belief and belonging) ovat toisistaan riippuvaiset, ja vakaumus on eksplisiittisesti sijoitettu, tuotettu ja harjoitettu sekä julkisesti, että sosiaalisella tasolla.²¹⁹ Tässä tutkimuksessa tapauksessa, varusmies uskoi läheistensä kanssa, että rippikoulu ja kirkkoon kuuluminen ovat välttämätön paha kirkollisten palveluiden

²¹¹ H4

²¹² H5.

²¹³ Tutkimuspäiväkirja, H2, H4.

²¹⁴ H1.

²¹⁵ H2

²¹⁶ H4.

²¹⁷ H5.

²¹⁸ H5.

²¹⁹ Day 2011, 90.

saamiseksi. Naimisiin ei voi mennä muuta kuin kirkossa, johon tulee kuulua, vaikkei uskoisi Jumalaan ja kirkko olisi muuten merkityksetön instituutio.

Uskooni/vakaumukseeni vaikuttavat varmaankin yhteisölliset asiat, ku ei meillä kotona tai edes kaveri porukalla uskonnosta tai uskon asioista puhuta ja en usko jumalaan ku kukaan ei oo todistanut sen olemassa oloa. -- Läheiseni ajattelevat aika samallatavalla rippikoulun käynnistä kuin itse eli rippikoulu vaan, että tulevaisuudessa voi viettää kirkkohäät. -- En tiää, varmaan oon jotenkin vanhanaikainen ja miestäni oikea tapa mennä naimisiin on kirkkohäät.²²⁰

5. Sotilasrippikoulun lähtemisen syyt

5.1 Käytännölliset syyt

Käytännöllisiin syihin lukeutuvat rippikoulun suorittamisen yksinkertaisuus sekä vapautus muusta palveluksesta rippikoulun ajaksi. Suorittamisen yksinkertaisuus oli kuudellatoista varusmiehellä²²¹ ainakin sekundaarisena syynä tulla rippikouluun. Kahdeksan varusmiestä²²² kertoi odottavansa rippikoulun lepotaukoa normaalista palveluksesta. Kuitenkaan nämä eivät tulosten mukaan ole primäärejä syitä lähteä rippikouluun, vaan sekundaarisia bonuksia.²²³

ei ole odotuksia muutakun että poikkeaa normaali kasarmi palveluksesta²²⁴

Jeesusta ja sisäpalvelusta²²⁵

Naimalupaa, ja vapaata palveluksesta²²⁶

Oiva mahdollisuus armeijan aikana, kun on aikaa²²⁷

Koska siihen tarjoutui tilaisuus. Olisin todennäköisesti muutoin käynyt rippikoulun palveluksen jälkeen²²⁸

Lähes kaikki kahdeksasta varusmiestä, jotka odottivat rippikoulun antavan vapautuksen sen viikkoisesta palveluksesta, vastasivat myös syyksi lähteä sotilasrippileirille mahdollisuuden päästä kirkossa myöhemmin naimisiin. Kirkolliset toimitukset ovat listattu kulttuurillisissa syissä, sillä niissä on käytännöllisten syiden lisäksi myös sosiaalista merkitystä.

Sotilasrippikouluun osallistuvat ovat komennuksella rippikoululeirillä, jolloin heillä on vapautusta rippileirin ajan normaalista palveluksesta. Sotilasrippikoulu on nimestään huolimatta varsin normaalia rippikoululeiriä muistuttava tapahtuma. Leiri tapahtui varuskunnan ulkopuolella, eikä sotilaspuvun käyttäminen ollut pakollista. Samoin armeijamainen käyttäytyminen, eli tiukka toimistokäyttäytyminen tai muodossa kulkeminen,

²²⁰ H5.

²²¹ K6, K8, K10, K12, K13, K14, K15, K18, K19, K20, K22, K24, K25, K26, K27, K28.

²²² K1, K5, K7, K15, K16, K21, K23, K24.

²²³ Tutkimuspäiväkirja.

²²⁴ K5.

²²⁵ K1.

²²⁶ K15.

²²⁷ K24.

eivät kuulu rippikoulun konseptiin. Oppitunneilla ja hartauksissa esimerkkejä haettiin kyllä kaikille tutusta kasarmiarjesta.²²⁹

Näin ollen sotilasrippikoulu on monelle henkisesti ja fyysisesti hengähdystauko hetkiseen kasarmielämään. Osa varusmiehistä pääsi jopa rippikoulun varjolla välttämään yhden metsäharjoituksen. Vapautuksen saaminen muusta palveluksesta, ei tosin vaikuta olevan päällimmäinen motiivi kenelläkään osallistua sotilasrippikouluun tämän tutkimuksen osalta. Melkein kolmasosalle se on kuitenkin yksi asia, mitä odottavat rippikoulusta, ja siksi merkityksellistä. Tämä voi tarkoittaa myös, ettei varusmiespalveluksessa ole ollut tilaa hengellisyydelle ja vajaa viikko rippikoululeirillä voi joillekin olla myös paikka pysähtyä ajattelemaan myös hengellisiä asioita, vaikka tarkoitus olisi enemmän hengähtää palveluksesta.²³⁰

Kuusitoista henkilöä vastasi rippikouluun tulon syyksi, sen, että mahdollisuus tai tilaisuus tuli eteen tai kuinka kätevästi rippikoulun suorittaminen palveluksessa sujuu. Tämä oli yleisin syy tulla rippikouluun. Tämä on hieman yllättävää, sillä pelkkä mahdollisuus käydä rippikoulu ilmaiseksi ja ilman, että tarvitsee tehdä juurikaan mitään itse, ei heti arvaisi olevan yleisin syy tulla rippikouluun. Pelkän mahdollistamisen takana on oltava muitakin syitä, miksi nuori aikuinen lähtisi rippikouluun.

Mahdollisuus suorittaa rippikoulu kätevästi ei myöskään näin ollen voi antaa todellista merkitystä. Tarkastellessa kysymystä, miksi varusmies käy rippikoulun, on syytä tarkastella syitä rippikoulun menemiseen, mutta myös, mitä merkitystä rippikoulu tuo varusmiehen elämään. Rippikouluun menemisen syyt voivat olla eri kuin sen antama merkitys.

Varusmiesrippikoulusta oli kuultu jo ennen palvelusta internetin kautta²³¹, isoisältä²³², veljeltä²³³, kaverilta²³⁴ tai tyttöystävältä²³⁵. Osaa ei ollut kiinnostunut nuorempana rippikoulun käymisestä, sillä uskonnolliset asiat eivät olleet kiinnostaneet. Nyt muutamaa vuotta myöhemmin ajatusmaailma oli osalla muuttunut, ja sotilasrippikoulu tuntui kiinnostavalta tavalta suorittaa rippikoulu.

En ollut aikaisemmin käynyt ja nyt oli hyvä tilaisuus käydä.²³⁶

Miksi en olisi lähtenyt? Koin, että tämä on viimeinen ja paras mahdollinen tilaisuus käydä ripari.²³⁷

²²⁸ K28.

²²⁹ Tutkimuspäiväkirja.

²³⁰ Tutkimuspäiväkirja.

²³¹ K10, K12, K19.

²³² K1, K20

²³³ K11, K20.

²³⁴ K12, K22.

²³⁵ K6.

²³⁶ K19.

Nuorempana jäi kaikki kesken, niin nyt pyrin suorittamaan sen jälkeenpäin.²³⁸

5.2 Yhteisölliset ja sosiaaliset syyt

Yhteisöllisiin ja sosiaalisiin syihin ja merkitykseen kuuluvat kirkkoon tai seurakuntaan kuuluminen, sosiaalinen ilmapiiri ja hengelliseen opettajaan liittyvät asiat. Sosiaaliseen ilmapiiriin lukeutuvat tupakaverin tai muun läheisen kannustus rippikouluun, rippikoulussa uusiin ihmisiin tutustuminen ja uusien ystävyysuhteiden luominen. Hengellinen opettaja on tässä tutkimuksessa joko peruskoulun uskonnonopettaja²³⁹ tai sotilaspappi²⁴⁰, jolla on ollut positiivinen vaikutus varusmiesten rippikouluun johtavien syiden taustalla. Näitä syitä esiintyi kahdessatoista kyselyn vastauksissa.

Sotilasrippikoulusta oli kuultu hyvää, mikä on saanut varusmiehet kiinnostumaan rippileirille menosta. Tällä oli varmasti ratkaiseva merkitys henkilöiden kohdalla, jotka pohtivat rippikoulun suorittamista. Positiivisten asioiden kuuleminen läheiseltä, joka on käynyt rippikoulun varusmiespalveluksessa, lisää mielenkiintoa ja poistaa mahdollisia ennakkoluuloja, joita ihmisillä voi olla hengellisiä asioista kohtaan. Myös läheisten ihmisten myönteinen ilmapiiri ja kannustus olivat vaikuttaneet joidenkin varusmiesten²⁴¹ haluun käydä rippikoulu vielä aikuisiällä.

oiva tilaisuus hoitaa se vihdoon kuntoon. Koen kuitenkin tärkeäksi, ehkä joku muukin läheinen.²⁴²
Yhtenä sosiaalisena vaikuttavana syynä tulla rippikouluun kaksi varusmiestä mainitsi hengellisen opettajan. Toinen näistä oli alas-asteen uskonnonopettaja, joka oli jäänyt varusmiehen mieleen.

eniten uskonnollista kasvatusta sain alakoulussa kun oli semmonen opettaja, mikä, en mä tiää mitä tutkintoja sillä oli, mutta sekin olis ihan kunnan pappi olla ja kaikkee tämmöstä. Sitten oli aika pitkät päivät siellä alakoulussa, aina johonkin neljään-viiteen asti kaikissa iltapäiväkerhoissa, kun mä en ikinä tehnyt läksyjäkään, niin sit siellä. Et tuntuu et ainakin paljon enemmän uskonnollisii juttui tuli harrastettua siellä -- Se oli just sieltä peruskoulusta. Se oli just ne kaikki uskonnontunnit ja kaikki ne tarinat ja kaikkee semmosta ja sit on vaan pohtinut sitä asiaa, en mä tiää kyseenalaistanut nuorena poikana sitä ja sit se on vaan siinä²⁴³

Toinen hengellinen opettaja on varusmiespalveluksessa kohdattu sotilaspappi. Kumpikin näistä hengellisistä opettajista on varusmiesten mukaan ollut karismaattinen puhuja ja

²³⁷ K14.

²³⁸ K9.

²³⁹ H2.

²⁴⁰ H3.

²⁴¹ K1, K6, K11, 12, K15, K20, K22.

²⁴² K10.

²⁴³ H2

persoona, joka on tehnyt vaikutuksen. Hengellisillä ohjaajilla tai esikuvilla on näin ollen yllättävän suuri sosiaalinen vaikutus rippikouluun lähdön syinä.

silloin oltiin viimeksi mettässä, siis metsäleirillä ja siellä oli joku kenttä rukous, kenttä, kenttähartaus, nii siinä oli just kaikkea sit siinä alussa sanottiin että ne ketkä ei halua olla tässä, niin poistukaa, mut mä en poistunut ja se oli just se ensimmäinen mikä se hetki on kun syödään se keksiä, leipä -- ehtoollinen, niin siinä vedin ensimmäisen ehtoolliseni myöskin –[tuntui] aika hengelliseltä, mut siinäkin jos siellä ei olis ollu tai jos meillä ei oo semmosta sotilaspastorii ku N.N tai ellei toi N.N [varusmiespappi] ois noin hyvä jätkä niin, -- pirun hyvä jätkä molemmat niistä, en usko että olisin jäänyt siihen, mut mä vaan tykkään kuunnella tosi tosi paljon, kun N.N [sotilaspappi] puhuu, se on ihan uskomaton se jätkä tai siis tykkää kuunnella kun se puhuu, se osaa sen homman²⁴⁴

Rippikoulusta odotettiin paljon sosiaalisia asioita, kuten ”uusia tuttavuuksia”²⁴⁵ ja ystäviä ja hyvää ryhmähenkeä. Kolmasosa²⁴⁶ kyselyyn vastanneista odotti saavansa uusia tuttavuuksia, leirillä olevan avoin ja hyväksyvä ilmapiiri.

Mukavaa viikkoa, jossa ryhmästä hitsautuu tiivis porukka lyhyessä ajassa. Saan uusia ystäviä²⁴⁷

Ryhmänä toimimista, avointa mieltä kaikilta²⁴⁸

Ystävyysuhteet ja sosiaalinen ilmapiiri rippikoululeirillä koettiin tärkeäksi ja merkitykselliseksi osaksi rippileiriä. ”Hyvää fiilistä”²⁴⁹ haettiin rippikoululeirin rennommasta ympäristöstä, johon vaikutti ympärillä olevat ihmiset. Rippikoululeirillä lähes kaikki varusmiehet olivat aktiivisesti tekemisessä toistensa kanssa ja yhdessäoloa pidettiin tärkeänä. Keskustelua syntyi paljon ja oppituntien ulkopuolella ne olivat lähinnä ei-hengellisiin aiheisiin liittyviä.²⁵⁰

Osa varusmiehistä oli tullut porukalla samasta joukko-osastosta ja jopa omien tupakavereiden kanssa, jolloin sosiaalisena merkityksenä korostui ystävyysuhteiden syventyminen. Osalla oli tavoitteena myös luoda uusia ystävyysuhteita.²⁵¹

Siellä tuvassa oli just yksi kaveri kuka ei oo käynyt riparia tai siis itteasiassa kolme -- niin silt mä sain just idean et vois mennä tänne rippileirille, ku se vaan sano ”et hei N.N tiesiks sää et täällä on niinku sotilaisrippikoulu” mä en, ”Mennäänkö?”, vois mennä läpällä, haha xd²⁵²

Just se mun tupakaveri otti kasteen sen takia se halus lähteä sinne leirille -- yks tupakaveri just meni sen kummiks, mä en tiedä olisinks mä voinut mennä sen kummiks mä oisin kyllä voinut olla sen kummi²⁵³

²⁴⁴ H3.

²⁴⁵ K11.

²⁴⁶ K7, K8, K11, K12, K15, K21, K22, K25, K2, K28.

²⁴⁷ K12.

²⁴⁸ K21.

²⁴⁹ K7.

²⁵⁰ Tutkimuspäiväkirja.

²⁵¹ Tutkimuspäiväkirja, H2, H3, K15, K27.

²⁵² H3.

²⁵³ H2.

Yhteisöllisyys koettiin myös olevan rippikoulun jälkeenkin tärkeä muutamassa vastauksessa²⁵⁴. Kaksi varusmiestä²⁵⁵ vastasi kyselyssä odottavansa saavansa kasteen, ja toinen jopa toi esille kasteen osana kirkon yhteisöllisyyttä, johon kasteen kautta liitytään. Rippikoululta odotettiin siis myös enemmän kuin pelkkää leirillä olevaa hyvää yhteisöllisyyttä. Osa saattoi jopa hakea uudenlaista ajatusta elämään. Yksilöllisyyttä korostavassa yhteiskunnassa joillakin voi olla kokemus kaipuusta yhteisöön. Tämä puoli ei tosin korostunut tässä tutkimuksessa kovin vahvasti, mutta oli havaittavissa muutamien varusmiesten vastauksissa.²⁵⁶

Varusmiehet olivat sellaisessa elämän vaiheessa, että moni oli päättänyt koulut tai muuttanut kotoa omilleen, jolloin itsenäistä elämään opeteltiin. Osalla oli tämän seurauksena elämä muuttunut ja kaveripiirit vaihtuneet, jolloin he etsivät omaa paikkaansa.²⁵⁷

nyt olen miettinyt, että rippikoulu ja kastetilaisuus toisi jotain lisää elämään. Ehkä yhteisöllisyyden tunne²⁵⁸

En käynyt sitä 15-vuotiaana, ajattelin että intin aikana se hoituu kätevästi. On myös kunnia kuulua tämän jälkeen kirkkoon²⁵⁹

Omassa aineistossani nousee, että osalla vastaajista on tarve saada kokea kuuluvansa johonkin yhteisöön. Seurakunta voidaan nähdä tällaisena yhteisönä, johon on helppo kuulua. Evankelis-luterilainen kirkko nähtiin helppona yhteisönä, johon voi kuulua, vaikei olisi aktiivinen kirkossakävijä tai erityisen uskonnollinen.²⁶⁰ Kirkossa saa olla sellaisena kuin on eikä ole pakko osallistua jos ei halua. Silti kirkko on avoin jokaiselle, ja yhteisöllisyys koetaan liittymällä perinteiseen sukupolvien ketjuun kotikirkon alaisuudessa.

[evankelis-luterilainen kirkko] se on semmonen aika kasuaali, että tota, en tiä, se on aika jännä kun ne hyväksyy silleen kaikki, siellä ei tarvii niin hardcore ollakaan -- sit kun on vähän vanhempi ja kokemusta elämästä, niin sit voi vähän rinnastaa näitä [Raamatun] tarinoita omaan elämään ja saada jonkinlaista elämäntähtäystä siitä, veikkaisin näin²⁶¹

Kyllä se [evankelis-luterilainen kirkko] lähempänä mua kun mikää muu niistä – Se [suhde kirkkoon] ei muuttuu mihinkään, eikä se ees häviikkään²⁶²

Pehkosen tutkimuksen mukaan sosiaaliset syyt liittyä kirkkoon ovat henkilön oma toive tuntea yhteisöllisyyttä ja perhetilanteessa nousevat seikat. Yhteisöllisyys on arvo, jota ei

²⁵⁴ K8, K11, K21, K25.

²⁵⁵ K2, K11.

²⁵⁶ Tutkimuspäiväkirja, H2, H3.

²⁵⁷ Tutkimuspäiväkirja, H2.

²⁵⁸ K11.

²⁵⁹ K27.

²⁶⁰ H1, H2, H4.

²⁶¹ H2.

²⁶² H1.

nyky-yhteiskunnassa mielletä tärkeäksi. Lisäksi uskonnolliset asiat mielletään yksityiseksi asiaksi, eikä niistä puhuta kovin helposti.²⁶³

Konfirmaatio oli sosiaalisesti merkittävä kokemus osalle varusmiehistä. Kaikki varusmiehet eivät halunneet tulla konfirmoiduksi, sillä heille riitti rippikoulun käyminen, mutta kirkkoon he eivät halunneet liittyä. Muutama varusmies liittyi kuitenkin konfirmaation myötä kirkon jäseneksi.²⁶⁴

Jännitti, mutta positiivinen olo. Oli hienoa olla siinä [konfirmaatiossa] meidän oman rippikouluryhmän kanssa kaikki samaan aikaan ja yhdessä.²⁶⁵

[konfirmaatio] eka ei tuntunu hirveen miltään, mut sit kun vaan sai sen lappusen käteensä, jossa oli että sinut on konfirmoitu, niin sit oli vähän silleen et no nyt on yksi asia hoidettu. Se tuntuu ihan kivalta --Ei siinä vaiheessa [tuntunut mitenkään hengelliseltä] . Se oli vähän, mä kattelin sitä kirkkoa ja ihmettelin et kylläpä on tää ankean näköinen kirkko²⁶⁶

Otin kasteen leirin päätteeksi eikä se juurikaan miltään tuntunut. Otin konfirmaationkin eikä sekään tuntunut juuri miltään. Liityin kirkkoon.²⁶⁷

5.3 Kulttuuriset syyt

Kulttuurisuus muodostuu käytännöllisistä ja sosiaalisista tekijöistä. Kulttuurillisiin syihin ja merkitykseen kuuluvat kirkolliset toimitukset (pois lukien kaste) sekä rippikoulukokemus ja velvollisuus. Näitä esiintyi lähes kaikilla, yhteensä 25 varusmiehillä. Kirkollisiin toimituksiin liittyvät käytännölliset syyt ja sosiaalinen merkitys, jotka muodostavat kulttuurisen merkityksen. Kulttuurillisuuteen liittyvät monen varusmiehen näkemykset siitä, että kirkossa solmittava avioliitto on perinteikäs tapa mennä naimisiin.²⁶⁸

Päällimmäinen syy riparin käyntiin on tulevaisuudessa kirkkohäät. -- En tiiä, varmaan oon jotenkin vanhanaikainen ja miestäni oikea tapa mennä naimisiin on kirkkohäät.²⁶⁹

Vajalle puolelle vastanneista ainakin yksi pääsystä käydä rippikoulu, oli mahdollisuus saada kirkollinen avioliittonvihkiminen²⁷⁰ tai päästä toimimaan kummina.²⁷¹ Rippikoulun käymiseen varusmiespalveluksessa ei näin ollen välttämättä liity mitään hengellistä, vaan rippikoulu nähdään enemmän kulttuurillisena toimintana.

Haluan naimalupa ja tulla kummiksi.²⁷²

²⁶³ Pehkonen 2006, 63—64.

²⁶⁴ Tutkimuspäiväkirja, H3, H5.

²⁶⁵ H4.

²⁶⁶ H2.

²⁶⁷ H5.

²⁶⁸ H5, Tutkimuspäiväkirja.

²⁶⁹ H5.

²⁷⁰ K4, K5, K6, K7, K12, K15, K16, K18, K21, K22, K25, K27.

²⁷¹ K1, K4, K12, K25.

²⁷² K25.

14 vuotiaana ei kiinnostanut mikään uskontoon liittyvä ja en ajatellut juurikaan mitään etuja siitä kuten kummiksi pääsyä.²⁷³

No ei se [rippikoulu] mitenkään vaikuttaa mutta mä vaan halusin käydä sen ja pääsee kummiksikin se voi mennä sitten vapaasti missä vaan vaikka kirkossa naimisiin²⁷⁴

Kirkollinen avioliittoon vihkiminen on mahdollista, kun kumpikin kihlapari on rippikoulun suorittaneita ja kirkkoon kuuluvia. Myös muihin kristillisiin kirkkoihin kuuluvalla kihlakumppaneilla on mahdollisuus kirkolliseen vihkimiseen.²⁷⁵ Rippikoulun käyminen antaa muodollisen pätevyyden ja rippikoulun yhteydessä kirkkoon liittyminen ja mahdollinen kaste hoituvat kerralla, eivätkä vaadi muuta kuin osallistumisen-

Tällaiset syyt käydä rippikoulu ovat ennen kaikkea välinearvo²⁷⁶, jonka avulla päästään osalliseksi jostain palvelusta, kuten tässä kohtaa kirkollinen avioliittoon vihkimisestä.

Kumppanin halutessa kirkollinen avioliittoon vihkiminen tai kummiuden tehtävään pyytäminen luovat tietynlaisen sosiaalisen paineen käydä rippikoulu ja saada muodollinen pätevyys, joka mahdollistaa kirkossa naimisiinmenon tai kummiuden.

Kirkollisten vihkimisten määrä on laskenut roimasti koko tämän vuosituhannen ja siviilivihkimisten määrät hieman lisääntyneet. Myös siviilivihkimisten kirkolliset siunaamiset ovat hieman nousussa. Alle 30-vuotiaiden morsianten vihkimiset ovat kuitenkin kaikkein todennäköisimmin kirkossa tapahtumia, verrattuna toisiin tai kolmansien liittojen vihkimisiin.²⁷⁷ Tämä johtunee siitä, että suomalaiseen identiteettiin kuuluu vielä vahvasti perinteinen valkoinen kirkkohäät näkemys ainakin ensimmäistä liittoa solmittaessa.

Kirkollinen vihkiminen nousi syyksi rippikoulun käymiseen kahdentoista varusmiehen paperissa. Kaikilla tosin ei ollut naimisiin meneminen vielä ajankohtaista, mutta he halusivat suorittaa rippikoulun tulevaisuuden varalle.

Odotan rippikoululta, että saan oikeuden mennä kirkossa naimisiin.²⁷⁸

koska en käynyt yläasteella ja haluan tulevaisuudessa mahdollisesti kirkkohäät.²⁷⁹

Mikäli vain toinen kihlaparista on käynyt rippikoulun ja on kirkon jäsen, pari joutuu käymään ensin maistraatissa, jonka jälkeen kirkollinen avioliiton siunaaminen on mahdollista.²⁸⁰

Kuitenkin kahdessa paikassa, maistraatissa ja kirkossa käyminen, voidaan nähdä ylimääräisenä ja kuormittavana, jolloin helpompi käydä yhdessä paikassa hoitamassa toimitus.

²⁷³ K1.

²⁷⁴ H1.

²⁷⁵ Haastettu kirkko, 107—108; <https://evl.fi/perhejuhlat/haat/kirkossa-naimisiin> Katsottu 4.10.2019.

²⁷⁶ Pehkonen 2006, 64—65.

²⁷⁷ Haastettu kirkko, 107—111.

²⁷⁸ K18.

²⁷⁹ K5.

Rippikoulun käyminen ei kuitenkaan merkitse, että rippikoulun käynyt varusmies olisi loppu ikänsä kirkon jäsen tai osallistuisi seurakunnan tilaisuuksiin tai olisi edes uskovainen. Tärkeintä on mahdollistaa perinteiseksi nähty vihkiminen kirkossa, joka voi kumppanille olla todella tärkeä. Näin ollen varusmies haluaa mahdollistaa kumppanilleen merkityksellisen toimituksen, vaikkeivat kirkollinen vihkiminen olisi itselle tärkeitä.

Tyttöystävä haluaa kirkkohäät. Minä myös.²⁸¹

Lähdin rippikouluun nyt ku tuli armeijan mahdollisuus käy ja helpoin ja lyhyin tapaa ja tyttöystävä haluaa kirkkohäät.²⁸²

Seurakunnan toimintaan osallistun vain sukulaisten konfirmaatioihin sekä tulevaisuudessa omiin kirkkohäihin. Aion erota häiden jälkeen [kirkosta].²⁸³

Kirkollinen avioliittoon vihkiminen nähdään myös usein uskonnollisena riittinä, jossa pariskunta osoittaa julkisesti haluavansa sitoutua toiseen. Eila Helander luonnehtii selvityksessään, että kirkkoviikiminen nähdään siviiliviikimistä juhlallisempänä ja perinteikkäämpänä tapana. Viikimisen tapahtuessa ”tämän seurakunnan läsnä ollessa” merkitys avioliiton yhteisöllisenä toimituksena on erityinen.²⁸⁴ Häihin liittyvät myös itse viikimistä seuraava juhliminen perheen ja ystävien kanssa, joka saatetaan nähdä itse viikimistä tärkeämpänä osana. Näin ollen häiden juhlamiseen liittyy erityisen vahvasti myös yhteisöllinen puoli, kun niitä juhlietaan parille tärkeiden ihmisten läsnä ollessa.

Kirkossa naimisiin meno tuntuisi jossain määrin enemmän siltä, että liitto saa hengellisen merkityksen ja siunauksen. Toisaalta rakkaudessa en uskoisi sillä lopultakaan olevan niin suurta merkitystä siinä tapauksessa jos puolisoni ei tahtoisi syystä tai toisesta kirkkohäitä. Rakkaudessa lopulta itse rakkaus ja toinen toiselle annettu vakuus ja Tahdon ilmaisu on mielestäni tarpeeksi merkityksellinen.²⁸⁵

Kirkkohäiden lisäksi ainakin neljä varusmiestä halusi tulevaisuudessa toimia kummina. Myös kummina toimimiseen rippikoulu voidaan nähdä ennemminkin välineenä, kuten ”mitä etuja”²⁸⁶ rippikoulu tuottaa kävijälleen.

Varusmiehet ajattelevat kummina toimimisen olevan pääasiassa kummilapsen elämässä oloa, eivätkä ajattele, että heidän tehtäviinsä kummina kuuluu lapsen kristillisen kasvatuksesta huolehtiminen yhdessä vanhempien kanssa.²⁸⁷ Kuitenkin eettisten asioiden ja sosiaalisten perusasioiden opettaminen nähtiin kuuluvan kummin tehtävään. Hengellisyyttä tai uskoa, ei kummin tehtävässä nähty tarpeellisenä, vaan kummius nähtiin enemmän kulttuurisena muodollisuutena.²⁸⁸

²⁸⁰ <https://evl.fi/perhejuhlat/haat/avioliiton-siunaaminen>. Viitattu 4.10.2019.

²⁸¹ K7.

²⁸² K6.

²⁸³ H5.

²⁸⁴ Helander 2017, 17—18.

²⁸⁵ H4.

²⁸⁶ K1.

²⁸⁷ <https://evl.fi/perhejuhlat/ristiaiset/kummien-valinta-ja-tehtavat>. Viitattu 4.10.2019.

²⁸⁸ Tutkimuspäiväkirja, H2, H3, H4, H5.

Olisin varmaan ihan hyvä kummi ja pyrkisin ole parhaani mukaan kummilapsen elämässä²⁸⁹
Mielestäni kummina tärkein tehtävä on olla osa kummilapsen elämää. Olla yksi arvokas, luotettava tuki ja turva kummilapselle. Opastaa ja ohjata silloin kun on sellaiselle tarvetta. Kummin rooli voi nousta myös tärkeäksi kasvattajan rooliksi esimerkiksi lapsen murrosiän kynnyksellä, kun omista vanhemmista irtaannutaan. On tärkeää, että on muitakin luotettavia (aikuisia) ympärillä. Kummiudesta on monin paikoin jäänyt nykypäivänä pois uskonnollinen kasvatus. Siskoni lapsen kummina en myöskään näe oleellisena opettaa hänen lapselleen uskon asioita (vieläpä kun lapsen perhe ei ole uskovainen). Näen oleellisena kuitenkin omalta osaltani opettaa moraalisia, eettisiä ja henkisiä puolia elämästä. Oikeaa ja väärää ja niiden välistä problematiikkaa. Näin pienenä aloittaen perusasioista kuten kohteliaisuudesta, anteeksipyyttämisestä, sekä -antamisesta. Omalla esimerkillä ja kannustavalla opastuksella pääsee pitkälle.²⁹⁰

Saattaa kuulostaa ehkä tylsältä vastaukselta, mut omanlaista tai niinku itsenilainen et semmonen rento tyyppi, joka opettaa kaikkee, ei välttämättä aina niin ajankohtaista tai semmoista -- Et jotain tommosta semmonen vitsaileva tyyppi, semmonen perus setä²⁹¹

Ainakin kahdella varusmiehellä²⁹² oli mennyt kummiuden tehtävä ohi, sillä muodollinen pätevyys kummin tehtävään puuttui, eikä rippikoulua ollut tullut hoidettua aikaisemmin, vaikka kummiksi oli pyydetty. Yksi varusmies²⁹³ kertoi, että oli päättänyt suorittaa rippikoulun juuri varusmiespalveluksessa, sillä hänen siskonsa oli tullut niihin aikoihin raskaaksi ja pyytänyt häntä kummiksi. Varusmiehet ovat myös usein siinä iässä, että monen lähipiirissä kummilapsia alkaa tulemaan, vaikka kasteiden määrä onkin vähentynyt merkittävästi.²⁹⁴

Kaksi varusmiestä näki rippikoulun käyminen myös eräänlaisena velvollisuutena.²⁹⁵ Toinen heistä²⁹⁶ kertoi, että oli teininä saanut isoäidiltään rippiristin, sillä tämä oli luullut hänen käyneen rippikoulun. Varusmiestä oli jäänyt kaiheartamaan, ettei ollut ansainnut korua mielestään. Hänen mukaansa se oli yksi painava syy tulla rippikouluun, sillä hän koki sen velvollisuudekseen kirkon jäsenenä.

mummu kyllä ainakin luuli et mä kävin riparin niin mä olin saanut korun ja kaikkee muuta. Se oli syy ainakin minkä takia mä lähin riparille. Pitää ansaita sen koru -- Joo no nyt se oli silleen et se menee tosi kätevästi ja sit mä jotenkin aina ajattelin et se on vähän niinku velvollisuus hoitaa se alta pois –

se vaan, en tiä sen vaan pienellä tavalla vahvisti sitä että mä saan sentään jotain asioita hoidettua, ku mä sen rippikoulun sain läpi, Se oli ainoa semmonen asia, mikä siitä jäi.²⁹⁷

²⁸⁹ H5.

²⁹⁰ H4.

²⁹¹ H3.

²⁹² H1, H2.

²⁹³ H4.

²⁹⁴ Hytönen 2016, 113—114.

²⁹⁵ H2, K10.

²⁹⁶ H2.

²⁹⁷ H2.

Yli kaksi kolmasosaa vastaajista perusteli rippikouluun tuloaan, sillä ettei erilaisiin syihin vedoten ollut aiemmin käynyt. Jotkut eivät olleet päässeet haluamalleen leirille, joten eivät olleet menneet millekään leirille ja osalla oli muita urheiluleirejä rippikoulukesän, jolloin rippikoululeirille ei ollut käytännössä ehtinyt. Vastauksista ja rippileirillä käymien keskusteluiden perustella vaikutti, että osaa varusmiehistä oli jäänyt kaivertamaan, ettei rippikoulua ollut tullut hoidettua silloin kun olisi ollut sen aika.²⁹⁸ Sotilasrippikoulu voidaan kokea myös viimeiseksi mahdollisuudeksi suorittaa rippikoulu, vaikka muutama varusmies oli pohtinut rippikoulun suorittamista varusmiespalveluksen jälkeen. Suurimmalla osalla ei kuitenkaan hyvin todennäköisesti ollut tietoa, miten rippikoulu voidaan suorittaa aikuisena, sillä seurakunnilla voi olla erilaisia tapoja, joista ihmisillä ei välttämättä ole tietoa tai se voidaan kokea liian hankalaksi.

Yhdessätoista kyselyn vastauksessa²⁹⁹ nostettiin esiin kokemuksen saaminen rippikoulusta. Rippikoulu on Suomessa erityisen hyvin nuoria kokoava tapahtuma, josta moni haluaa päästä osalliseksi kokemuksesta, sillä ovat kuulleet muilta hyviä asioita siitä. Osassa kyselyissä nostettiin erikseen myös rippileirin sosiaalinen konteksti yhdeksi kokemuksen osaksi. Rippikoulun toivotaan olevan avoin ja yhteisöllinen kokemus, josta jää positiivinen muisto.

Kaksi varusmiestä kertoi, että heidän tupakaverinsa olisivat halunneet tulla uudelleen rippileirille, sillä heille oli jäänyt positiiviset muistot omista rippikouluistaan. Varusmiehet kokivat käymällä rippikoulun pääsevänsä osalliseksi kulttuurilliseen kokemukseen rippikoulusta.³⁰⁰ Muidenkin varusmiesten tupakaverit suhtautuivat heidän rippikouluun menoon pääasiassa positiivisesti.³⁰¹ Yksi varusmies³⁰² koki, että hänen tupakaverinsa olivat välinpitämättömiä sotilasrippikoulun käymistä kohtaan.

5.4 Tiedolliset syyt

Tiedolliset syyt varusmiesrippikoulun käymiselle oli kahdelletoista varusmiehelle.

Tiedollisuuteen lasketaan tässä tutkimuksessa viittaukset opetukseen tai kristinuskon oppiin sekä tiedon ja vastauksen saamiseen. Ainakin yksi varusmiehistä haki rippikoulusta kertausta koulussa opiskeltuihin asioihin³⁰³, lähes neljännes uusien asioiden oppimista.³⁰⁴ Parille

²⁹⁸ Tutkimuspäiväkirja.

²⁹⁹ K2, K11, K12, K14, K19, K20, K21, K22, K23, K26, K27.

³⁰⁰ H1, H4.

³⁰¹ H2, H3.

³⁰² H5.

³⁰³ K12.

³⁰⁴ K3, K6, K13, K14 K17, K23.

varusmiehelle rippikoulu toi lisää yleissivistystä³⁰⁵ ja moni halusi kuulla eri näkemyksiä kristinuskoon ja hengellisiin asioihin³⁰⁶ tai oli kiinnostunut erilaisesta maailmankuvasta ja oman maailmankuvan avartamisesta.³⁰⁷

Uusien asioiden oppiminen ei koskaan ole haitaksi niimpä päätin tulla tutustumaan siihen täällä³⁰⁸

Odotan oppivani jotain uutta kristinuskosta³⁰⁹

Oppi siitä uskonnosta enemmän ja ymmärtää paremmin uskonnollisia ilmiöitä³¹⁰

Odotan oppivani uusia asioita kristinuskosta ja tahtoisin kuulla erilaisia mielipiteitä ja näkemyksiä kristillisestä elämästä.³¹¹

Hengellistä keskustelua ja uusia näkökulmia.³¹²

Varusmiehiä kiinnostus kristinuskossa kohdistui Raamatun kertomuksiin ja opetukseen sekä niiden soveltamiseen nykypäivänä sekä kristillisen maailmankuvan tai hengellisten asioiden pohdinta. Jotkut osasivat nimetä tarkemmin kiinnostusten kohteitaan kuin toiset.

Todennäköisesti osa ei ollut edes ajatellut, mistä on kiinnostunut jos on.

Kuitenkin neljä varusmiestä³¹³ vastasi, ettei heitä kiinnostanut oikein mikään kristinuskossa, mutta naimisiin meneminen kirkossa on kaikilla tähtäimessä. Kolme heistä odotti myös vapautusta muusta palveluksesta. Lisäksi viisi varusmiestä³¹⁴ jätti vastaamatta kysymykseen ja yksi³¹⁵ vastasi, ettei tiedä mikä häntä kiinnostaa. Tästä voisi päätellä, että lähes kolmasosa rippikoululaisista ei ole kiinnostunut tiedollisesti tai ei osaa sanoa, mikä on kiinnostavaa kristinuskosta.

Kuitenkin suurinta osaa jonkin asian kiinnostavan erityisesti. Yli puolet näistä mainitsi kiinnostuksen kohteeksi kristinuskon historian tai maailmankatsomukseen liittyviä asioita ja kristillisen elämän soveltuminen omaan elämään. Kiinnostuksenkohteet vaihtelivat yleisestä kiinnostuksesta historiallisiin ja moraalisiin asioihin sekä maailmankatsomukseen ja henkilökohtaiseen hengellisyyteen liittyvät kysymykset.

Kolminaisuus, Jumalan hyvyys ja pyhyys, Totuuden absoluuttisuus, ristiriidat, syntiinlankeemus, pelastuminen, Ilmestyskirja³¹⁶

Kristinuskossa kiinnostaa kaikkia asiat mitä käydään läpi.³¹⁷

³⁰⁵ K2, K3, K11, K14.

³⁰⁶ K7, K14, K19, K27, K28.

³⁰⁷ K1, K6, K16.

³⁰⁸ K17.

³⁰⁹ K3.

³¹⁰ K6.

³¹¹ K13.

³¹² K28.

³¹³ K5, K15, K18, K22.

³¹⁴ K6, K12, K19, K21, K26.

³¹⁵ K20.

³¹⁶ K23.

³¹⁷ K3.

Minua kiinnostaa kristilliset elämäntavat ja perinteet.³¹⁸

Ensisijaisesti perhearvot, naimisiin meno ja muut elämän arvot.³¹⁹

Yleisellä tasolla uusi informaatio aiheesta.³²⁰

Sotilasrippikoulu koettiin helposti lähestyttäväksi paikaksi, jossa voi tutustua yleisesti kristinuskoon ja tarkemmin luterilaisuuteen, mikäli ei ole kosketusta kristinuskoon tai on muusta uskonnollisesta yhteisöstä. Melkein neljänneksellä varusmiehistä on kosketuspintaa johonkin muuhun kristilliseen kirkkokuntaan.

Kuulun helluntaiseurakuntaan ja kävin 15v fifteen-leirin. Se oli hyvä kokemus, joten ajattelin tämänkin olevan. En olisi ikinä tullut rippikouluun, jos se ei olisi ollut sotilasrippikoulu.³²¹

Joskus noin 13 vuotiaana halusin vaihtaa Jehovantodistajaksi, koska hyvä ystäväni oli Jehovantodostaja ja hänen ei sen vuoksi pitänyt osallistua minkäänlaiseen uskonnon koulutukseen (ei edes ET) koulussa. Perimmäinen syy siis silloin oli se, että tahto oia yhdeltä oppitunnilta pois ja ennemmin viettää sen esim. ystäväni kanssa touhuten. Kerroin rehellisesti ideastani vanhemmilleni ja he eivät suostuneet (oli liian heikot perustelut ts. olisin varmasti saanut vaihtaa uskontoa ja erota kirkosta jos olisin kokenut sen olevan minulle hengellisesti oikea ratkaisu).³²²

Rippikoulun odotettiin olevan osittain kristinuskon ydinasioiden kertaamista, sillä lähes kaikki olivat olleet uskonnonopetuksessa koulussa, jolloin tiedollisesti perusasiat olivat kunnossa monella heidän omasta mielestään. Vain kaksi varusmiestä³²³ ei ollut kastettu eikä koulun uskonnonopetuksessa, jolloin rippileiri oli pääasiassa uusien asioiden oppimista. Toisaalta myös uskonnonopetuksessa olleille rippileiri tarjosi uuden oppimista, tai ainakin asioiden syvällisempää ymmärrystä aikuisena.³²⁴

Rippikoulussa monet asiat selitettiin mielestäni paljon helpommin ymmärrettävästi kuin opetuksessa jota ennen olen saanut. Kysymyksiin tuli hyviä vastauksia ja oli hienoa kun useampi opettaja paikalla, jotka tiesivät asioista paljon, mutta tietenkin jokainen katsoi maailmaa omasta näkökulmastaan. Kysymykseen saattoi näin saada usealta henkilöltä vastauksen, jonka sisältö kenties oli melko samaa, mutta myös hän eri ja näin sitä oli helpompi käsitellä.³²⁵

Kaikki oli aikalail semmosta mitä kuullu ja sit vaan nyt kun on vähän vanhempi kuulee niit juttui niin jolloin tavalla kyl muistaa paremmin tai ymmärtää paremmin, tuntu siltä. Mut ei mitään uutta.³²⁶

lähinnä ollaan vaan käyty Raamatun keskeisiä asioita tai en nyt tiedä kuinka keskeisiä ne on ollut, mut opiskeltu Raamattuu ja yleisesti kristinuskoa, mitä mä käytännössä tulin täält hakemaan³²⁷

³¹⁸ K13.

³¹⁹ K11.

³²⁰ K14.

³²¹ K23.

³²² H4.

³²³ K6, K14.

³²⁴ H4, K10, K11.

³²⁵ H4.

³²⁶ H2.

³²⁷ H3.

Keskustelu kristinuskon asioista nousi neljänneksessä vastauksissa³²⁸ rippileirillä tärkeäksi seikaksi. Moni odotti ja koki tärkeäksi, että pääsi kuulemaan erilaisia mielipiteitä ja ehkä myös osallistumaan keskusteluun. Monikaan rippikoululainen ei ollut muodostanut kovin vahvaa käsitystään hengellisiin asioihin, vaikka yli puolet vastasi olevansa jokseenkin perillä kristinuskon ydinkohdista.³²⁹

Monella varusmiehellä on isoja kysymyksiä, joihin he hakevat vastauksia sotilasrippikoulusta. Osalle riittää, että saa käydä keskustelua itsensä kanssa, ja osa haluaa kuulla ammattilaisten eli pappien vastauksia. Tai sitten he haluavat vain kuulla erilaisia näkemyksiä asioihin, joita eivät ole oikein tulleet ajatelleeksikaan.

odotan rippikoulusta vastauksia elämän tarkoitukseen³³⁰

[kristinuskossa kiinnostaa] se että onko tarina totta.³³¹

Ehkä eniten käsitys oikeasta ja väärästä/ ja neuvot mitä eri teoksista omaan elämään voisi löytää³³²

Toisella rippikoululeirillä varusmiehet lukivat itsenäisesti digi-Raamatusta Matteuksen evankeliumin kokonaisuudessaan. Monikaan varusmies ei kuitenkaan saanut koko evankeliumia luettua annetussa ajassa, jolloin Raamattuun tutustuminen jäi itsenäiseksi asiaksi. Oppitunneilla käsiteltiin monia Raamatun kohtia, kuten uuden testamentin kirjeitä sekä Mooseksen kirjoja.³³³

5.5 Hengellisen kasvun syyt

Hengellisen kasvun syitä on vaikea määrittää sen laajan subjektiivisen ymmärryksen takia. Tässä tutkimuksessa siihen lukeutuvat maailmankatsomukseen tai omaan hengellisyyteen liittyvät pohdinnat ja kokemukset, kaste sekä kristillinen elämän ja sen soveltamiseen ja perinteisiin liittyvät asiat sekä kiinnostus moraalisiin asioihin. Kyselyissä seitsemän varusmiestä kertoi rippikouluun tulon syyksi tai kiinnostuksen kohteeksi, jonkun edellä mainituista.

neuvot mitä eri teoksista omaan elämään voisi löytää³³⁴

Uuden testamentin tarinat ja opetukset. Niiden soveltuvuus nykypäivään.³³⁵

Minua kiinnostaa kristilliset elämäntavat ja perinteet.³³⁶

voi olla että se muuttaa maailman katsomusta³³⁷

³²⁸ K2, K6, K9, K11, K13, K14, K28.

³²⁹ katso taulukko 8.

³³⁰ K2.

³³¹ K8.

³³² K10.

³³³ Tutkimuspäiväkirja.

³³⁴ K10.

³³⁵ K9.

³³⁶ K13.

³³⁷ K6.

Muutamilla varusmiehillä rippikouluun tulon syynä on oman hengellisyyden pohdinta. Näillä varusmiehillä on aito kiinnostus kristinuskoa kohtaan ja halu pohtia, miten kristillinen hengellisyys voisi näkyä omassa elämässä.

Odotan aikaa paneutua siihen, mitä uskonto merkitseekään minulle; miten voisin tukeutua siihen enemmän elämässäni ja omassa päätöksissä.³³⁸

syvällisten juttujen pohtimista, Jumalaa lähemmän pääsemistä ja Jumalasta oppimista.³³⁹

Uskon Jumala koe rippikoulu on hyväksi ja täydentävä mun uskoon.³⁴⁰

Aloin nähdä yksittäisten “kurjien/väärien” asioiden ylitse merkityksiä. Aloin myös kokea elämässäni konkreettisesti asioita, joista Raamatussakin mainitaan ja jotka olivat mielestäni oikeamielisiä tai ainakin jaloja tai hyvään pyrkiviä.³⁴¹

odotan rippikoulusta vastauksia elämän tarkoitukseen ja kasteen.³⁴²

Myös kasteen saaminen nousi kahdella varusmiehellä avoimissa vastauksissa tärkeäksi syyksi lähteä rippikouluun. Heistä kummankin isä on katolinen, ja kummankin kotona uskonnollisuuteen on suhtauduttu ainakin jokseenkin positiivisesti. Kumpikaan varusmiehistä ei kuitenkaan katso olevansa kovinkaan hengellisiä.

Yhteensä viisi varusmiestä ilmoitti aikovansa kasteelle rippikoulun yhteydessä. Konfirmaatioiden yhteydessä kastettiin kuusi varusmiestä.³⁴³ On vaikea arvioida, mikä kasteen merkitys on tällaisille varusmiehille. Yksi varusmies³⁴⁴ kertoi käyneensä kasteella, muttei kokenut sen muuttaneen elämäänsä mitenkään, sillä hänen motiivinsa olivat mahdollistaa tuleva kirkollinen vihkiminen.

Ehtoollinen nousi vain yhdessä haastattelussa³⁴⁵ merkitykselliseksi hengelliseksi kokemukseksi. Kyseessä oli varusmiespalveluksessa tapahtunut kenttäehtoollinen maastoharjoituksessa, jossa varusmies osallistui ensikertaa elämässään ehtoolliselle. Varusmies oli ylpeä siitä, että oli mennyt hartauteen ja osallistunut ehtoolliseen, vaikkei kuulunutkaan kirkkoon. Ehtoollinen oli ollut hengellinen kokemus, muttei kuitenkaan niin poikkeuksellinen, että se olisi vaikuttanut varusmiehen omaan identiteettiin. Toiselle varusmiehelle ehtoollinen ei merkinnyt mitään, sillä hänen mielikuvansa ehtoollisesta olivat hyvin negatiiviset.

³³⁸ K10.

³³⁹ K23.

³⁴⁰ K25.

³⁴¹ H4.

³⁴² K2.

³⁴³ Tutkimuspäiväkirja; H2.

³⁴⁴ H5.

³⁴⁵ H3.

Mielikuvat kasteesta ja ehtoollisesta on, että kasteessa lapsi saa nimen ja ehtoollisessa käydä juomas vähä viiniä ja sitä leipää, joka muistuttaa hyvin paljon pahvia.³⁴⁶

Yksityinen uskonnonharjoittaminen ei vaikuttanut olevan yleistä varusmiesten keskuudessa, sillä vain kolme³⁴⁷ ilmoitti rukoilevansa säännöllisesti. Kaksi varusmiestä³⁴⁸ kertoi, että heille oli lapsena opetettu iltarukouksia. Toinen helluntaitaustaisessa perheessä kasvanut varusmies ei enää rukoillut säännöllisesti kuten lapsuudessa tehtiin, mutta kertoi kuitenkin rukoilevansa toisinaan ja rukouksen olevan silti tärkeää hänelle.³⁴⁹

Toinen varusmies kertoo rukoilevansa lapsensa kanssa itse aikoinaan vanhemmiltaan opittuja iltarukouksia, kuten ”Levolle laske Luojaani” ja ”Isä meidän”. Iltarukouksista on tullut varusmiehelle tärkeitä yhteisiä hetkiä oman lapsen kanssa.

Iltaisin aloin satunnaisesti nukkumaanmenon yhteydessä lausumaan lapseni (2 vuotta) kanssa itselleni tuttuja iltarukouksia. Lapseni tykkäsi rukoilemisesta heti ja nykyään itse pyytää sänkyyn mennessä että rukoillaan. Minusta tuntuu mukavalta, että hän näyttää luonnostaan pitävän meidän yhteistä rukousta mieltä rauhoittavana ja mukavana hetkenä. Poikani osaa jo muutaman rukouksen ulkoa ja toistaa mm. Isä meidän - rukouksen kanssani yhteen ääneen. Joskus päivisinkin hän saattaa muun touhun ohessa laittaa kätensä ristiin ja toistella palasia käyttämistämme rukouksista. Poika ei välttämättä kovin syvällisesti käsitä mistä on kyse, mutta olen onnellinen voidessani tuoda tällaisen elementin elämäämme, joka selkeästi tuo hänelle hyvää mieltä.³⁵⁰

Varusmies pohti omaa uskoaan kirkon uskoon ja oppiin. Hän oli nuorena suhtautunut erittäin kriittisesti ja epäuskoisesti kirkkoon ja kristinuskoon, mutta aikuisuuden kynnyksellä herännyt pohtimaan asioita uudelleen. Hän ei vielääkään ollut täysin selvillä kaikista kirkon opettamista asioista, mutta suhtautuu positiivisesti omaan hengelliseen kasvuunsa ymmärtämään uskon merkitystä omassa elämässään.³⁵¹

Uskonko siis minä? En täydellisesti, mutten kehtaa väittää epätodeksikaan. Mutta kaipa sitä ainakin kannattaisi yrittää uskoa?³⁵²

Aiemman nelivuotiskertomuksen mukaan suomalaisten uskonnollisuutta voisi ”luonnehtia maltilliseksi tai laimeaksi”. *ISSP 2008*-kyselyn mukaan ei-uskonnolliseksi mielsi itsensä vain alle viisi prosenttia suomalaisista kun taas lähes kymmen prosenttia piti itseään hyvin uskonnollisena. Jokseenkin uskonnollisena itseään piti noin kolmasosa kyselyyn vastanneista.³⁵³

³⁴⁶ H5.

³⁴⁷ K23, K24, K25.

³⁴⁸ H1, H4.

³⁴⁹ H1.

³⁵⁰ H4.

³⁵¹ H4.

³⁵² H4.

³⁵³ Haastettu kirkko 2012, 34.

Varusmiehet eivät kokeneet rippileirin muuttaneen heidän identiteettiään tai leirin olleen hengellisesti kovin merkittävä. Kaksi varusmiestä³⁵⁴ kuitenkin uskoi rippikoulun merkittävyyden tulevan esille vasta tulevaisuudessa. Kolme varusmiestä³⁵⁵ katsoi rippikoulun antaneen heille sisäisen rauhan tunteen ja tunteen siitä, että he kelpaavat ja riittävät sellaisina kuin ovat.

Sain siellä tärkeää oppia, mutta hankala vastata. Ehkä tähän tulee vastaus vasta myöhemmin, mutta näin pian rippikoulun jälkeen se ei ole vielä selkeä. -- Selkeyttä siihen mitä kristinusko on. Hyväksyntää.

Luottamusta siihen, että riittää kun joka päivä pyrkii olemaan paras itsensä. Täydellisyyttä ei tarvitse tavoittaa edes uskossa. Tavoittelemisenkin on jo paljon.³⁵⁶

ei oo niin hengellistä ollu että ois muuttanut mun elämää, tottakai saattaa olla niinku apuna siihen miten tai jos musta nyt tuliskin hyvin uskovainen niin kai mä pitäisin tätä rippileiriä niinku semmosena käännekohtana. Sekin on vain yksi mahdollisuus, eihän oo hirveen todennäköistä että musta tulisi toinen N.N [varusmiespappi] joka ateistista kääntyy uskovaiseksi³⁵⁷

Yksi varusmies, joka liittyi rippikoulun yhteydessä kirkon jäseneksi, aikoi erota kirkosta heti häidensä jälkeen.³⁵⁸ Kaksi muuta varusmiestä sanoi, ettei voisi ikinä kuvitella eroavansa kirkosta.³⁵⁹

Ei oo niin paljoo painanut asia et, en halunnutkaan tai erota kirkosta -- En usko että hirveen mistään poliittisesta jutusta tai tämmösestä eroaisin, kun yleensä tollasis kohuissa niin mä yritän ajatella sitä asiaa siltä kantilta että jos mä oisin se syytetty niin miltä se tuntuis, koska yleensä sillä tavalla voi saada semmosen kunnan näkymän siitä. Et kaikki kohut ne ei oo yleensä semmosii niin mustavalkoista³⁶⁰

6. Johtopäätelmät ja pohdinta

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia millaisista tautoista ja miksi sotilasrippikouluun mennään. Tutkimushenkilöitä oli 28 varusmiestä, joiden keski-ikä oli 21.

Enemmistö varusmiehistä ei mieltänyt itseään uskovaiseksi, mutta yli kolmannes kokee olevansa hengellisiä tai henkisiä. Uskovaisuuteen liitetään todennäköisesti mielikuvia vanhemmista aktiivisesti kirkossa käyvistä mummoista, joiden ajatusmaailman ajatellaan olevan erilainen kuin itsellä. Näin ollen kirkko mielletään vieraaksi instituutioksi, jonka tilaisuuksissa ei mielellään käydä. Lisäksi moni ajattelee uskonnollisista asioista hyvin neutraalisti.

Kati Niemelän mukaan nuorten aikuisten uskonnollinen identiteetti on uskonnollisesti avoimempi kuin vanhemman väestön. Nuoret aikuiset ovat vähemmän uskonnollisia, mutta

³⁵⁴ H3, H4.

³⁵⁵ H1, H3, H4.

³⁵⁶ H4

³⁵⁷ H3.

³⁵⁸ H5.

³⁵⁹ H1, H2.

vain institutionaalisella tasolla mitattuna. Nuoret aikuiset eivät siis koe tarvetta kuulua kirkkoon tai käydä seurakunnan tilaisuuksissa, vaikka kuuluisivat. Uskonnollisuus lisääntyy kuitenkin iän mukaan, vaikka siinä on havaittavissa kohorttieroja.³⁶¹

Tämän tutkimuksen tulosten mukaan monikaan varusmies ei ole kovin uskonnollinen, sillä moni ajattelee kristinuskoa enemmän uskontona kuin henkilökohtaisena hengellisenä elämäntapana. Sanana uskonto tuntui joistakin vieraalta, vaikka suurimmalla osalla on evankelis-luterilaisesta kirkosta positiivinen kuva. Moni ei ole kuitenkaan täysin selvillä kirkon toiminnasta.

Hyvin harvan varusmiehen vanhemmat olivat uskonnollisia, eikä monikaan kokenut saaneensa uskonnollista kasvatusta. Kuitenkin Maarit Hytösen mukaan kaksi kolmesta suomalaisesta on saanut uskonnollisen kasvatuksen, vaikka vain kaksi viidestä suomalaisesta ajattelee saaneensa uskonnollisen kasvatuksen. Vuoden 2015 *Gallup Ecclesiastican* tulosten perusteella 70 prosentille suomalaisista on opetettu lapsuudessa iltarukous ja 69 prosenttia on käynyt pyhäkoulussa tai muussa seurakunnan kerhossa.³⁶²

Kun varusmiehet eivät kokeneet saaneensa uskonnollista kasvatusta, he eivät kokeneet itseään myöskään uskonnollisiksi. Yksityinen uskonnonharjoittaminen oli vähäistä eikä kirkossa käyminen tuntunut mielekkäältä. Kolmasosa varusmiehistä suhtautui hengellisyyteen ja henkisyyteen neutraalisti ja lähes neljäsosa kielteisesti, mikä voi johtua siitä, ettei lapsuudessa ole saatu riittävästi kosketuspintaa ja tukea hengellisiin asioihin. Harva ei-uskonnollisissa kodeissa kasvaneista koki itsensä uskovaiseksi vuoden 2006 *Nuorisobarometrin* tulosten mukaan.³⁶³

Pehkosen mukaan lapsuuden kokemukset vaikuttavat ratkaisevasti siihen millaiseksi henkilö kokee uskonnollisuuden myöhemmällä iällä. Uskonnollisuus ja hengellisyys on kokonaisuus, johon vaikuttavat monet tekijät, eikä se muutu yhtä herkästi kuin suhtautuminen kirkkoon. Yksittäiset kokemukset ja kohtaamiset esimerkiksi kirkon työntekijän kanssa voivat helpommin muuttaa suhtautumista kirkkoon, mitä Pehkonen kutsuu kirkollisuudeksi.³⁶⁴

Kodin uskonnollisella kasvatuksella tai sen puuttuminen vaikuttavat lapsen ja nuoren uskonnolliseen kehitykseen. Hytönen mukaan pojat keskustelevat tyttöjä vähemmän uskonnollisista asioista, jolloin he herkemmin kokevat ettei kotona ole puhuttu uskonnollisista

³⁶⁰ H2.

³⁶¹ Niemelä 2006B, 45, 52—55.

³⁶² Hytönen 2016, 118—119.

³⁶³ Hytönen 2016, 121.

³⁶⁴ Pehkonen 2006, 93.

asioista.³⁶⁵ Tämä taas johtaa siihen, ettei ihmisellä ole mahdollisuuksia muodostaa kattavaa kokonaiskuvaa uskonnosta ja uskonnollisuudesta, kun kokemukset ja tietämys jäävät vajaiksi. Näin ollen ei ole ihme, että nuorten uskovaisuus on laskenut verrattuna saman ikäisiin kaksikymmentä vuotta sitten.³⁶⁶ Kirkko ei ole enää samanlainen auktoriteetti, kuin aikaisemmin, sillä varsinkin nuoret ihmiset suhtautuvat kriittisesti instituutioihin.³⁶⁷

Naisten vastausten perusteella, heidän kotona uskonnollisuuteen oli suhtauduttu positiivisesti tai neutraalisti, mutta osan kotona ei ole ollut puhetta kristinuskosta. Tämä ei tarkoita, etteikö Hytönen olisi oikeassa, että tytöt puhuvat poikia herkemmin kotona uskonnollisista asioista ja siksi kokevat herkemmin, että kotona olisi ollut avoimempi ilmapiiri uskonnollisia asioita kohtaan.³⁶⁸

Pehkosen mukaan naisten on helpompi käsitellä uskonnollisuutta koskevia asioita eri näkökulmista³⁶⁹, mutta tämän tutkimuksen perusteella tällaisia päätelmiä on hankala tehdä, kun vain viisi tutkimushenkilöä oli naisia. Lisäksi naispuolisten varusmiesten vastauksissa on havaittavissa eroja, jotka eivät tue tätä väitettä täysin. Monien tutkimusten mukaan naiset ovat uskonnollisempia ja spirituaalisempia kuin miehet³⁷⁰

Kokemukset lähipiirin suhtautumisesta rippikoulun käymiseen varusmiespalveluksessa vaihtelivat pääasian positiivisen ja neutraalin välillä. Tosin kirkkoon liittyminen ja kuuluminen nähdään Suomessa, kuten muissakin Pohjoismaissa, neutraalina ilmauksena henkilön uskonnollisuudesta. Toisaalta Johansson toteaa tutkimuksessaan, ettei enemmistö kirkkoon kuulumisen ole ennenkään ilmentänyt vain ja ainoastaan jäsenen uskonnollisuutta.³⁷¹

Tässä tutkimuksessa yleisin annettu syy käydä rippikoulu varusmiespalveluksen aikana oli rippikoulun käymisen kätevyys varusmiespalveluksen ohella. Tämä ei kuitenkaan näyttänyt olevan pääsyy rippikoulun käymiseen vaan sekundaarinen, tukeva syy. Vain pieni osa varusmiehistä oli tietoinen rippikoulun suorittamisen mahdollisuudesta ennen, kuin he astuivat varusmiespalvelukseen.

Toiseksi yleisin syy olivat kirkolliset toimitukset, joista kirkollinen avioliittoon vihkiminen oli suosituin. Myös muiden tutkimusten mukaan kirkkoon kuulumisen yksi

³⁶⁵ Hytönen 2016, 118—121.

³⁶⁶ Niemelä 2006B, 45.

³⁶⁷ Mikkola 2006, 42; Niemelä 2006A, 45—46; 2006B, 88—94.

³⁶⁸ Hytönen 2016, 121.

³⁶⁹ Pehkonen 2003, 29.

³⁷⁰ Tirri 2006, 303.

³⁷¹ Niemelä 2003, 27; Johansson 2017, 61.

suurimmista syistä on myös kirkolliset toimitukset.³⁷² Myös Rengon tutkimuksessa yleisin syy käydä sotilasrippikoulu oli mahdollisuus kirkolliseen avioliittoon vihkimiseen. Rengon tutkimuksessa myös vanhempien kannustuksella sekä vapautus muusta palveluksesta oli muutamissa vastauksissa erittäin tärkeä syy lähteä rippikouluun aikuisiällä.³⁷³ Kirkolliset toimitukset lukeutuivat kulttuurillisiin syihin käydä rippikoulu.

Kolmanneksi yleisin syy mennä rippikouluun varusmiespalveluksessa olivat tiedolliset syyt sekä sosiaaliset syyt. Sosiaalisia syitä olivat uusien kavereiden löytämisen tarve, sekä läheisten ihmisten tai hengellisen opettajan positiivinen merkitys rippikouluun menon taustalla.

Kulttuurillisista syistä toinen yksittäinen asia, ja sosiaalisten ja tiedollisten syiden jälkeen seuraavaksi suurin syy rippikoulun käymisen, oli saada rippikoulu kokemus. Tämän ymmärsin liittyvän monella siihen, että he ovat jääneet kaipaamaan sitä kokemusta, minkä neljä viidestä³⁷⁴ suomalaisesta nuoresta on saanut teininä. Tyypillisiä syitä, miksei rippikoulua ollut aiemmin suoritettu, olivat ajan- ja mielenkiinnon puute rippikouluvuonna.

Hengelliseen kasvuun liittyvät syyt käydä rippikoulu oli pienin kategoria tässä tutkimuksessa. Kuitenkin, kun tarkastellaan hengelliseen kasvuun liittyviä syitä ja merkitystä, ne osoittautuvat monipuolisimmaksi ja painavimmaksi syyksi käydä rippikoulu. Sini Johanssonin tutkimuksessa uskonnolliset ja hengelliset syyt olivat taas suurin kirkkoon liittyjien ensisijainen syy.³⁷⁵

Suurin eroavaisuus tämän tutkimuksen ja Johanssonin tulosten välillä liittyy hyvin todennäköisesti tutkimusjoukkojen ikään ja sukupuoleen. Tähän tutkimukseen osallistuneet olivat huomattavasti nuorempia kuin Johanssonin tutkimukseen, jotka olivat 20–65-vuotiaita. Samoin varusmiesten sukupuolijakauma oli päinvastainen, kun Johanssonin kolmestatoista haastattelusta vain kolme oli miehiä.³⁷⁶

Tässä tutkimuksessa varusmiehillä oli paljon kokemuksia ja yhteyksiä muihin kirkkoihin, sillä monen vanhemmat kuuluivat ortodoksiseen, katoliseen, vapaa- ja helluntaikirkkoihin. Näiden yhteyksien vaikutuksesta varusmiesten uskonnolliseen identiteettiin on kuitenkin vaikea sanoa varmasti, sillä ne eivät nousseet kuin vain yhdessä haastattelussa varusmiehen vanhempien taustaksi. Lisäksi varusmies oli ottanut etäisyyttä vanhempiinsa, varsinkin isän tiukan uskonnollisuuden ja hyväksymättömyyden takia.

³⁷² Niemelä 2006, 58–59; Siltala 2006, 152.

³⁷³ Renko 1982, 41.

³⁷⁴ Hytönen 2016, 134. Vuonna 2015 84% 15-vuotiasita kävi rippikoulun.

³⁷⁵ Johansson 2017, 35.

³⁷⁶ Johansson 2017, 18.

Myös Johanssonin ja Pehkosen tutkimuksissa korostuivat kirkkoon liittyneiden aikaisemmat kokemukset jäsenyydestä muista uskonnollisista yhteisöissä. Kummassakin korostui myös uskonnollisten kysymysten pohtiminen ja uskonnollisuuden vahvistuminen iän myötä. Johanssonilla korostui lisäksi kirkkoon liittymisen taustalla halu kapinoida uskonnollisia vanhempia vastaa. Johanssonin ja Pehkosen tutkimuksissa korostui myös lapsuuden kokemusten vaikutus, miten kirkkoon liittyneet kokivat oman hengellisyytensä ja uskonnollisuutensa.³⁷⁷

Suurimmalle osalle sotilasrippikouluun meneminen ei ollut suuri uskonnollisuuden ilmaus. Tästä kertoo korkeat kulttuurillisuuden syyt ja merkitys, joita lähes kaikki varusmiehet toivat ilmi. Rippikoulu koettiin kulttuurisidonnaiseksi tavaksi enemmän kuin uskonnollisesti merkittäväksi.

Alla olevassa taulukossa on listattu rippikoulun merkitys varusmiehelle. Tässä kohtaa on havaittavissa hieman eroja rippikouluun menemisen syiden ja merkityksen välillä. Moni kulttuurillisten syiden takia rippikouluun mennyt koki saavansa tiedollista tai hengellisen kasvun merkitystä.

Taulukko 11: Sotilasrippikoulun merkitys

Merkitys luokka:	Vastaukset:	Alaluokat:
Kulttuurinen merkitys	21 kpl	kokemus, kirkollinen vihkiminen, kummisuus
Tiedollinen merkitys	14 kpl	uuden oppiminen, keskustelu, ymmärrys, ydinkohtien kertaus
Hengellisen kasvun merkitys	10 kpl	elämän kysymysten pohtiminen, kaste, Jumalaa lähemmäksi pääseminen
Sosiaalinen merkitys	9 kpl	yhteisöllisyys, seurakuntayhteys, ystävyys-suhteiden luominen ja parantaminen
Käytännöllinen merkitys	5 kpl	vapautus muusta palveluksesta

Tässä tutkimuksessa kulttuurisidonnaisuus korostui suurimpana merkityksenä. Suurella osalla varusmiehistä ainakin yksi rippikoulun merkitys liittyy joko rippikoulukokemukseen tai kirkollisiin toimituksiin. Rippikoulu nähtiin kulttuurisesti merkittävänä kokemuksena, vaikkeivat hengelliset asiat tuntuneet kaikista varusmiehistä omilta. Kirkollinen vihkiminen, kummisuus ja rippikoulukokemus nähtiin kulttuurillisesti merkittävänä tapahtumana. Kirkossa naimisiin meneminen nähtiin perinteisessä mielessä tärkeänä riittinä.

³⁷⁷ Johansson 2017, 36, 40—41, 59; Pehkonen 2003, 40.

Pehkonen luonnehtii tapakristillisyyttä kulttuurisidonnaiseksi kristillisyydeksi, jossa ei korostu oppi tai hengelliseen samankaltaisuus, vaan samanlaiset arvot ja kulttuurilliset seikat. Kirkon rituaalit kuten kaste ja avioliittoon vihkiminen ovat tärkeitä kulttuurillisena tekijänä, jolloin toissijaiseksi jäävät opilliset asiat.³⁷⁸

Johanna Siltala tutki Kalliossa asuvien nuorten aikuisten suhtautumista avioliittoon ja parisuhteisiin. Tulosten mukaan yhdeksän kymmenestä nuoresta aikuisesta halusi naimisiin nimenomaan kirkossa. Myös lasten toivottiin syntyvän avioliitossa. Siltala löysi kirkolliselle vihkimiselle kahdenlaisia perusteluita, jotka olivat perinteisiin ja uskontoon liittyviä syitä.³⁷⁹

Pehkosen tutkimuksessa korostuvat uskonnolliseen elämään liittyvät motiivit ensisijaisena kirkkoon liittymisen syynä. Kirkolliset toimitukset oli erotettu omaksi kohdakseen Pehkosen tutkimuksessa ja niihin liittyvät syyt ovat toiseksi isoin ryhmä, jonka jälkeen seuraavaksi suurin on käytännölliset syyt. Sosiaaliset syyt olivat neljäs ja pienin luokka. Kirkolliset toimitukset olivat myös Pehkosen mielestä sikäli erikoistapaus, että siinä yhdistyi kaksi luokkaa: sosiaalinen ja käytännöllinen syyt. Puoliso halutessa kirkkoviikimisen, toisella puolisoilla on sosiaalinen paine hoitaa käytännön asiat kuntoon.³⁸⁰ Omassa tutkimuksessa katsoin, että mikäli varusmies antoi syyksi käydä rippikoulun johtuvan sen mahdollistavan kirkollisen vihkimisen tai kummina toimimisen, rippikoulun merkitys on kulttuurinen, sillä siinä yhdistyvät käytännölliset ja sosiaaliset syyt.

Toiseksi suurin merkitys rippikoululla oli tiedollinen merkitys, johon kuuluvat uusien asioiden keskustelu ja oppiminen kristinuskosta ja kristittynä elämisestä ja uusien näkökulmien saaminen.

Kolmanneksi suurin merkitys oli hengellisen kasvun merkitys. Näiden varusmiesten mielestä rippikoulu oli merkityksellinen, sillä se tarjosi paikan pohtia ja saada vastauksia elämän syviin kysymyksiin. *World Values 2000*-tutkimuksen mukaan 42 % suomalaisista miettii elämän tarkoitusta usein, 44 % joskus ja vain 10 % harvoin tai ei ollenkaan.³⁸¹

Tärkeimmäksi hengellisen kasvun merkittävyudeksi nousi halu päästä rippikoulussa lähemmäs Jumalaa. Kukaan tutkimushenkilöistä ei kuitenkaan kokenut uskonnollista heräämistä tai kääntymistä. Kuitenkin tässä tutkimuksessa on havaittavissa, että jotkut varusmiehet pohtivat vielä omaa suhdettaan hengellisiin kysymyksiin, ja hengellisen kääntymisen olevan siis vielä kesken prosessissa. Rambo katsoo, että uskonnollinen

³⁷⁸ Pehkonen 2006, 56.

³⁷⁹ Siltala 2006, 148—153.

³⁸⁰ Pehkonen 2006, 57—58.

³⁸¹ Niemelä 2003, 148.

kääntymys on useammin hitaasti tapahtuva kuin yhdessä yössä tapahtuva kokemus.³⁸² Johansson arvio, että kääntymyksen puuttuminen ei ole poikkeuksellista evankelis-luterilaisen kirkon piirissä, jossa henkilökohtaista kääntymystä ei korosteta, kuten joissakin muissa suuntauksissa.³⁸³

Yhteisöllinen ja sosiaalinen merkitys on neljänneksi suurin ryhmä. Tässä ryhmässä haettiin uusia ystävyysuhteita ja yhteisöllisyyttä tai seurakuntayhteyttä. Sini Johanssonin tutkimuksessa yhteisölliset ja sosiaaliset syyt olivat pienin ryhmä kirkkoon liittymisen taustalla.³⁸⁴ Seurakuntayhteyttä hakevilla varusmiehillä oli halu kuulua yhteisöön ja kokea yhteisöllisyyttä muiden kanssa. Varusmiesten kotona uskonnollisuus ei ollut ollut vahvaa, eikä heitä ollut kastettu lapsena. Samankaltaisia tuloksia sai myös Johansson, jonka tutkimuksessa uskonnottomista kodeista tulleet kirkkoon liittymisen täydensi liittyjien omaa hengellistä ja yhteisöllistä kaipuuta.³⁸⁵

Meredith B McGuiren mukaan osa uskonnollisesta kokemuksesta liittyy kokemukseen kuulumisesta uskonnolliseen ryhmään. Ihmisiä uskonnolliseen ryhmään sitovat yhdessä koetut riitit ja niiden jaettu merkitys.³⁸⁶

Käytännöllinen merkitys, mikä tässä tutkimuksessa merkitsi vapautusta muusta palveluksesta rippikoulun ajaksi, oli merkittävää vain muutamalle varusmiehelle. Myös Johanssonin ja Pehkosen tutkimuksissa liittymisen kirkkoon käytännöllisistä syistä oli erittäin harvan ensisijainen syy.³⁸⁷

Tutkimustulosten perusteella voisi sanoa, että niille varusmiehille, jotka hakevat pääasiassa vain käytännöllistä, tiedollista tai kulttuurista merkitystä, hengellinen kasvu rippikoulun aikana ei ehdi tapahtumaan, rippikoulun vähäisen hengellisyyden takia. Hengellistä kasvua tai heräämistä voi tapahtua niillä varusmiehillä, jotka ovat valmiiksi orientoituneet hengellisiin asioihin positiivisesti. Sotilasrippikoulu ei kuitenkaan kestä kuin korkeintaan neljä päivää, joka vain harvassa tapauksessa se on riittävän pitkä aika muodostaa kattava käsitys uskonnollisiin asioihin. Liian yleistettäviä johtopäätöksiä ei kuitenkaan näin suppean aineiston pohjalta voi lähteä tekemään. Tutkimuksen tarkoituksena on ollut antaa jonkinlaista näkökulmaa aiheeseen.

³⁸² Rambo 1993, 1,4.

³⁸³ Johansson 2017, 61.

³⁸⁴ Johansson 2017, 57.

³⁸⁵ Johansson 2017, 57—59.

³⁸⁶ McGuire 1997, 19—20, 36—37.

³⁸⁷ Johansson 2017, 22; Pehkonen 2003, 66—67.

Tutkimukseen osallistuneet kertoivat, etteivät katsoneet rippikoulun muuttaneen heidän elämäänsä tai uskonnollista identiteettiään. Kuitenkin rippikoulu tarjosi heille paikan pysähtyä pohtimaan omaa hengellisyyttä.

Daniéle Hervieu-Légerin sosiouskonnollisen identiteetin muodostumista käsiteltiin tutkimuksen teorialuvussa. Hänen mukaansa modernissa yhteiskunnassa kulttuuri on vahvan muutoksen alla, jolloin ideaali uskonnon välittäminen nuoremmalle sukupolvelle samanlaisena ei onnistu. Hervieu-Légerin esitteli neljä sosiouskonnollisen identifikaation dimension ulottuvuutta, jotka ovat eettinen, emotionaalinen, yhteisöllinen ja kulttuurinen.³⁸⁸ Sovelsin näitä ulottuvuuksia haastatteluiden kohdalla ristiintaulukoimalla samaan tapaan kuin Maija Turunen *The Faith in the Hearth in Russian* ja Sini Johansson ”*Vähitellen alkoi tuntua siltä, että kirkko on itseasiassa ihan hyvä koti mulle*” *Tutkimus evankelis-luterilaiseen liittyneistä aikuisista*.³⁸⁹ Seuraavassa taulukossa on nähtävillä, minkälaisien sosiouskonnollisten identifikaatioiden varaan haastatellut varusmiehet rakensivat uskonnollisuuttaan.

Taulukko 12: Sosiouskonnolliset identifikaatiot varusmiehillä

Sosiouskonnollinen identifikaatio	Dimensiot	Varusmiehet	Perustelut
perinnöllinen uskonnoton uskonnollisuus	yhteisöllinen-kulttuurinen	H5	- Uskonnolla on tärkeä kulttuurinen merkitys, vaikkei uskonto sinällään olisi merkityksellinen - Suvun uskonnottomuus eli oman lähiyhteisön esimerkki
moraalinen uskonnollisuus	emotionaalinen-eettinen	H1	- Kristinusko ja sen opit tärkeitä - Omakohtainen uskonnollisuus tärkeää
humanistinen uskonnollisuus	kulttuurinen-eettinen	H3	- Uskonnosta nousevien arvojen hyväksyminen ja tärkeänä pitäminen - Vahva yksilöllinen identifioiminen ja kiinnostus opillisiin kysymyksiin
yksilökohtainen uskonnollisuus	eettinen-kulttuurinen-emotionaalinen	H2 & H4	- Uskonnosta nousevien arvojen osittainen hyväksyminen - Kulttuurillisesti helppo lähestyä kirkkoa - Yksilöllisyyden korostaminen

³⁸⁸ Hervieu-Léger 1998, 214—220.

³⁸⁹ Turunen 2005, 244—245; Johansson 2017, 68.

Ensimmäinen identifikaatio on perinnöllinen uskonnoton uskonnollisuus, jossa yhdistyvät yhteisöllinen ja kulttuurinen ulottuvuus. Tähän identifikaatioon kuului yksi varusmies, joka piti itseään ateistina, mutta kulttuurillisista syistä hän piti tärkeänä mennä kirkossa naimisiin. Varusmiehen suvussa kuului kirkkoon, mutta omaa uskoa ei tuotu julki, jolloin varusmiehellä oli kokemus, ettei suku ollut uskonnollinen. Näin ollen hän koki yhdistäväksi tekijäksi omassa lähiyhteisössään eli perhe- ja ystäväpiirissä olla ateistina kirkossa. Omien häiden jälkeen varusmies aikoi erota kirkosta, sillä katsoi, ettei tarvitse kirkolta mitään häiden jälkeen. Hän ei uskonut minkäänlaiseen Jumalaan ja katsoi, että kirkko julistaa Jumalasta ja auttaa vanhuksia.

Toinen identifikaatio on moraalinen uskonnollisuus, joka syntyi yhdistämällä emotionaalinen ja eettinen dimensiot. Varusmiehelle omakohtainen usko Jumalaan ja kirkon opetukseen oli tärkeää. Kristinuskon moraalinen puoli pyrkimyksestä elämään oikein korostui tämän varusmiehen vastauksessa. Kirkossa käyminen ei kuitenkaan ollut kovin aktiivista, hänen tiukan uskonnollisen lapsuutensa sekä ei-uskovaisen kumppanin vaikutuksen takia. Myöskään henkilökohtainen hartauden harjoittaminen ei ollut säännöllistä tällä hetkellä, mutta uskon tuoma ilo ja vapaus korostuivat hänen hengellisessä elämässään.

Humanistisessa identifikaatiossa yhdistyvät kulttuurinen ja eettinen ulottuvuudet, kuten Hervieu-Légerin humanistisessa kristillisyydessä. Tämän identifikaation varusmies ei pitänyt itseään kristittyinä, mutta piti kristillisiä arvoja tärkeinä ja oli kiinnostunut opillisista kysymyksistä. Eettiset kysymykset olivat hänelle tärkeitä, samoin yksilöllisyyden korostaminen. Varusmiehen omasta mielestä yhteisölliset tai kulttuurilliset tekijät eivät vaikuttaneet hänen uskonnollisuuteensa. Hervieu-Léger luonnehtii tämän identifikaation henkilöitä herkästi *uskoviksi ateisteiksi*, joille itsensä määrittely on erittäin tärkeää. Yhteisöllinen merkitys liittyy ainoastaan omaan perheeseen kuulumiseen.³⁹⁰

Teija Mikkolan mukaan kirkon jäsenyyden rajalla elävien nuorten aikuisten ohut side kirkkoon johtui siitä, että identifioituminen uskovaiseksi koettiin olevan haitaksi omana itsenä olemisen ja itsenäisen ajattelun kannalta. Pehkosen mukaan nykypäivän ihanne yksilön uskon henkilökohtaisuudesta ja yksityisyydestä eivät sovi seurakunnan yhteyteen. Ihmiset haluavat muodostaa itse oman näkemyksensä asioista. Kirkon oppisisältöä arvostellaan näin ollen omilla henkilökohtaisilla näkemyksillä, jolloin kriittisyys kirkkoa kohtaan kasvaa.³⁹¹

³⁹⁰ Hervieu-Léger 1998, 225.

³⁹¹ Mikkola 2006, 245—246; Pehkonen 2003, 94.

Yksilökohtaisessa uskonnollisuuden identifikaatiossa yhdistyvät eettinen, emotionaalinen ja kulttuurinen dimensiot. Tässä identifikaatiossa on kaksi varusmiestä. Heidän uskonsa taustalla on oma hengellinen pohdinta, johon kristilliset ja universaalit arvot liittyvät vahvasti. He korostavat henkilökohtaista moraaliaan ja suodattavat kirkon opinkohtia oman näkemyksiään vasten.

Toisella näistä varusmiehistä oli myös selkeitä esteettisen kristityn³⁹² piirteitä, sillä hän kertoi huomioineensa rippikoulun paikkana toimineen kurssikeskuksen siistin ja viihtyisän olemuksen, sekä piti kirkkoa, jossa konfirmaatio pidettiin ankeana paikkana. Hänellä oli kokemusta myös ortodoksisesta kirkosta, sillä osa hänen sukulaisistaan oli ortodokseja. Hän ihaili ortodoksisen kirkon kauniita kirkkoja sekä tyylikkäitä rituaaleja, mutta piti luterilaista kirkko itselle sopivampana paikkana hengellisesti.

Runsas ja monipuolinen aineisto oli tämän tutkimuksen vahvuus, sillä se antoi kattavan kuvan ilmiöstä. Muutamia puutteita tähänkin tutkimukseen kuitenkin sisältyi, kattavasta aineistosta huolimatta. Aineiston keruun olisi voinut tehdä eri tavalla, kuten jättämällä kyselyt pois ja keskittymällä vain haastatteluihin rippikoulun alussa ja lopussa, jolloin muutosta varusmiesten spirituaaliteetissa olisi voinut mitata. Myös kyselyä olisi voinut laajentaa moneen suuntaan, kuten rippikouluun tulon syiden järjestäminen yhteen pääsyyhyyn ja uskonharjoitusta olisi voinut kysyä tarkemmin.

Laadullisena tutkimuksena tämä antoi kuitenkin hyvän katsauksen aiheeseen, mutta tutkittavaa jäi paljon. Haastattelun ja kirjoituspyyntöjen yhdistäminen sopi hyvin, vaikka vastaajia olisi voinut olla enemmän ja haastattelut pidempiä. Toinen kirjoituspyyntö oli todella suppea ja jouduin käymään sähköpostitse keskustelua varusmiehen kanssa vielä jälkeempään pystyäkseen arvioimaan vastauksia muiden vastauksiin. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi toimi aineiston analyysimenetelmäni tässä hyvin, sillä koen sen antaneen monipuolisimman vastauksen.

Tutkimus jätti monia jatkotutkimuksen aiheita. Monia tässä tutkimuksessa olevia teemoja voi lähteä jatkamaan ja syventämään. Myös määrällistä tutkimusta aiheesta voisi tehdä, sillä tuoretta tutkimusta aiheesta on vähän.

Eräs jatkotutkimuksen aihe olisi tehdä pitkittäistutkimus, miten sotilasrippikoulun käyneet ovat kokeneet uskonnollisuuden joidenkin vuosien rippikoulun käymisen jälkeen.³⁹³ Tutkimuksessa voisi jatkaa kysymystä, miten rippikoulu on vaikuttanut varusmiespalveluksen jälkeen henkilön identiteettiin tai seurakunnalliseen aktiivisuuteen. Tämän tutkimuksen

³⁹² Hervieu-Léger 1998, 225—226.

³⁹³ Kuten Niemelä 2007 ja Pehkonen 2003.

perusteella rippikoulun käyminen ei muuttanut varusmiesten omien sanojen mukaan heidän elämäänsä - ainakaan vielä.

7. Lähde- ja kirjallisuusluettelo

Lähteet ja apuneuvot

3 haastattelua. Tutkijan hallussa tutkimuksen valmistumiseen saakka.

2 kirjoituspyyntöä. Tutkijan hallussa tutkimuksen valmistumiseen saakka.

28 kyselyä. Tutkijan hallussa tutkimuksen valmistumiseen saakka.

Kirkkoon kuuluvuus % ja kastettujen osuus syntyneistä vuonna 2011.

<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content20EBDF>. Katsottu 3.4.2019.

Kirkkoon kuuluvuus (%) kunnan väkiluvusta 2016.

<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp3?open&cid=Content3D45B8>. Katsottu 3.4.2019

Puolustusvoimien kirkollisen alan tilastot 2007-2018. Tiedoksianto Krov Janne Aallolta 15.4.2019

Rippikoulut ja rippikoulun käyneet koko kirkko 2016.

<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp3?open&cid=Content3F24FC>. Katsottu 3.4.2019.

Puolustusvoimat: Sotilaan käsikirja. PEKOULOS ak 21772/19.12.2018

Suomen evankelis-luterilainen kirkon nettisivut.

<https://evl.fi/perhejuhlat/haat/kirkossa-naimisiin>. Katsottu 4.10.2019.

<https://evl.fi/perhejuhlat/haat/avioliiton-siunaaminen>. Katsottu 4.10.2019.

<https://evl.fi/perhejuhlat/ristiaiset/kummien-valinta-ja-tehtavat>. Katsottu 4.10.2019.

<https://evl.fi/sanasto/-/glossary/word/Naiset%20pappeina>. Katsottu 5.10.2019.

YLPALVO Yleinen palvelusohjesääntö, 2017. Puolustusvoimat.

Kirjallisuus

Berger, Peter & Davie, Grace & Fokas, Effie

2008 Religious America, Secular Europe: A Theme and Variations. Surrey: Ashgate Publishing Company.

Day, Abby

2011 Believing in Belonging. Belief & Social Identity in the Modern World. Oxford; New York: Oxford University Press.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha

1999 Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Fowler, James W.

1981 Stages of Faith: The Psychology of Human Development and the Quest for Meaning. San Francisco: Harper & Row Publishers.

Helander, Eila

- 2017 Selvitys Suomen evankelis-luterilaisen kirkon vihkioikeudesta luopumisesta ja avioliittoon vihkimisen merkityksestä kirkon identiteetille. Turku.
<https://evl.fi/documents/1327140/32925062/Selvitys+evankelis-luterilaisen+kirkon+vihkioikeudesta+luopumisesta/ecc892c5-88dc-5475-19a7-c9bb223071f5>. Katsottu 6.10.2019.

Hemminki, Risto

- 1970 Varusmiesten asenteesta sotilassielunhoitoon. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Hervieu-Léger, Daniele

- 1998 The Transmission and Formation of Socioreligious Identities in Modernity (213-228). *International Sociology* vol. 13 (2).
2000 Religion as a Chain of Memory. Trans. Simon Lee. Cambridge: Polity Press.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula

- 2002 Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hytönen, Maarit

- 2016 Kristillisen perinteen välittäminen (110—145). Teoksessa: Osallistuva luterilaisuus. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2012-2015: Tutkimus kirkosta ja suomalaisista. Kirkon tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja.
[http://notes.evl.fi/julkaisut.nsf/B19D1BC8D6A90650C2258050003E1EF4/\\$FILE/Kirkon%20nelivuotiskertomus_II%20osa_Osallistuva%20luterilaisuus_netti.pdf](http://notes.evl.fi/julkaisut.nsf/B19D1BC8D6A90650C2258050003E1EF4/$FILE/Kirkon%20nelivuotiskertomus_II%20osa_Osallistuva%20luterilaisuus_netti.pdf)
Katsottu 4.10.2019.

Johansson, Sini

- 2017 ”Vähitellen alkoi tuntua siltä, että kirkko on itseasiassa ihan hyvä koti minulle.” Tutkimus evankelis-luterilaiseen kirkkoon liittyneistä aikuisista. Helsinki; Helsingin yliopisto.

Ketola, Kimmo

- 2016 Luterilainen usko nykyajan Suomessa (47—87). Teoksessa: Osallistuva luterilaisuus. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2012-2015: Tutkimus kirkosta ja suomalaisista. Kirkon tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja.
[http://notes.evl.fi/julkaisut.nsf/B19D1BC8D6A90650C2258050003E1EF4/\\$FILE/Kirkon%20nelivuotiskertomus_II%20osa_Osallistuva%20luterilaisuus_netti.pdf](http://notes.evl.fi/julkaisut.nsf/B19D1BC8D6A90650C2258050003E1EF4/$FILE/Kirkon%20nelivuotiskertomus_II%20osa_Osallistuva%20luterilaisuus_netti.pdf)
Katsottu 4.10.2019.

Kettunen, Aslak

- 1975 Varusmies aika asenteiden muuttajana: tutkimus varusmiespalvelun vaikutuksista uskonnollisiin, eettisiin ja palvelukseen liittyviin asenteisiin. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Kääriäinen, Kimmo

- 2004 Suomalaisen yhteiskunnan muutossuuntia (17—26). Teoksesta: Kirkko muutosten keskellä: Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2000-2003. Kirkon

- tutkimuskeskuksen julkaisuja: Tampere.
[http://notes.evl.fi/julkaisut.nsf/420C5C3C640A96FDC225737E00388338/\\$FILE/kertomus.pdf](http://notes.evl.fi/julkaisut.nsf/420C5C3C640A96FDC225737E00388338/$FILE/kertomus.pdf). Katsottu 6.10.2019.
- 2004 Kirkon ja valtion suhteet (26—32). Teoksesta: Kirkko muutosten keskellä: Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2000-2003. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja: Tampere.
[http://notes.evl.fi/julkaisut.nsf/420C5C3C640A96FDC225737E00388338/\\$FILE/kertomus.pdf](http://notes.evl.fi/julkaisut.nsf/420C5C3C640A96FDC225737E00388338/$FILE/kertomus.pdf). Katsottu 6.10.2019.

Liimatainen, Mari

- 2008 ”Yksi puhuu ja muut kuuntelee”: opetuksen suunnittelu, toteutus ja ihanteet sotilasrippikoulussa. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Mikkola, Teija

- 2006 Jäsenyyden rajalla — Mikä kirkossa vieraannuttaa? Mikä vetoaa? (192—249). Teoksesta:Urbaani usko: Nuoret aikuiset, usko ja kirkko. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.

McGuire, Meredith B

- 1997 Religion: The Social Context. Belmont, CA: Wadsworth.

Niemelä, Kati

- 2004 Suomalaiset uskonnollisten yhdyskuntien jäseninä (39—45) Teoksesta: Kirkko muutosten keskellä: Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2000-2003. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja. Tampere.
[http://notes.evl.fi/julkaisut.nsf/420C5C3C640A96FDC225737E00388338/\\$FILE/kertomus.pdf](http://notes.evl.fi/julkaisut.nsf/420C5C3C640A96FDC225737E00388338/$FILE/kertomus.pdf). Katsottu 6.10.2019.
- 2004 Suomalaisten uskonnollisuus (45—55). Teoksesta: Kirkko muutosten keskellä: Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2000-2003. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja. Tampere.
[http://notes.evl.fi/julkaisut.nsf/420C5C3C640A96FDC225737E00388338/\\$FILE/kertomus.pdf](http://notes.evl.fi/julkaisut.nsf/420C5C3C640A96FDC225737E00388338/$FILE/kertomus.pdf). Katsottu 6.10.2019.
- 2004 Suomalaisten suhde kirkkoon (56—61). Teoksesta: Kirkko muutosten keskellä: Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2000-2003. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja. Tampere.
[http://notes.evl.fi/julkaisut.nsf/420C5C3C640A96FDC225737E00388338/\\$FILE/kertomus.pdf](http://notes.evl.fi/julkaisut.nsf/420C5C3C640A96FDC225737E00388338/$FILE/kertomus.pdf). Katsottu 6.10.2019.
- 2004 Jäsenet (89—103). Teoksesta: Kirkko muutosten keskellä: Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2000-2003. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja. Tampere.
[http://notes.evl.fi/julkaisut.nsf/420C5C3C640A96FDC225737E00388338/\\$FILE/kertomus.pdf](http://notes.evl.fi/julkaisut.nsf/420C5C3C640A96FDC225737E00388338/$FILE/kertomus.pdf). Katsottu 6.10.2019.
- 2006A Vieraantunut vai pettynyt? Kirkosta eroamisen syyt Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.
- 2006B Nuorten aikuisten suhde kirkkoon (43—65). Teoksesta:Urbaani usko: Nuoret aikuiset, usko ja kirkko. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.
- 2007 Rippikoulusta aikuisuuteen: pitkittäistutkimus rippikoulun merkityksestä ja vaikuttavuudesta. Tampere. Kirkon tutkimuskeskus.

Pehkonen, Matti

2006 Kuinka päädyin evankelis-luterilaisen kirkon jäseneksi? Joensuu: Joensuun yliopisto.

Rantala, Pirjo

2015 Uskonnollisuus alakouluikäisen elämänskysymyksissä. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Rambo, Lewis R.

1993 Understanding Religious Conversion. New Haven: Yale University press.

Renko, Tapani

1982 Uskonnollisten asenteiden ja aiheiden kiinnostavuuden muutokset varusmiehillä sotilasriippikoulun aikana. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa

2009 Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus (22—56). Teoksesta: Haastattelu: tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.

Salonen, Kari

2004 Viestintä (257—275). Teoksesta: Kirkko muutosten keskellä: Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2000-2003. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja. Tampere.
[http://notes.evl.fi/julkaisut.nsf/420C5C3C640A96FDC225737E00388338/\\$FILE/kertomus.pdf](http://notes.evl.fi/julkaisut.nsf/420C5C3C640A96FDC225737E00388338/$FILE/kertomus.pdf). Katsottu 6.10.2019.

Siltala, Johanna

2006 Kallion nuorten aikuisten parisuhdekäsitykset ja toiveet kirkon parisuhdetyölle (148—162). Teoksesta: Moderni kirkkokansa: Suomalaisten uskonnollisuus uudella vuosituohannella. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 82. Jyväskylä: Gummerus.

Solhberg, Jussi & Ketola, Kimmo

2016 Uskonnolliset yhteisöt Suomessa (15—46). Teoksessa: Osallistuva luterilaisuus. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2012-2015: Tutkimus kirkosta ja suomalaisista. Kirkon tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja.
[http://notes.evl.fi/julkaisut.nsf/B19D1BC8D6A90650C2258050003E1EF4/\\$FILE/Kirkon%20nelivuotiskertomus_II%20osa_Osallistuva%20luterilaisuus_netti.pdf](http://notes.evl.fi/julkaisut.nsf/B19D1BC8D6A90650C2258050003E1EF4/$FILE/Kirkon%20nelivuotiskertomus_II%20osa_Osallistuva%20luterilaisuus_netti.pdf)
Katsottu 4.10.2019.

Sorsa, Leena

2016 Kirkon rooli yhteiskunnassa (172—221). Teoksessa: Osallistuva luterilaisuus. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2012-2015: Tutkimus kirkosta ja suomalaisista. Kirkon tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja.
[http://notes.evl.fi/julkaisut.nsf/B19D1BC8D6A90650C2258050003E1EF4/\\$FILE/Kirkon%20nelivuotiskertomus_II%20osa_Osallistuva%20luterilaisuus_netti.pdf](http://notes.evl.fi/julkaisut.nsf/B19D1BC8D6A90650C2258050003E1EF4/$FILE/Kirkon%20nelivuotiskertomus_II%20osa_Osallistuva%20luterilaisuus_netti.pdf)
Katsottu 4.10.2019.

Tirri, Kirsi

2006 Nuorten aikuisten spirituaaliteetti Kalliossa (292—304). Teoksesta: Moderni kirkkokansa: Suomalaisten uskonnollisuus uudella vuosituohannella. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 82. Jyväskylä: Gummerus.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli

2009 Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Turunen, Maija

2005 Faith in the Heart of Russia: the Religiosity of post-Soviet university students. Helsinki: Aleksanteri-instituutti.

Wikman, Noora

2011 Kirkossa pelkän perinteen vuoksi? Helsinki: Helsingin yliopisto.

Liite 1 Kysely

Kyselylomake 2019.

1. Syntymävuosi: _____

2. Kotipaikkakunta: _____

3. Mistä sait tietää varusmiesrippikoulusta?

4. Mitä odotat rippikoulusta? (esim. opetukselta, opettajalta) (jatka viimeiselle sivulle tarvittaessa)

5. Miksi lähdit rippikoulun juuri nyt? (jatka viimeiselle sivulle tarvittaessa)

6. Mikä kristinuskossa kiinnostaa? (jatka viimeiselle sivulle tarvittaessa)

7. Kuuluvatko vanhempasi johonkin uskontokuntaan? (Rastita lähin vaihtoehto.)

Äiti

- evankelis-luterilainen kirkko
 - ortodoksinen kirkko
 - muu kristillinen yhteisö, mikä
-

- islam
 - buddhalaisuus
 - hindulaisuus
 - muu uskontokunta, mikä:
-

- ei kuulu mihinkään uskontokuntaan
- en tiedä

Isä

- evankelis-luterilainen kirkko
 - ortodoksinen kirkko
 - muu kristillinen yhteisö, mikä
-

- islam
 - buddhalaisuus
 - hindulaisuus
 - muu, uskontokunta, mikä:
-

- ei kuulu mihinkään uskontokuntaan
- en tiedä

8. Mikä on korkein koulutustasosi? (Rastita vaihtoehto)

- peruskoulu
- lukio/ ylioppilas
- ammattikoulu
- alempi korkeakoulu
- ylempi korkeakoulu
- ei ole

Ympyröi oikea vaihtoehto seuraavista

9. Opiskelitko koulussa uskontoa?

Kyllä / Ei / En tiedä

10. Opiskelitko koulussa elämäkatsomustietoa? Kyllä / Ei / En tiedä

11. Annoitko sotilasvalan?

Kyllä / Ei / En tiedä

12. Onko sinua kastettu?

Kyllä/ Ei / En tiedä

13. Jos sinua ei ole kastettu, aiotko ottaa kasteen rippikoulun lopussa? Kyllä/ Ei / En tiedä

14. Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä? Rasti ruutuun.

- 1 = täysin samaa mieltä,
- 2= jokseenkin samaa mieltä,
- 3=ei samaa eikä eri mieltä,
- 4= jokseenkin eri mieltä,
- 5= täysin eri mieltä,
- 6= en osaa sanoa

	1	2	3	4	5	6
Kotona uskonnollisuuteen on suhtauduttu positiivisesti						
Kotona kristinuskosta ei ole puhuttu mitään						
Käsitykseni kristinuskosta on pääosin positiivinen						
Käsitykseni evankelis-luterilaisesta kirkosta on positiivinen						
Ystävät suhtautuvat uskontoihin positiivisesti						
Minulla on selkeä käsitys kristinuskon ydinkohdista						
Median antama kuva kristinuskosta Suomessa on positiivinen						
Rukoilen säännöllisesti.						
Uskon, että Raamatun tapahtumat ovat totta						
Koen olevani uskovainen ihminen						
Koen olevani hengellinen ihminen						
Koen olevani henkinen ihminen						
Jumala on oikeudenmukainen						
Jumala on hyvä						
Haluan saada kirkollisen avioliittoon vihkimisen						
Vain Jeesukseen Kristukseen uskovat pääsevät taivaaseen						

Kaikkia vastauksia käsitellään luottamuksellisesti. Kiitos osallistumisestasi 😊

Liite 2 Haastattelut

1. Elämäkatsomuksellinen tausta/ Ennen rippileiriä

- Minkälaista elämäkatsomuksellista tai uskonnollista kasvatusta sait lapsuudessa?
- Miten perheenjäsenesi ovat suhtautuneet uskontoihin/hengellisyyteen?
- Oletko kastettu?
- (Oletko joskus eronnut kirkosta? Miksi?)
- (Mistä olet saanut pääasiallisen tiedon kristinuskosta ja kirkosta?)
- (Miten media on vaikuttanut käsitykseesi kristinuskosta ja kirkosta?)

2. Rippileiri

- Millä mielellä menit rippileirille?
- Miksi lähdit rippileirille? (Miksi et ole aiemmin käynyt rippikoulua?)
- Mitkä olivat kiinnostavia aiheita? (Kuinka hyvin tiesit asioita jo ennestään?)
- Miten koit hengellisyyden leirillä?

3. Rippileirin jälkeen

- Otitko kasteen leirin päätteeksi? Miltä se tuntui?
- Entäpä konfirmaatio?
- (Liitytkö kirkkoon?)
- Miten rippileiri muutti elämässäsi? (Ennen leiriä vertaa leirin jälkeen)
- Ajatteletko samalla tavalla kuin ennen leiriä? Mikä on muuttunut?
- Koetko saaneesi rippikoulusta jotain merkityksellistä elämääsi? Mitä?
- (Uskotko kirkon opetukseen?)
- Jos et vielä ole liittynyt kirkkoon, aiotko liittyä tulevaisuudessa? (Miksi et liittynyt nyt?)
- Miten aiot osallistua seurakunnan toimintaa? (Millaisissa tilaisuuksissa ajattelit käydä?)
- (Mitkä asiat saisivat sinut liittymään kirkkoon/ eromaan kirkosta?)
- (Mitä sinulla jotain toiveita kirkolle tai sen toimintaan liittyen?)

4. Ihmissuhteet/ Minä-kuva

- Mitä läheisesi ajattelevat rippikoulun käymisestäsi?
- (Mitä luulet tupakavereiden ajattelevan rippikoulun käymisestä?)
- Mitä ajattelet evankelis-luterilaisesta kirkosta nyt?
- Mitä kristillinen yhteisö/ seurakunta merkitsee sinulle?

- (Miten ajattelet muista kirkoista tai uskonnollisista yhteisöistä?)
- Mitä ajattelet Raamatusta?
- Mitä ajattelet Jumalasta? (Uskotko?)
- Millainen suhde sinulla on Jumalaan?
- Minkälainen vaikutus sotilasrippikoulun käymisellä on (elämääsi ja) uskonnolliseen identiteettiisi?
- Millainen kummi sinä olisit? Mitä ajattelet kummin tehtävästä?